

Nogle oplysninger om den jord, vi sammen lever på.

1. oplag november	1970: 5.000 ekspl.
2. oplag maj	1971: 12.000 ekspl.
3. oplag juni	1972: 10.000 ekspl.
4. oplag oktober	1973: 5.000 ekspl.
5. oplag august	1976: 3.000 ekspl.
6. oplag juni	1978: 2.000 ekspl.
7. oplag oktober	1979: 1.000 ekspl.
8. oplag juli	1980: 2.000 ekspl.
foreløbig i alt:	40.000 ekspl.

ISBN: 87 87497 26 3

Et arbejde fra NOAH's Informationsgruppe i samarbejde med NOAH's andre arbejdsgrupper. Bogen er godkendt på et NOAH fællesmøde den 7.9.1970. Hvis du bruger oplysningerne, virker du for problemernes løsning. Derfor er der kun copyright for kommerciel udnyttelse. Desuden er billederne ikke alle vores egne.

Denne klassiker fra starten af miljøkampen, er nu lagt ud på internettet, så nysgerrige kan sætte sig ind i den viden, vi havde i NOAH for 45 år siden. NOAH blev startet efter en stor happening den 9. marts 1969 på et Noa-møde, hvor landets førende "miljøeksperter" blev "forgiftet", fordi de var alt for passive. Hvordan det gik for sig, kan du høre mere om her: <http://vimeo.com/10895793>

I forbindelse med en stor NOAH udstilling i Københavns Rådhus om den verden, vi var ved at ødelægge i 1970, begyndte 3 af initiativtagerne, Carl Herforth, Ebbe Scheel Krüger og Jens Josephsen at skrive plancher til udstillingen. Det greb om sig. Vi fortsatte det næste ½ år med at indsamle viden og endnu flere data. Hvert sætning blev diskuteret. Og alle oplysninger omhyggeligt checket og efterchecket. Om dagen foregik det hos hinanden og om natten på Thomas Bergsøe reklamebureau, hvor Bruno Ingemann stod for illustrationerne og Niels Halding hjalp med formuleringer.

Det, der dengang blot var skræmmende fremtids-perspektiver, er i dag ved at være virkeligheden. Vi hader at sige det, men vi fik ret. De menneskeskabte miljø- og klimaproblemer er ved at løbe helt løbsk. Vores rumskib er i dag (2015) belastet langt over sin bæreevne.

Enkelte ledere er nu ved at indse "vækst-vanviddet":
Mogens Lykketoft – den kommende formand for FN, sagde i 2014:

»Vi har kun én planet - og vi har kun en begrænset mængde ressourcer. Antallet af mennesker på planeten er næsten tredoblet, siden jeg blev født, og hvert enkelt menneske beslaglægger flere ressourcer end dengang. For første gang i menneskehedens historie har vi en helt afgørende selvstændig indflydelse på klodens udvikling – og potentielt dens overlevelse. Når – og jeg siger ikke 'hvis' – et par milliarder mennesker i Asien og Afrika rækker ud efter den livsform, vi har haft i Vesteuropa og Nordamerika, så kan man sige to ting er sikkert: **De kan ikke få den livsform - og vi kan ikke beholde den.** Vi bliver nødt til at indrette os på en anden måde. Ikke nødvendigvis en dårlig måde, en kedelig måde eller en sørgelig måde, men en anden måde,«

Vi har beskrevet hvordan verden – vores fælles Jord – så ud i 1970. I dag må vi håbe at andre vil tilføje opdateringer om hvordan Jorden ser ud - her 45 – 50 år efter – og håbe at mange flere bliver aktive - det haster !

Vi har sat oplysningerne i følgende rækkefølge:

Jorden er et rumskib med begrænsede forsyninger	side 4
Du ånder	side 14
Du drikker	side 32
Du spiser	side 50
Du sanser	side 68
Du lever	side 76
Vi bruger energi og råstoffer	side 94
Vi producerer	side 100
Vi forbruger	side 110
Vi må samarbejde	side 124

Debatten om forureningen og Jordens ressourcer har været ført hen over hovedet på os.

Vore eksperter, administratorer og politikere formulerer sig uklart, og vi får ikke den viden, der er forudsætning for, at vi kan tage stilling.

Presse, radio og TV forsøger at holde os informeret, men behandler oftest forholdene spredt og overfladisk. Der er interesse for at bringe »nyheder«; men ikke for at arbejde med dem, analysere og bringe årsagerne frem, så vi kan løse problemerne, i stedet for at foretage kortsigtede lapperier.

Vi har her forsøgt, så godt vi kunne, at bidrage til forståelsen ved at videregive kendte oplysninger i sammenhæng.

Viden er en forudsætning for demokrati.

Mangel på viden er administratorernes, politikernes og vores egen forsyndelse.

Fra alle sider kommer meddelelser om Jordens tilstand; selv et overfladisk kendskab er nok til at fortælle om kursen imod katastrofe.

Vi har samlet nogle oplysninger for at bidrage til en omvurdering af de almindelige krav til levestandard og muliggøre politisk handling.

Det er nødvendigt at gøre sig sin situation klar, for at kunne handle.

Vi tror at problemerne stadig kan løses – men det kræver tilslutning fra alle i vort samfund.

Der er brug for et nyt menneske og en glad verden.

Du er besætningsmedlem på et rumskib.

Ethvert rumskib har begrænset forråd og plads.
Du ønsker at overleve og opleve.
Dertil kræves samarbejde, vedligeholdelse og fordeling.

Dit rumskib er 5 milliarder år gammelt.
Vi har været besætningsmedlemmer i 1 million år.
Vi kan følge historien i 10.000 år.
Den store krise i rumskibet er skabt de sidste
100 år – af os.

De sidste 100 år har lært os meget om vores rumskib.
Og nogle er begyndt at forstå, at der er grænser
for, hvad et rumskib kan tåle.

Solens energi er det eneste, vi får tilført udefra.

En tynd hinde ved Jordens overflade indeholder
vores forråd:

- Luft
- Vand
- Levende muld
- Planter og dyr
- Miljø
- Initiativ og glæde
- Samfund
- Råstoffer og energi
- Viden
- Maskiner
- Produktion
- Produkter
- Medmennesker

Overlevelse og oplevelse, der afhænger af dette
forråd, kaldes livet.

Foringelse eller ødelæggelse af forrådet kaldes
forurening.

Vi bliver flere og flere.

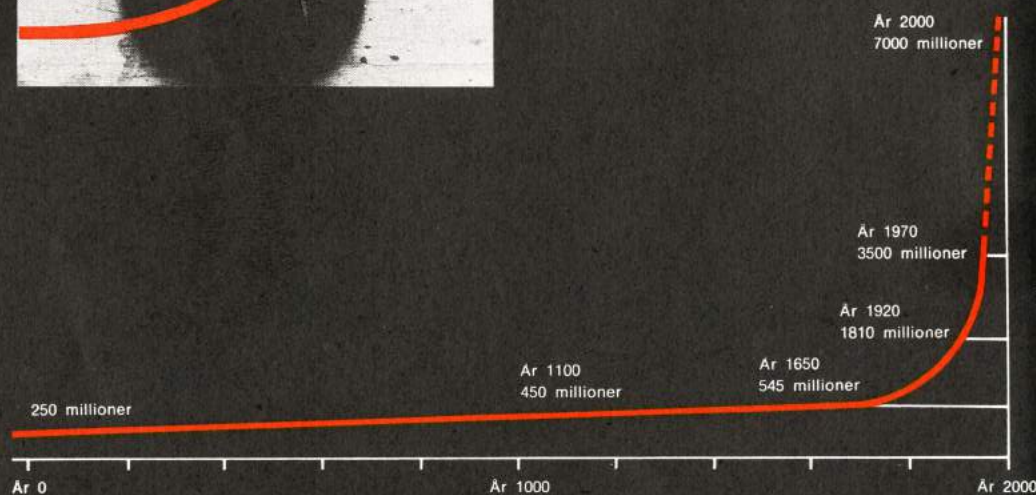
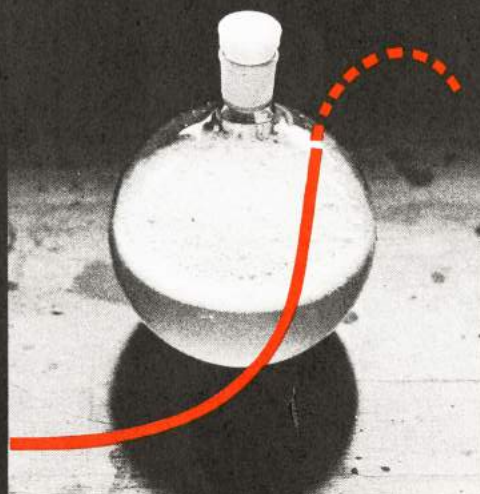
I dag er vi 3½ milliard; halvdelen under 15 år.

Tilvæksten er på ca. 3 i sekundet; det svarer til Danmarks befolkning på 18 dage.

Af de 300.000 børn, der fødes hver dag, kommer ⅔ til verden i familier, som er halvsultne, fattige, analfabeter og syge.

I år 2000 vil vi være dobbelt så mange, hvis vi fortsætter som nu.

En kultur af mikrober i en glaskolbe med en gunstig næringsblanding er en situation med begrænsede forsyninger. I begyndelsen er der en tilpasningstid, før formeringen for alvor sætter ind. Øgningen sker hurtigere og hurtigere. På et tidspunkt bliver forsyningerne for knappe, spildprodukterne for mange, formeringen hæmmes, kulturen går ind i dødsfasen . . . Sult og forgiftning dræber.

Men mennesket er forskelligt fra mikroberne.

Vi er selv i stand til aktivt at forme vores forhold til omgivelserne og hinanden.

Vi kan informere Jordens milliarder om, hvad der må gøres.

Ethvert forældrepar må forstå, at det er uansvarligt at sætte mere end 2 nye menneskebørn i verden.

Det er gennemførligt, når alle har viden om og mulighed for prævention – og fri abort.

Begyndes en global kampagne nu, vil det betyde, at vi år 2000 er ca. 6 milliarder. Ikke meget mindre end prognosernes 7 milliarder, men med den forskel, at tallet vil være stabiliseret.

Vi kan ændre den bestående elendighed ved at bruge vores forråd efter andre mål, ved at handle som lige, ved at holde livets kredsløb i orden.

Vi må huske på, at den hvide race på nogle hundrede år er vokset 9 gange så hurtigt som den tredje verden.

Da vi blev mere oplyste og samfundet udviklede sig industrielt, fik vi færre børn.

Derfor skal de politiske muligheder skabes for de fattige landes selvstændige udvikling – for at løse befolkningsproblemet.

Tager vi ikke fat nu, bliver problemerne bare større.

Undervisning, TV, radio og presse må være sig sit ansvar bevidst, og informere om Jordens tilstand, om problemernes årsag og vores mulighed for at løse dem.

Vi har stadig en chance.

Vores samfund er i vækst.

Alting vokser i vores samfund: produktionen, forbruget, administrationen, spildet, forureningerne.

Vækst betyder at omsætningen stadig skal stige og blive større. Og dem, der kan sikre sig den største del af omsætningen vokser hurtigst.

En dansker forbruger ca. 20 gange så mange råstoffer som en inder og han forurener ca. 50 gange så meget.

Vi tror på at væksten kan løse alle problemer i samfundene:

Vi tror på at teknikken, udviklingen og de magiske videnskabsmænd nok vil opfinde et eller andet smart. At vi kan producere os ud af problemerne.

Men det går galt. Vi kan vokse med problemer.

Men ikke ud af dem. Ligesom kraftceller bare vokser og vokser indtil det levende væv ubønhørligt bukker under.

I det levende væv dør en celle et sted, mens nye kommer til.

Det levende væv fornyer sig, og lever videre.

Det levende væv er i levende balance.

Den levende balance.

Jorden får al sin energi fra solen.

Og Jorden udstråler lige så meget igen til verdensrummet.

Ellers ville der blive for varmt efterhånden.

Solens energi er en betingelse for alt liv på Jorden.

Og alt liv er vigtigt i sammenhængene.

Den rigdom i forskelligt liv kan vi ikke skabe igen,

hvis vi har ødslet den bort. Hvis vi udrydder

og undertrykker andre arter og racer.

Hvis vi udplyndrer forrådene og spreder dem i småstykker overalt.

Vi må lære at holde hus med forrådene –

blive økologiske.

Og bevare alting i en levende balance.

Vi er i kredsløb.

Alt på jorden er i kredsløb.

Økologi er læren om disse kredsløb.

Den fortæller om, hvordan hver enkelt led er afhængig af en hel række andre.

Blade visner, formuldes, nedbrydes til næringsstoffer, opbygges i nye planter, som får nye blade, som falder ned og visner . . .

Planter er afhængige af næring, sol og et sundt miljø, der igen er afhængig af . . .

Kredsløbene er sarte sammenhænge, der ikke må bringes ud af balance.

Enhver organisme stiller bestemte krav til det miljø, den lever i. Tilfredsstilles kravene ikke, vil organismen ikke udvikles fuldt ud – måske vil den bukke under.

Vi stiller også vores krav – dem kalder vi menneskerettigheder.

Mad nok, en rimelig bolig, klæder og senere uddannelse, værktøj og maskiner. Frisk luft, rent vand . . .

kort sagt betingelser for menneskets frie udfoldelse.

Men der er mange problemer.

Hver gang dit hjerte slår, fødes 3 nye mennesker – mere ● 70 millioner om året ● Befolkningstilvæksten stiger dobbelt så stærkt som fødevarereproduktionen ● Paven siger nej til prævention; traditionen siger mange sønner er billig arbejdskraft og tryk alderdom ● Fødselskontrol kræver viden ● Halvdelen af jordens befolkning er analfabeter ● I dag er der 20 millioner flere analfabeter end i 1965 ● Gennemsnitlig får mennesket mindre og mindre at spise ● $\frac{2}{3}$ er underernærede; den rige tredjedel spiser $\frac{2}{3}$ af maden ● Halvdelen af de fattiges jord leverer produkter til de rige ● $\frac{1}{2}$ milliard mennesker er på sultedødens grænse ● Halvdelen af os lider af alvorlig underernæring og kan ikke selv gøre noget for at forbedre egne kår ● 30 % af fødevarereproduktionen forgår ● I tropenerne er det over halvdelen ● Vi destruerer mad, for at holde »markedsprisen« ● Mange små børn får så dårlig sammensat føde, at deres hjerne aldrig når fuld udvikling ● En nyfødts hjerne vokser med 1–2 milligram i minuttet, hvis det får protein nok ● Hver dag dør 10.000 børn under 1 år af sult ● Ved en frokost på en time: 400 ● Danmark er blandt de 10 rigeste lande i verden ● $\frac{2}{3}$ af menneskeheden tjener gennemsnitlig ikke mere end 20 kr. om ugen per person ● SAS's nye Jumbojet bruger ved marchhastighed 15.600 liter brændstof i timen ● Om 20 år vil jorden være ubeboelig alene som følge af luftforurening, hvis vi fortsætter som nu ● Folk er begyndt at dø i byerne som følge af luftforurening, millioner er sløvede ● Mennesker har ødelagt $\frac{1}{4}$ af jordens landbrugsareal ● $\frac{1}{4}$ af Amerikas landbrugsjord er forsvundet siden 1960 ● Danmarks årlige udgifter til naturfredning svarer til prisen på 6 km motorvej ● De kemisk ødelagte arealer i Vietnam svarer til Danmarks areal; en stor del bliver sandsynligvis til ørken ● Kunstgødning vil om 50 år fremkalde landbrugskrise i USA p. gr. a. udpining af mulden ● Madproduktionen må fordobles inden år 2000 ● I Japan er der 1420 mennesker per km² landbrugsjord, i Indien 305, i Kina 630, i Holland 660, i Sydafrika 18, i Danmark 154 ● Danmark har verdensrekord i proteinimport pr. indbygger, størsteparten fra de fattige lande ● Vi forarbejder og sælger fortrinsvis til de rige lande ● Norden tærer på verdenshusholdningen ● Nordens forbrug af føde er netto afhængigt af landbrugsjord i andre lande, ca. halvdelen mere end vi selv har ● 70 % af Jordens befolkning er uden rent drikkevand ● 1980 lider USA af stor vandmangel ● Eriesøen er død ● Havene ødelægges vi med gifte, så de ikke kan levere ilt ● Der bliver sænket krigsgasser og affald i havene ● Ud for Norge er der sænket over 100.000 tønner giftigt, kemisk affald, hovedsagelig fra Tysklands kemiske industri ● Svenskerne sænkede 1930–31 arsenik nok i Den Botniske Bugt til at dræbe jordens befolkning 6 gange. Beholderne går i opløsning ● Ved redningen af Apollo 13's 3 mands besætning blev 3,8 kg radioaktivt plutonium 238 droppet i Stillehavet ● 80 % af verdensproduktionen af DDT stammer fra Østtyskland og Polen. De eksporterer til de fattige lande ● Der er spredt DDT nok til at kunne dræbe havenes alger; de leverer $\frac{3}{4}$ af jordens ilt ● Den totale pesticidproduktion er 600 millioner kg/år ● En inder har 10 gange så meget DDT i kroppen som vi har ● Ca. 70 pattedyr og 70 fuglearter er uddøde siden 1900 ● $\frac{3}{4}$ af befolkningstilvæksten sker i byerne ● 30 millioner lider nød og fattigdom i Amerika ● I dag er 85 % på jorden uden kloakfløb og indlagt vand ● Der mangler 4–500 millioner boliger af enkleste type, og tallet øges med 16 millioner om måneden ● De industrialiserede lande råder tilsammen over ca. 95 % af ressourcerne og udgør 28 % af jordens befolkning

der tilsammen over ca. 95 % af ressourcerne og udgør 28 % af jordens befolkning ● Hvis jordens befolkning skulle nå amerikansk råstofforbrug og levestandard ville det kræve en årlig udvinding på 75 gange så meget jern, 100 gange så meget kobber, 200 gange så meget bly og 250 gange så meget tin som vi i dag tager fra jorden ● Sådanne ressourcer er simpelthen ikke tilgængelige ● Hvis alle skulle bruge som amerikanerne, var der jern til 10 år, kobber og olie til knap 3 år, bly til 14 måneder ● En amerikaner har 70 gange så meget produktionskraft til sin rådighed som en inder ● For amerikaneren og europæeren stiger mængden, for inderen falder den ● Den rige trediedel har 90 % af produktionsapparatet ● Fraregnet Sydafrika, er Afrikas industri mindre end Sveriges ● 1969 var der 170 millioner biler i verden, mere end halvdelen i USA ● Forskningsudgifterne til Ford's »Maverick« model kunne have betalt de tekniske skoler, Afrika har brug for ● I løbet af 400 millioner år er solenergi blevet lagret i form af naturgas, olie og kul. På 200 år sløses lageret bort ● Der er i dag flere uden glødelampe, end da Edison opfandt den ● $\frac{3}{4}$ af de fattiges eksport består af råvarer ● Priserne på råvarer viser faldende tendens, på færdigvarer stigende ● Vi køber råstoffer billigt, bearbejder dem og sælger dyrt; det kalder vi »International arbejdsdeling« ● Til hver jettombeflyver bruges i dag 2,5 tons krom ● De vestlige industrilande har ingen krom selv ● De velstående lande er beskyttet af toldgrænser mod forarbejdede varer fra de fattige lande ● De velstående landes sammenslutning i »frihandelsområder« forværrer de fattiges situation ● Hvert år øges gennemsnitsindtægten i de rige lande med 500 kr. I de fattige lande øges den med 15 kr. ● I »Udviklingsåret« er de fattiges gæld til de rige vokset til det firdobbelte; med 6-7 milliarder dollars om året ● Tilbagebetalingerne af tidligere lån opsluger nu $\frac{2}{3}$ af den hjælp som går til »udviklingslandene«. Ændrës forholdet ikke, vil hjælp balancere med renter og afdrag i 1980, derefter ... ● Allerede nu betaler mange udviklingslande mere til de rige lande end de modtager fra dem, eks.: Brasilien, Chile, Argentina, Venezuela ... ● De rige har en investeringsklub, hvor man bestemmer efter indsats. Den investerer hos de fattige og er dermed med til at bestemme deres økonomiske udvikling. Klubben hedder »Verdensbanken« ● Hvis »U-landshjælp er retfærdig samhandel og reel hjælp, må afstanden mellem rig og fattig mindskes. Men den øges ● Vi får i dag lige så meget ud af vores investeringer i de fattige lande, som englænderne i sin tid fik ud af deres kolonier ● Det er dobbelt så meget som på hjemmemarkedet. ● Kløften mellem rig og fattig uddybes i vor tid, nationalt og globalt ● Begrebet »underudviklet« om de gamle kulturlande er skabt af os i mere end een betydning ● Deres kulturer hentes hjem til museer ● Der ødes hvert år 10 % af verdensproduktionen til krigsvåben ● Alene i USA er militærbudgettet 75 milliarder dollars: 10.000 kr. pr. familie ● Kapitaloverførslen fra de rige til de fattige er ca. 10 milliarder dollars, mest til våben ● Hvis USA på hver mand, kvinde og barn i Syd-Vietnam fordelte de penge, som det bruger på krigen hvert år, er det beregnet, at de ville få en indkomst på 11.000 kr. hver. Det ville gøre Syd-Vietnam til den 6. rigeste nation i verden ● Der er oplagret våben med en sprængkraft, så man kunne bombe med hele 2. verdenskrigs sprængkraft hver dag i hundrede år ● De kemiske og biologiske våben kan lægge jorden øde på 30 timer ● Kolonisering, kontrolleret og domineret med våben, »kultur« og økonomi ● Sydamerika ● Ungarn ● Den Dominikanske republik ● Tjekkoslaviet ● Angola ● Biafra ● Mellemøsten ● Sydøstasien ●

Træk vejret dybt og læs.

Du kan klare dig uden mad i flere uger,
uden vand i et par dage.

Uden luft er du død på få minutter.

Og du skal have frisk luft for at leve,
15.000 liter hvert døgn.

Hver eneste dag fylder kraftværker, fabrikker,
varmecentraler, oliefyr og biler på vejene vores luft
med tusinder af tons støv, sod og giftige luftarter.

Det bliver gjort fordi vores tilværelse skal blive
lettere, behageligere og mere bekymringsfri.

For at sikre os en endnu højere levestandard.

Desværre følger luftforureningen med.

Den skader dyr, planter, mennesker og materialer.

Dit helbred er truet.

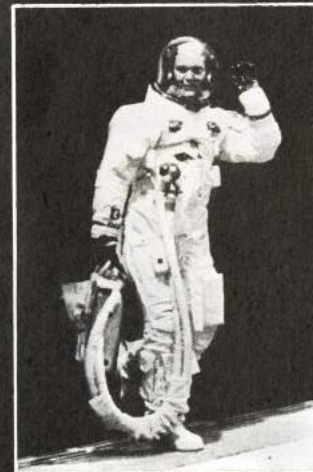
Men i første omgang bliver du bare lidt sløvere,

lidt mere træt og mister lidt af glæden ved livet.

Luftforureningen kan begrænses meget.

Det vil komme til at koste mange penge og besvær.

Vi kan også vælge at få os et kunstigt luftanlæg hver,
det som måneastronauterne har:

PLISS (Portable life support system) hedder det anlæg,
der holder liv i astronauterne på månen.

Det producerer ilt, vanddamp o.s.v.

Et sådant anlæg koster 250.000 dollars.

Det kan holde liv i et menneske i 4 timer.

3 timer og 59 minutter,

3 timer og 58 minutter,

3 timer og 57 minutter,

Hold vejret.

Luftens kredsløb.

Alt plante- og dyreliv er afhængigt af ilt. Vi får den fra atmosfæren, der ligger i et 10 km tykt lag rundt om Jorden.

Det er havplanterne, især algerne, der producerer mest af den livsvigtige ilt.

Disse algers evne til at producere ilt hæmmes af meget små mængder af giftstoffer som DDT. Vi har spredt 500 millioner kg DDT på Jorden, og fortsætter med 50 millioner kg om året.

DDT findes i alle have – selv pingvinerne på Antarktis har det i kroppen.

Der bliver produceret meget DDT.

Også i Danmark.

Vi er med til at forgifte vores eksistensgrundlag.

De grønne planter bruger kuldioxid fra luften.

Den kommer fra forrådnelse, forvitring og vores udånding. Og fra den kul, olie og benzin vi bruger.

Det har medført en stigning i kuldioxidindholdet i Jordens atmosfære. På 10 % siden 1880.

Det store kredsløb:

Det går op i røg, sod og gift. Og kommer ned igen.

Luften indeholder kvælstof, ilt, vanddamp og gifte, støv og sod, der sendes op fra byer, industrier og landbrug over hele kloden.

Alle disse stoffer transporteres med vinden.

Luften over Danmark udskiftes hver anden eller tredje dag. Med luft fra de store industriområder i Ruhrdistriktet, blandt andet.

Men al denne gift, støv og sod bliver ikke ved med at svæve rundt i luftlaget.

Der dannes regndråber omkring støvkorn og sodflager.

Regn og tåge opstår lettest over områder med meget røg. Luften fyldes med svovldioxid.

Den danner svovlsyre i forbindelse med regnen.

Landbrugsmarker sprøjtes med giftstoffer. En del af disse giftstoffer føres væk med vinden og vaskes ned med regnen.

Det regner over marker, have, søer og byer.

Og man undrer sig over, at det bliver sværere at dyrke jorden.

At fiskene dør i vandet. At skove visner.

At maskiner, bygninger og biler ætzes.

At mennesker bliver syge – oftere.

Byen med de skønne tårne.

Der er lagt låg på København.

En klokke af røg og giftige luftarter.

Det er en af de dage, hvor luften ved jorden er koldere end den højere oppe.

Den bliver liggende ved jorden.

I Danmark pulses der hver dag over 1 million kg svovldioxid ud i luften. En del af det over København.

I dagevis kan luften ligge stille over storbyer, mens det bliver mere og mere livsfarligt at trække vejret.

Opstår der samtidig tåge, bliver det den »smog«, londonerne frygter. I december 1952 krævede et tilfælde af smog i London 4000 menneskeliv. Fra den 28/12 til den 3/1 1970 lå der en stille, forgiftet luftdyne over København.

Overdødeligheden var på ca. 50 %.

78 dødsfald mere end gennemsnittet.

Og den store influenzaepidemi var kun skyld i 9 af disse dødsfald.

Også januar 1972 lå der en dyne af smog over København.

Ja, København er ved at blive en rigtig storby.

Som Tokyo, New York, Los Angeles.

Og London.

Og Paris.

Du får 5-8 millioner liter luft gennem lungerne hvert år.

Så er det da klart, at du bliver træt, får hovedpine, bliver sløv, irriteret og initiativløs.....

Der er svovl i luften.

Røgen fra landets skorstene fylder luften med svovldioxid. Det er en usynlig trusel mod dit helbred.

Den regner ned som svovlsyre over landbrugsjord, byer, søer, hav og åer.

Dræber fiskene. Gør jorden sur og ufrugtbar.

Nedbryder vore huse og er ansvarlig for rustskader på maskiner og biler for millioner af kroner.

I 1960 rustede stål 4 gange så hurtigt som i 1950. 1972.....

Svovldioxid kan ændre den del af hjernen, der rummer lugtesansen. Svovldioxid kan ødelægge luftvejenes slimhinder. Du bliver lettere syg, og åndedrættet bliver hurtigt og uregelmæssigt.

Børn får lettere bronchitis i byer hvor luften indeholder meget svovldioxid.

En lille stigning i luftens svovldioxidindhold kan fremkalde døden for hjertepatienter.

Svovldioxid går i blodet. De røde blodlegemer misdannes. Derfor hæmmes børns udvikling i stærkt røgforurenede områder.

Kulilte. Det er døden på hjul.

Bilerne udstøder 90 % af kulilten i vores luft.

Kulilte går direkte i blodet, 300 gange lettere end ilt.

15 ppm kulilte nedsætter din reaktionsevne.

600 ppm slår dig ihjel. På få timer.

Hvis du holder i en bilkø kan indholdet af

kulilte i bilen stige til 600 ppm på 10 minutter.

Og du kan hverken lugte eller se den.

Men den koster samfundet penge. Tabt arbejdskraft

og luftrensningsanlæg. I Tokio i hvert fald.

Dér står iltapparater ved kantstenen

i de mest befærdede gader.

Det redder livet for færdselsbetjente, fodgængere,

cyklister og bilister.

Kan vi mon finde en bedre løsning på forgiftningerne i

København, Århus, Ålborg og Odense, tidligere?

Kræft.

Benzpyren er et af de uhyggeligste tjæreprodukter.

Det dannes ved ufuldstændig forbrænding af for eksempel benzin – og findes i cigaretrøg.

Benzpyren kan fremkalde lungekræft.

Hvis du ryger en pakke cigaretter om dagen, får du ca. 60 mikrogram i kroppen hvert år. Fra cigaretterne.

Hvis du lever i en storby som for eksempel London, får du ca. 320 mikrogram benzpyren i kroppen hvert år.

Fra bilerne.

Hvis du ryger cigaretter i en storby

I 1967 døde hver 17. mand herhjemme af lungekræft.

Og hyppigheden på landet var 7 gange mindre end i vor forgiftede storby.

Danmarks største kilde til luftforurening.

Den svovlholdige fuelolie.
Vi bruger 6 millioner tons om året (1974).
Fuelolien bidrager med 2/3 af Danmarks
årlige svovldioxidforurening på 510.000 tons.

Elværkerne har den uhyggeligste rekord i luftforurening.
De bruger 49 % af al fuelolie i Danmark.
De bruger også 75 % af alle kullene.
For at levere os den nødvendige mængde
elektricitet (17 TWh), er det nødvendigt at forpeste
luften med 250.000 tons svovldioxid, eller halv-
delen af den svovldioxid, der tilføres luften hvert år.

Vi spørger elværkerne: Er det nødvendigt?

Fjernvarmeanlæg forbrænder 24 % af den snavsede
fuelolie – det giver varme og 81.000 tons tvovldioxid
om året.

Hvem leverer svovldioxiden?

Industrien producerer forbrugsvarer, og
bidrager med **130.000 tons svovldioxid**.
Desuden bruger de 57 % af elproduktionen.
Det giver **140.000 tons svovldioxid**.
Og bruger 20 % af fjernvarmen –
det giver **24.000 tons svovldioxid**.

Industrien bruger energi og leverer samtidig
294.000 tons svovldioxid. Det er 57 %.
Villaer bruger ikke fuelolie, men gasolie.
Gasolien har en svovlprocent på under 1/2.
Det betyder en luftforurening på 29.000 tons
svovldioxid om året.

Andre boliger bruger 71 % af fjernvarmen.
Det tilfører luften 57.000 tons svovldioxid.
Boligerne har 37 % af elforbruget, der svarer til
forpestning af luften med 94.000 tons svovldioxid.
Energien til boligerne giver
ialt 180.000 tons svovldioxid om året.
Det er 35 % af det hele.

Folketingets svar var en lov om begrænsning af svovl i
olie. Den var ikke meget værd: først de store ord, så
nedsatte krav, så dispensation under økonomisk krise.
Og endelig under energiforsyningskrise: stilhed.

Den snigende død

Bilen er en trussel mod vores liv.

Det nytter ikke bare at spænde sikkerhedsselen og køre fornuftigt.

Luftforurening er jo ikke bare svovldioxid.

Bilerne udstøder over 1/2 million tons kulilte om året.

Alene i København 500.000 kg om dagen.

Op mod 10 % af benzinen kommer uforbrændt ud af udstødningsrørene som kulbrinter: over 100.000 tons årligt.

Nitrøse gasser: 30.000 tons årligt.

Bly: 1.000 tons årligt.

Dieselvogne fylder hvert år luften med 20.000 tons kul- og askepartikler.

Asbeststøv fra bremsebelægningen på Danmarks over 1 million biler forøger risikoen for asbest-lungekræft.

Halvdelen af bilerne er forkert indstillet.

Og vi kunne blive ved med at opremse uhyggelige tal.

Tænk lidt på dem, når du næste gang får hovedpine i en bilkø. Eller bliver sløv, træt og uoplagt af en spadseretur i byen.

Tænk også på, at der kræves 25 kørebaner for at transportere 50.000 mennesker i timen – i biler.

Istedet kan man transportere 50.000 mennesker i timen gennem en tunnelbane med to spor.

Uden at forgifte luften. Uden ulidelig støj.

Uden meningsløse trafikdrab.

En lille halvgasmaske koster ca. 60 kr.

Måske kan du få familierabat
En skam den ikke hjælper
mod kulilte.

Her har du 3 dårlige undskyldninger for ikke at gøre noget ved luftforurening.

- 1** Det hjælper ikke, at vi løser luftforureningsproblemerne i Danmark. Den luft vi indånder, stammer fra hele verdens atmosfære. Hvad nytter det, at vi renser luften, når alle verdens storindustrier fortsætter med at forgifte den?
- 2** Der er mange højtstående danske personer og virksomheder og myndigheder, der siger, at vores luft er frisk og ren. Deres ord er nok for mig.
- 3** Jeg vil hellere have lidt gift i lungerne end at betale mere for min høje levestandard. Det tror jeg også gælder for mine børn og børnebørn.

Vi kan bekæmpe luftforureningen i Danmark.

Vi kan forhindre skade på mennesker, naturen, markerne, åer, vandløb, bygninger og maskiner.

Vi skal have maximumsgrænser for hver enkelt type luftforurening – og hårde straffe for at bryde dem.

Olien skal renses for svovl, flyveasken stoppes af filtre, oliefyrene skal justeres, industrien underkastes kontrol, biltrafik forbydes i byerne, affaldet genanvendes og komposteres i stedet for at brændes.

Vi har pengene til det.

Vi har ikke råd til at lade være.

Hvis vi viser vejen, vil andre lande følge efter.

Det mener NOAH vil være en begyndelse.

Hvad mener du?

Energispild og overforbrug.

30-50 % af energien går til spilde.

Fra 1960 til 1970 er forbruget af energi i Danmark vokset til det dobbelte.

Men har du fået det dobbelt så godt?

Det voksende spild.

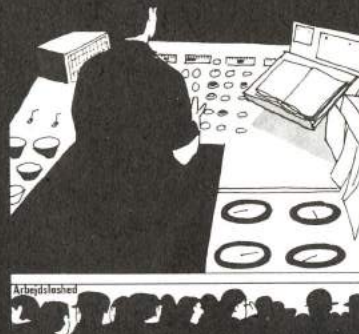
Elværkerne bruger 25 % af den importerede energi. Så hælder de over halvdelen (15 %) ud med kølevandet til fiskene. Kun de 10 % når forbrugerne som el og fjernvarme. Kølevandet kunne opvarme 800.000 boliger. Men elværkerne vil have os til at bruge elvarme. Det kræver en dobbelt så stor energiimport, som hvis vi brugte oliefyring. Og vi skulle jo spare på olien?

Det unyttige overforbrug.

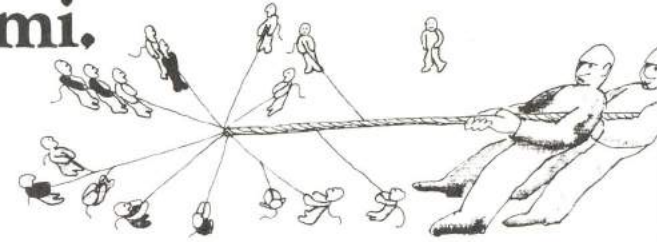
Det sker en bunke steder i samfundet: Opvarmning af huse, der er dårligt isoleret. Brugen af energislugende byggematerialer, beton, . . . For høj rumtemperatur. De unødvendige elektriske artikler. Voksende afstande mellem bolig og arbejde. Manglende genbrug af affald. Overforbrug af kunstgødning. Voksende brug af el i industrien. Produktion med store omkostninger for samfundet: Forurening, ulykker, stress, arbejdsløshed, piller, socialforsorg, hospitaler, fængsler . . . Nedsat holdbarhed på varer. Mangel på genbrug o.s.v.

Hvis vi gik hele energiforbruget igennem. Hvis vi organiserede samfundet på en mere fornuftig måde, kunne vi bruge 30-50 % mindre energi. Og endda få vores behov tilfredsstillet. På det nuværende niveau.

*Større energiforbrug
- øget automatisering
og større arbejdsløshed*

Energiøkonomi.

Det er muligt at sænke energiforbruget til det halve, uden at Danmark bliver dårligere at leve i.

Tværtimod.

Forudsætningen er, at vi mere og mere får magt til at beslutte hvilken vækst vi vil have og hvor meget.

Hvem produktionen skal komme tilgode.

Hvordan ressourcer, teknologi og arbejdsindsats bedst kan gøres nyttig. Med størst hensyn til mennesker og med mindst mulig spild.

Det, der skal til, er for eksempel en tre-trins plan for en samlet planlægning:

- 1** Gennem lovpåbud og tilskud kan vi fremme isolering, varmegenvinding, genanvendelse, transportrationaliseringen, udbygningen af det kollektive transportsystem . . . og gennem lovforbud og afgifter kan vi begrænse det unødvendige spildforbrug.
- 2** Energiforsyningen må befries fra udbud-efterspørgselsmekanismerne. Staten overtager importen, produktionen, leveringen og salget af energi. Derved er der bedre mulighed for, at det er os selv, der styrer energiplanlægningen, fremfor vi bliver en brik i de store firmaers pengespil.
- 3** Ejendoms- og brugsretten til hele den fællesskabte produktion kommer under demokratisk kontrol. Først, når vi selv kan bestemme hvad vi vil producere, kan koordinere arbejdet og styre samfundets udvikling, kan vi endeligt kontrollere vores energiøkonomi.

Energiøkonomi er en politisk kamp.

Unaturlig energi.

Det første, vigtige skridt er at indrette samfundet, så energien bliver brugt med minimalt spild. Så skulle der ikke skaffes så meget energi.

Vi kan så fortsætte med at bruge olie og kul. Det mindre forbrug vil give mindre forurening. Vi kender teknologien til at undgå denne forurening med filtre – men den koster ressourcer og penge. Vi ved, at der ikke afsættes penge til miljøbeskyttelse, når et samfund som vores har økonomiske kriser. Andre foreslår atomkraft i Danmark. De siger, at det ikke giver svovldioxid-forurening. Men atomkraftteknologien betyder indførelse af andre stoffer i kredsløbene, som både er langt farligere og er langt vanskeligere at kontrollere. I hele atomkraftbrændslets menneskeskabte kredsløb er der muligheder for udslip af radioaktive stoffer. Og de mennesker, der arbejder med det, udsættes for bestråling. Med mulighed for kræft, genskader og død. Når brændslet er brugt, er resultatet affaldsstoffer, en del af dem skal opbevares i tusinder af år. Der er mange forskellige – et af dem er plutonium. Det er kaldt »djævlens materiale«. Med god grund – mindre end 1 ton, spredt over jorden, kan ødelægge alt liv – det er et af de farligste stoffer, mennesker endnu har introduceret i naturen.

Brugen af olie og kul forurener miljøet. Brugen af atomkraft medfører problemer i dag og deponering af radioaktivt affald i tusinder af år. En arv til vores efterkommere?

De sidste 700 års mange krige skulle forsigtigt have undgået atomaffaldet. Kølesystemerne skulle hele tiden have virket. Bliver de kommende samfund mere stabile?

Naturlig energi.

Vi kan lære af naturen, når vi skal skaffe den energi, vi har brug for.

I naturen opsamler de grønne planter solens energi og binder den under deres vækst. Noget af energien frigøres igen under deres forrådnelsesproces som varme. Nogen planter spises og energien bruges af dyrene til bevægelse og frigøres derved som varme.

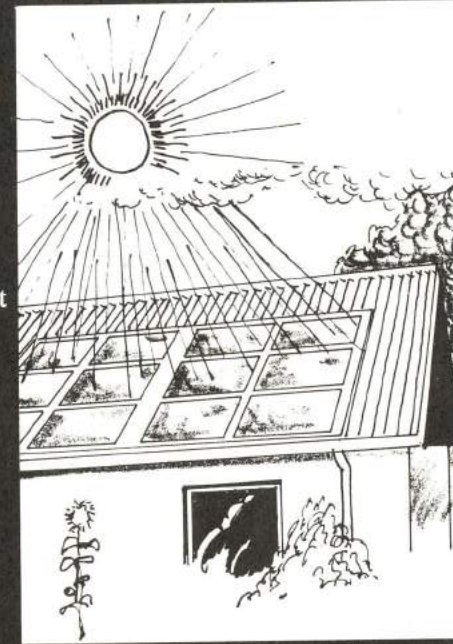
Al energien frigøres efterhånden som varme, der stråles tilbage til verdensrummet igen – de biologiske kredsløb låner energien, bruger den maksimalt og leverer den tilbage igen, så balancerne opretholdes.

Planterne og dyrene låner kun 0,02 % af solens energi – resten omsættes direkte og udstråles hurtigt. Kunne vi låne 0,004 % af solens indstråling, ville det svare til verdens nuværende forbrug af kul og olie.

Vi kan for eksempel bruge en solfanger. Det er en vandfyldt, sortmalet radiator under et lag glas. Den låner solens stråler og giver os varmt vand til opvarmning og vask. Solceller kan omdanne solens stråler til elektricitet. Vindmøller kan tappe af vindens kraft og give os elektricitet og varme.

Det er solen, der holder vindens og vandets kredsløb igang. Og solen leverer en stadig strøm af energi, der omsættes.

Ved at investere ressourcer i anlæg, der låner af solens energi, den vedvarende energi, kunne vi lære af naturen og skaffe os energi uden at true vores eget liv – energi med indbygget miljøbeskyttelse.

Intet liv uden vand.

Det meste af jordens vand er saltvand.

Kun ca. 3 % er ferskvand.

Og heraf er ca. 85 % frosset til is ved polerne.

Resten findes hovedsageligt i plumrede floder og grumsede søer.

Derfor drikker $\frac{3}{4}$ af verdensbefolkningen allerede nu dårligt vand.

Om 40 år er vi dobbelt så mange mennesker som nu, mennesker, som ikke kan leve uden vand.

Rent vand.

Lidt om hvordan det hele løber rundt.

- 1.** Vort ferskvand kommer med regn og sne. Det meste synker ned i jorden til planternes rødder. I Danmark er det 16 milliarder tons vand om året.
Nedbøren skal ned gennem luften. Luften er fyldt med røg, støv og gift. Afbrænding af olie, benzin, affald fra lossepladser og forbrændingsanstalter danner luftarter – svovldioxid og nitrose gasser – som opløses i nedbøren. Svovldioxiden danner svovlsyre i regnen. Det tilfører hver hektar jord ca. 20 kg koncentreret svovlsyre om året.
- 2.** Noget vand trænger dybt ned i jorden og bliver til grundvand. 1 milliard tons vand om året. Her bliver det blandet med spildevand fra utætte kloakledninger og septiktanke. Med benzin og olie, der siver ud fra nedgravede tanke, der er tæret i stykker. Med gødningsstoffer og sprøjtemidler, og med saft, der siver ned fra lossepladserne.
- 3.** En del af regnvandet løber fra jordoverfladen direkte ud i vandløb og søer. Det er 11 milliarder tons vand om året. Den regn, der er faldet på landbrugsjord bliver blandet med gødningsstoffer og sprøjtegifte. I vandløb og søer bliver den blandet med spildevand fra industrien og boliger. Der tilsættes bakterier og affaldsprodukter fra husholdningen og virksomheder som enzymfabrikker, slagterier, bryggerier, mejerier, forkromningsanstalter, kemiske fabrikker – og til sidst ender det hele i havet.
- 4.** Vand, der fordampes fra havet, jorden og planterne, fortættes igen og bliver til nedbør. Det livsvigtige kredsløb er sluttet.
Det livsfarlige kredsløb er sluttet.

1. kl. vand.

– direkte fra hanen.

Varedeklaration:

1 m³ er tilsat:
15 g klor
60 g koncentreret svovlsyre
100 g aluminiumsulfat
ozon og kalk

Så meget må man tilsætte for
at lave overfladevand om til drikkevand.
Man siger, det fjernes igen
– resten kan du lugte og smage.

Sundhedsstyrelsen kræver én årlig analyse af drikkevandet. Og mere end halvdelen af vandværkerne udfører den. Denne analyse omfatter kun 3 bakterielle og 6 kemiske bestemmelser. Derfor kan »kontrolleret 1. kl. vand« for så vidt indeholde arsenik, bladan, kviksølv og andre stoffer i dødelige mængder.

Hidtidig politik i Sundhedsstyrelsen:

En lille overskridelse spiller jo ingen rolle og er sådan set ikke sundhedsfarlig, og hvad skal man gøre, folk skal jo have vand, selv om grænserne er overskredet . . .

Drik hvis du tør.

Du drikker vand hver dag.

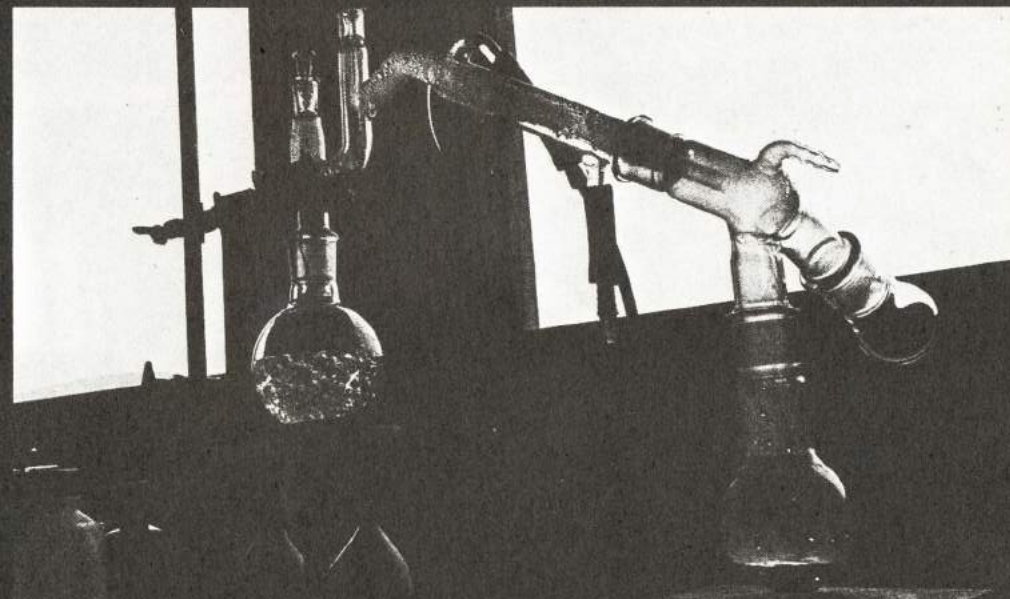
Men det er ikke lige godt.

I Danmark drikker 580.000 af os dårligt vand.

620.000 nøjes med halvdårligt vand. Og så er vi 3.300.000, som får helt godt vand.

Så længe det varer.

Vi er godt igang med at ødelægge de 10 % af vore søer og åer, som er vores drikkevandsreserve, med olie, bly, DDT, benzin, gifte . . .

Om 10 år vil USA lide af alvorlig vandmangel.

Men forskerne har fundet ud af, at til den tid kan de udvinde ferskvand af saltvand,

så meget, at det vil svare til 1/30 af USA's forbrug.

Det bliver nok nødvendigt. Når vi får lænset de ferske grundvandsreserver, trænger saltvandet nemlig ind.

Vi kan selvfølgelig destillere vandet.

Idag koster destilleret vand ca. 1000 gange så meget som postevand.

Du bruger vand.

Du drikker ca. 2,5 liter,
du bruger ca. 80 liter i toiletet,
vasker dig i 70 liter og vasker op i 15 liter.
10 liter går til tøjvask og 10 liter til vanding og bilvask.

Ialt ca. 200 liter – dit daglige forbrug.

Der er andre, der bruger vand:

5–7 liter vand til at fremstille 1 liter mælk.

5–10 liter vand til 1 liter øl,

7–25 liter vand til 1 liter benzin,

50–60 liter vand til 1 kg sukker,

100 liter vand til 1 kg stål,

100–150 liter vand til 1 kg papir,

2000 liter vand til 1 kg syntetisk gummi.

3000 liter vand til 1 kg syntetisk fiber.

(6 liter til 1 kg bomuld).

Drikkevand.

Man ved, at landbrug og industri bruger enorme mængder vand.

Man mener, at det er ligeså meget som hele Danmarks befolkning tilsammen.

Vi sløser med vand.

Der er knaphed på det.

Forbruget stiger 3 % om året.

Og så forurener vi ovenikøbet de reserver vi har.

Vi må spare på det vi har.

Du må gå dit forbrug igennem og prøve at tænke. Dit toilet bruger 10 gange så meget vand som et vacuumtoilet. En opvaskemaskine . . .

Industrien bruger meget vand. Men statistikken giver ingen oplysninger om, hvor meget det samlede vandforbrug er hos Danmarks 6761 industri-virksomheder.

Vandet kan renses og genanvendes i mange tilfælde. Og man bør foretrække mere vandbesparende processer. Det bør vurderes, hvor »godt« vand en bestemt produktionsproces kræver. Er det nødvendigt med drikkevand til afkøling?

Men det er ikke nok at spare.

Vandet er truet.

Før eller senere kommer næsten alle former for forurening i berøring med vand.

Stoppede man luftforureningen var luften ren efter nogle måneder.

Stoppede man vandforureningen ville vandløbene være i balance efter nogle år, spørne efter en menneskealder og forurenede grundvand er over 100 år om at blive drikkeligt.

Grundvandet ødelægges af:

- det giftige overfladevand, fordi det står i forbindelse med grundvandet.
- utætte kloakledninger, sivebrønde og septiktanke, der spreder sygdomsfremkaldende organismer.
- udsivning fra nedgravede tærede olie- og benzintanke.

Man ved, at 1 liter olie er nok til at gøre 1.000.000 (1 million) liter vand udrikkeligt.

Og man ved at 18000 tanke er utætte.

- nedsivning fra lossepladser, mergelgrave og opfyldte grusgrave. Den syreholdige regn opløser dele af affaldsbunkerne og bringer dem ned i jorden.

Ned til grundvandet.

Hvis vi ikke gør noget.

Vi må have

- centrale, velkontrollerede vandværker, der har kapacitet til at levere kvalitetsvand.
(Vi har utallige små vandværker. Det besværliggør kontrollen.)
- ensartet hårdhed vand over hele landet.
Så er der ikke brug for så mange forskellige vaskepulvere.
- tætte flerrørssystemer til kloakvand, der renses i effektive anlæg.
- tætte olietanke og mulighed for kontrol af disse.

Og så må vi tænke på

- at affald skal genanvendes; så undgår vi også, at saften fra lossepladserne trænger ned til grundvandet.
- at der er forbud imod udledning af ensilagesaft og ajle i vandløb.
- at overfladevandet er vor drikkevandsreserve.

Hvis vi vil have noget ordentligt vand!

Det er ikke mælk -alene.

Spædbørn drikker også vand i tømælken eller vandopblandet mælk.
15 % af Danmarks undergrund har nitratforurenet grundvand.
Nitratindholdet i drikkevand er specielt farligt for spædbørn.
Sundhedsstyrelsen har derfor fastsat en grænse for nitratindholdet – 25 parts per million (ppm) – en slags sikkerhed for at vore spædbørn ikke skal dø af den første tids flaskemad.

I mange brønde i Sydsjælland, på Lolland og øer syd for Fyn er nitratindholdet 150 ppm – 6 gange det tilladelige.
– Og det kan ikke koges væk.

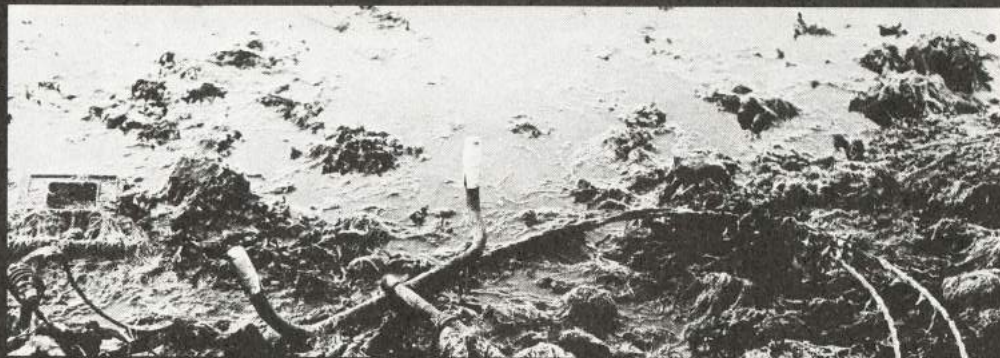

Forbudt.

Er det mon på grund af pap og plastikposer?
Er det mon fordi du kan få olie mellem tærne?
Der er noget, der hedder colital.
Dem kan man læse om i aviserne, når vi skal forstå, hvor farligt vandet er.

Men colibakterierne er ganske fredelige og ufarlige.
Man måler dem, fordi man kan gøre det i en fart.
Er colitallet over 1000 regnes vandet normalt for usundt at bade i.

Man bruger tallene, fordi de sygdomsfremkaldende bakterier, som for eksempel Salmonella, normalt følges med colierne; gør de det, er målingerne selvfølgelig gode nok.
Men colierne kan mangle.

Renset spildevand.

Der udledes ca. 1.000 millioner tons spildevand om året i Danmark.

Ca. 40 % i åer og søer.

Resten i havet.

I spildevandet er der:

Klude, papir, sand, fækalielknoide, bind, organisk stof, næringssalte, bakterier, virus og kemikalier.

Spildevandet bruger ilt i det vand, det ledes ud i på 2 måder:

Det organiske stof i spildevandet stjæler ilt til forrådnelsen.

Det kaldes primær forurening.

Næringssaltene i spildevandet (phosphater og nitrater) er god gødning for algerne. »Grønkålssuppen« breder sig.

Den lukker af for sollyset. De alger, der er længere nede dør, synker til bunds og rådner. Det kræver ilt.

Så meget ilt, at der kan være tale om 4-5 gange så meget, som den primære forurening bruger.

Resultatet er iltmangel. Endnu mere liv dør og rådner.

Det kaldes den sekundære forurening.

Når ilten er opbrugt tager svovlbakterierne fat.

De udvikler svovlbrinte. Og det hele lugter som rådne æg.

Vi har en god vandløbslov.

Man må ikke forurene søer og vandløb.

De fleste søer i Danmark er i dag i meget slem forfatning – et algernes eldorado.

Alger dør og bruger ilt – fiskenes ilt.

Og fisk er der kun i de færreste vandløb.

Er man lystfisker kan man muligvis tage andre steder hen – eller hjælpe med til at fisken vender tilbage.

Når du ser at et vandløb bliver forurenet, har du pligt til at melde det til politimesteren, fiskeribetjenten eller den lokale sundhedskommission.

De er ansat til at tage sig af sagen og gribe ind.

Måske de nu forstår, at det er ved at være alvor.

Og skal vi så ikke se at få ophævet Københavns undtagelsestilstand.

For over 100 år siden blev København fritaget for at rense sit spildevand. Og er det endnu.

En god undskyldning for resten af landet.

Sådan kan vi rense spildevandet.

1. trin: Mekanisk rensning.

Den skal først og fremmest forhindre slam-aflejringer ved udløbet.

Døde dyr, liggestole, papkasser og konservesdåser. Alt det grove . . . sies fra eller falder til bunds. Det fine slam, næringssalte, gift, bakterier og virus »overlever«.

2. trin: Biologisk rensning.

Her fjernes størstedelen af de organiske stoffer, nogle bakterier og virus.

Næringssaltene og en del gifte, bakterier og virus fortsætter.

3. trin: Kemisk rensning.

Her fjernes phosphaterne. Men nitrater, giftstoffer, bakterier og virus kan fortsætte.

Man kan også vælge en helt anden fremgangsmåde:

Ionbytning eller omvendt osmose.

Ved begge metoder renses næringssaltene også fra.

Det rensede spildevand siges at være så rent, at det kan benyttes som råvand til drikkevandsfremstilling.

40 % af vores spildevand renses overhovedet ikke!

I Danmark findes der ikke et eneste vandrensningsanlæg, der har perfekt rensning.

Kun 25 % af vores spildevand bliver rensed i to rensprocesser. Mekanisk og biologisk.

Og det er endda svært at overtale kommunerne til at installere et sådant to-trinsanlæg.

Mon vi snart overskrider den grænse, hvor det »rene« vand spreder sygdomsepidemier til mennesker og dyr?

Hvad koster det at rense vandet?

NOAH

Kompagnistræde 37
DK 1208 København K

Kære dansker,

Ønsker du en gennemgribende spildevandsrensning over hele landet inden 1975 ?

Havets, vandløbenes og søernes naturlige balance må jo ikke forstyrres. Derfor skal renseanlæggene være effektive og højtydende.

Selvfølgelig er det teknisk muligt - og det kan ikke gå hurtigt nok.

De kolossale mængder slam, der er rensningens biprodukt, kan ovenikøbet steriliseres og omdannes til gødning.

Vores utætte ledningssystemer til spildevand skal saneres. For de fleste steder løber regnvand og spildevand i samme rør. Hvis vi adskiller afløbstyperne, bliver rensprocesserne lettere, bedre og billigere.

1. Regnvand føres ud eller bruges til vanding.
2. Toiletvand renses for sig.
3. Øvrigt husspildevand renses for sig.
4. Industrispildevand renses af industrien.

Det koster selvfølgelig penge:

Anlægsudgifter, drift og ledningssystemer, ialt: 2 mia kr. om året.

Men det er kun de første fem år, det koster så meget.

De næste fem år falder det til 1 mia om året.

Efter 1980 til 1/2 mia om året.

vend...

Udgifterne skal selvfølgelig fordeles rigtigt.

Husholdningerne tegner sig for næsten halvdelen af spildevandets iltforbrug - industrien resten.

Man kunne indføre en målenorm, så man kom til at betale efter iltforbrugets størrelse.

Spildevandet fra toiletterne er skyld i ca. halvdelen af husholdningernes iltforbrug. Det vil koste dig ca. 25 øre om dagen. De kunne lægges oveni vandprisen. Så kan det betale sig at spare på vandet.

Den anden halvdel af husspildevandet forurenes hovedsagelig af rengøring og vask. Rensningen kunne her betales gennem en afgift på vaskemidlerne, svarende til deres iltforbrug i renseanlægget. Det vil osse koste dig ca. 25 øre om dagen. Mindre, hvis du brugte de mest hensigtsmæssige vaskemidler.

I alt vil det altså koste dig ca. 50 øre om dagen de første 5 år. De næste 5 kun halvdelen og derefter bare 15 øre.

Virksomhederne ved bedst selv, hvad deres spildevand indeholder.

For at undgå skæve belastninger og gifte i husspildevandets rensværker, skal virksomhederne selv sørge for rensningen af deres spildevand.

For eksempel:

Levnedsmiddelindustriens spildevand forbruger lige så meget ilt i åer, søer og havet, som spildevandet fra 2 millioner mennesker.

Men man kan i stedet tilsætte kemiske stoffer, filtre og centrifugere. Slamproduktet kan blive værdifulde foderkager med et stort indhold af protein og fedt. Et produkt, der kan sælges og betale en del af rensningen.

Når industrien har rensset det værste fra, så spildevandet svarer til almindeligt husspildevand, kan de offentlige rensværker tage sig af resten - mod betaling efter målenormen.

Synes du idéen er god ?

venlig hilsen

Noah

Det er planen for rensning af spildevandet.

Du er med til at bestemme, om det skal blive virkelighed.

Måske er prisen for rensset vand høj, men det bliver dyrere, jo længere vi venter.

Renser vi, får vi:

Store mængder af god, anvendelig gødning.

Mindre brug af kunstgødning.

Sundere jord.

Sundere mad.

Renere og friskere åer og søer.

Fiskene kommer måske tilbage.

Og måske kan du allerede om 10 år igen svømme i havets bølger - uden risiko for dit helbred.

Er det prisen værd?

Mad er et problem for mange.

Vi får den mad, vi skal ha.

I Danmark.

Ugebladenes, avisernes og fjernsynets vejledning i finere madlavning tager næsten ligeså meget plads og tid, som opskrifter på, hvordan vi slipper af med maven, dellerne, fedt om hjertet og holder os i form.

$\frac{2}{3}$ af vores medmennesker jorden rundt får ikke den føde, de har brug for.

Men det har sin forklaring.

Kun halvdelen af u-landenes landbrugsarealer bruger de til at føde sig selv.

Den anden halvdel bærer også afgrøder, men til vores forbrug.

Vi i de industrialiserede lande er nemlig så rige, at vi kan købe mad fra de fattige lande.

Det er vel nok et held, at vi lever i Danmark.

Det er vigtigt at få nok at spise.

Det er den første menneskeret.
Hver anden af os lider af alvorlig underernæring.
Hver syvende af os er ved at dø af sult.
Som turister hos de fattige siger vi ofte:
De indfødte er dovne og sløve.
Men videnskabsmændene forklarer:
Ris, majs, hvede, sorghum og batater mætter, men
giver ikke nok af de rigtige proteiner.
Et barn, der ikke får tilstrækkelig protein under
opvæksten, bliver lavere af vækst, får varige skader
i centralnervesystemet; det medfører ringere indlærings-
evne og mindre modstandskraft overfor sygdomme.
Underudvikling er ikke arvelig – det er mangel på mad.

Mangel på mad er et spørgsmål om fordeling og
udvikling; et spørgsmål om hvordan mennesker
behandler hinanden, og om de har lige adgang til
Jordens forsyninger.

Men selv om $\frac{1}{3}$ af landbrugsproduktionen
ødelægges ved opbevaring og transport, skulle
Jorden godt kunne brødføde os alle og flere til.
Der må være noget galt.

- noget med udnyttelsen af arealerne.
- hvem der ejer jorden.
- om det kan betale sig at dyrke en afgrøde.
- om muligheder for at udnytte nye landbrugsmetoder.
- noget med kunstige verdensmarkedspriser.
- toldmure, fællesmarkeder.
- landbrugsstøtteordninger.

Det er et politisk spørgsmål.

»For første gang i historien har vi midler til
at give alle mad; vi mangler bare viljen.«

J. F. Kennedy.

Men den gode vilje er ikke nok,
Vi må forstå hvorfor og hvordan det skal ske.
Vi må forstå, at de fattige lande allerførst skal
blive selvforsynende med mad.
Vi må give »den grønne revolution«
andet indhold end investering i vandingsanlæg,
kunstgødning og sprøjtemidler – og et udbytte af mange
kalorier.

Vi må udvikle bedre og mere proteinrige kornsorter,
Og lade være med at surmule, når de foretrækker
at mætte sig selv, frem for at dyrke kaffe, kakao,
bananer, kokos og soya, som vi idag køber billigt
til vores luksus og til vores ueffektive kød- og
mælkefabrikker: grise, høns og køer.
Det kræver jordreformer og frigørelse, for at alle
kan blive mætte.

Vi havde selv problemet i Danmark – engang.
Den grundtvigske bevægelse arbejdede med kulturel
og politisk skoling før landbrugsskolerne og andels-
mejerierne.

Ønsket om at lære noget kommer, når samfundsbevidst-
heden er vakt.

Det betød udvikling af vores nationale kultur –
på vores egne betingelser.

På den måde arbejder frihedsbevægelser over hele
verden idag.

For at leve, arbejde, lære, forstå og handle
må man have proteinrig mad.

Sådan får vi mad.

Solens lys når planterne og sætter fotosyntesen igang. Udsendelsen af røg fra skorstenene og jet- og overlydsfly forøger skydækket og hindrer solens lys i at nå ned til os.

Planterne bruger vand og kultveilde til fotosyntesen og afgiver ilt til os andre.

Svovldioxid i luften vaskes ned med regnen. Det gør den syreholdig, og i stærkt røgplagede områder går planterne ud.

Mulden må have gødning for at kunne vedblive med at give planterne næringsstoffer.

Kunstgødning bruges idag i stor målestok. Det har indflydelse på planternes mineralfordeling. Planterne sprøjtes med pesticider. Nogle af disse gifte optages i planterne.

Planterne vokser og bliver måske spist af dyr og mennesker.

Sprøjtegifte i planterne ophobes i dyr og mennesker. Nogle planter forarbejdes og tilsættes kemikalier. For mange af dem kender man ikke virkningen på vores organisme selv i små mængder.

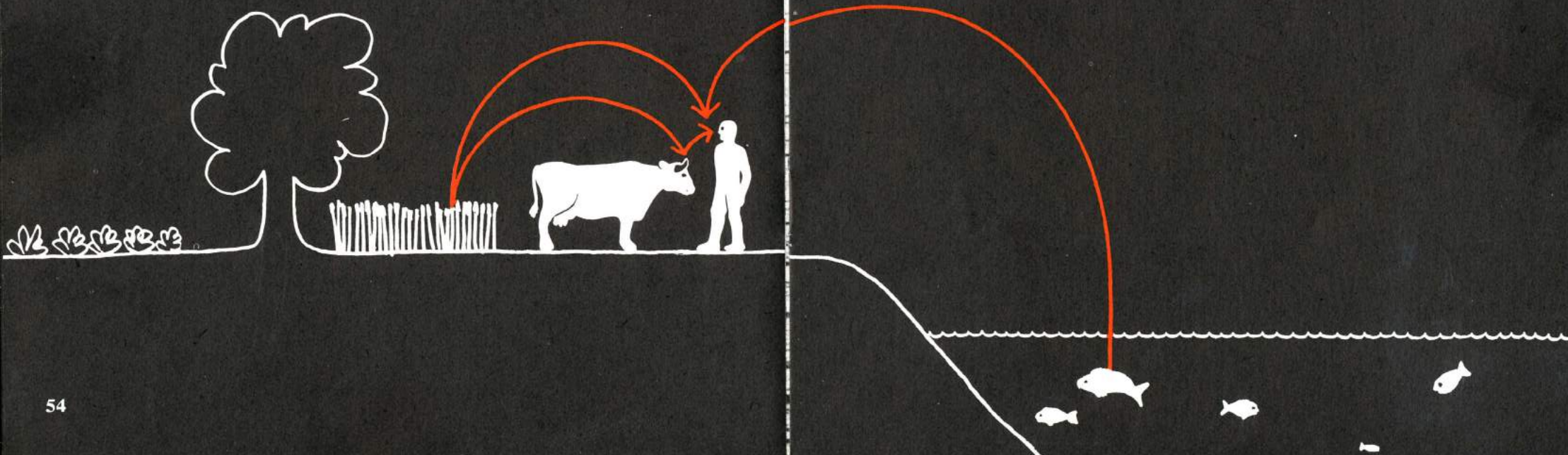
De fleste husdyr leverer menneskeføde.

Miljøgifte som dyrene får gennem deres foder, går videre til os. I både mælk, æg og kød. Nogle af fødevarerne forarbejdes og tilsættes kemikalier. For mange af dem kender man ikke virkningen på vores organisme selv i små mængder.

Vores føde giver os energi og opbygger vores legeme. Vi og vores husdyr bruger ilt og afleverer kultveilde og afføring igen.

Afføringen ledes ud i kloaker og ender til sidst i havet, og ikke på markerne, hvor det kunne gøre gavn.

Det livsvigtige kredsløb er truet.

Den levende muld.

I mulden findes bakterier og små dyr.

De laver rester af dyr og planter om til næring, der igen kan bruges af nye planter.

For hver m² muld er der mellem 2 og 5 kg bakterier og små dyr. De findes i et levende lag, der er 15–50 cm tykt.

De kræver luftig muld, vand og næring.

Til gengæld laver de muld og næringssalte til planterne.

Når man høster på marken, fjerner man det, der skulle blive til ny muld. Derfor må man sørge for, at der kommer noget andet i stedet.

Staldgødning danner muld.

Rester af dyr og planter i staldgødning og halm har flere gode egenskaber, der er nødvendige for god muld: Det holder på fugtigheden, lerpartiklerne og de nødvendige mineralske stoffer.

Den »kemisk rene« kunstgødning danner ikke muld.

Det levende muldlag kan føres ud i vandløb af regnskyl, og det kan tørre ud og blæse i havet.

Uden gødning ville mulden forfalde, lerpartiklerne blæse bort og kun sandet blive tilbage.

De sidste årtier er $\frac{1}{7}$ af jordens landbrugsareal gjort ubrugelig – af mennesker.

Ørkenener er menneskeskabte.

Asfalt og beton bærer sjældent afgrøder. Alligevel anlægger vi veje, byer og fabrikker på god landbrugsjord.

Mulden skal behandles omhyggeligt som en levende organisme – den skal heller ikke forgiftes med de sprøjtemidler, som var tiltænkt markens »fjender«.

Vi sprøjter vores dyrkede arealer og haver med flere tusinde tons gift hvert år. Med bladan, løvfældningsmidler og kviksølvholdige stoffer.

Det går ud over nyttige bakterier, små dyr, svampe og regnorme i mulden.

Det går ud over liv.

Og på et eller andet tidspunkt når de svært nedbrydelige gifte det levende hav.

Det døende hav.

Havet er atmosfære og grobund for alle de små og store planter og dyr, der lever i det.

Havet er umådeligt frugtbart.

Vi haler årligt tonsvis af fisk, laks, sild, tun, hvaler, sæler, rejer, krebs, hummer og skaldyr op af havets dyb.

Den årlige fiskefangst på ca. 60 millioner tons leverer faktisk $\frac{1}{6}$ af verdens dyreprotein.

Og selv om 40 % af fiskene går i vores kyllinger og svin; er fisk og andre havdyr overalt i verden et vigtigt tilskud til den daglige kost.

Nogle eksperter mener, at man kan tredoble den årlige fangst uden at tømme havene.

- Den norske sildestamme er reduceret så meget, at fangsterne idag er 2 % af hvad de var for 4 år siden.
 - Blåhvalen, det største dyr, der nogensinde har levet, har allerede fået sin dødsdom.
 - Idag fanger man i Atlanten kun 1 tunfisk på det samme antal kroge, som for 15 år siden gav 10.
- Man må længere ud – mød dyrere skibe.

Men en dag kan vi tage lige så langt ud det skal være – uden at fange noget.

Når havet er dødt.

Af de enorme mængder giftstoffer, der ender i havet.

Fra luftforureningen over byerne.

Og fra flodernes udløb.

Blyindholdet i havet er 5-doblet.

DDT, kviksølv og PCB findes overalt.

Og oliesjatterne. 90 % af olieforureningen i havene kommer via flodernes udløb.

Det ødelægger altsammen liv.

Det går langsomt – men sikkert.

Vi har betragtet havet som en skraldespand, der var umulig at fylde op. Vi troede at havets evne til at nedbryde affaldsstoffer var uendelig.

Havet sletter alle spor, siger man.

Men havet er smittet.

Det kan tage år, før sygdommen for alvor bryder ud.

Og så er det for sent.

Allerede nu giver vi havet den næstsidste olie:

For at undgå forurening af vore ferske vande er vi gået over til at sejle industriaffald uden for territorialgrænsen og sænke det i havet.

Adskillige millioner tons om året – og mængden stiger.

Radioaktivt affald, syrer, tungmetaller, olie rester

Det kan ikke blive ved ret længe, hvis vi skal have glæde af havet – vores sidste reserve, som endnu kan kaldes en stags fælles ejendom.

Det er dejlig muld.

Planternes, dyrenes og menneskenes gødning og affald kan omdannes til muld.

Men:

Vandløb og søer forurenes af husspildevand.

Grundvandet trues af »saft« fra lossepladserne.

Luften svines af skraldafbrænding.

Mulden svides ved halmafbrænding.

Vi bruger 1½ million tons »kemisk ren« gødning om året i Danmark. Det svarer til 500 kg på hver hektar mark. **Kunstgødning kan dække et underskud på kort sigt.** Men den er utilstrækkelig, og den forandrer muldens og planternes mineralbalance.

Og det er os, der spiser planterne.

Vi har nogle problemer.

Men dem kan vi løse – selv i dag.

Hvor der ikke er god kloakering og rensning kan vi bruge multrum, som ikke engang kræver vand.

Multrummet er en tæt beholder, hvor latrinen i løbet af 1–2 år omdannes til muldjord, som man skovler ud af den anden ende.

I byer skal vi blande spildevandsslam og skraldaffald i et komposteringsanlæg.

Det leverer store mængder af den fineste muld, der indeholder gødningsstoffer nok til at dække flere procent af vores nuværende gødningsforbrug.

Det betyder mindre brug af kunstgødning, bedre muld og sundere planter.

Det betyder kredsløb i stedet for forurening.

Et dansk firma har exporteret gode komposteringsanlæg til mange lande – de må kunne bruges herhjemme.

Du sprøjter med gifte, mod ukrudt og skadedyr.

Der gror mange planter, og lever mange dyr i vores natur, og på markerne.

Dem vi ikke bryder os om, kalder vi ukrudt og skadedyr. Dem bekæmper vi med kemiske stoffer.

Men der er andre måder at gøre det på:

Vi må have sundere og mere modstandsdygtige plantersorter.

Jorden skal behandles grundigt på det tidspunkt, hvor ukrudtet er mest sårbart. Det kræver lettere landbrugsmaskiner.

Og hvor kemisk ukrudtsbekæmpelse alligevel er nødvendig, skal der bruges hurtigt nedbrydelige plantegifte.

De langsomt nedbrydelige gifte skal simpelthen forbydes.

Det samme gælder for insekt- og svampemidler.

Når du næste gang sprøjter i din have, så tænk på planternes naturlige forbundsfæller.

Hør engang:

I USA blev træerne i en park voldsomt angrebet af bladlus. I stedet for at oversprøjte dem med gift, bestilte man 3 liter mariehøns, og satte dem ud i parken.

En mariehøne spiser 250 bladlus om dagen.

Så der gik ikke lang tid, før bladlusene var væk.

Det er den biologiske måde at gøre det på.

Og det var bare ét eksempel.

Alternativerne er kendte – de skal udvikles.

Det kræver forskning – og handling.

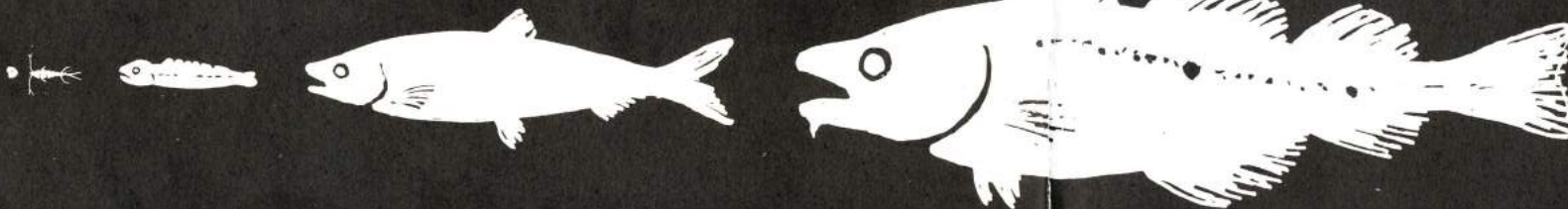

Store fisk spiser mange små fisk.

Den torsk, du sætter på middagsbordet, har i sit liv ædt mange sild. Hver sild har sat masser af fiskelarver til livs, som hver har levet af et utal af vandlopper, som har fortæret enorme mængder af planteplankton. Det er et eksempel på en fødekæde.

Alle dyr og mennesker er afhængige af deres fødekæde – og vi må passe på, at de ikke bliver ødelagt af blandt andet PCB, Kviksølv og DDT.

Det er stærke miljøgifte. De nedbrydes meget langsomt eller slet ikke i naturen.

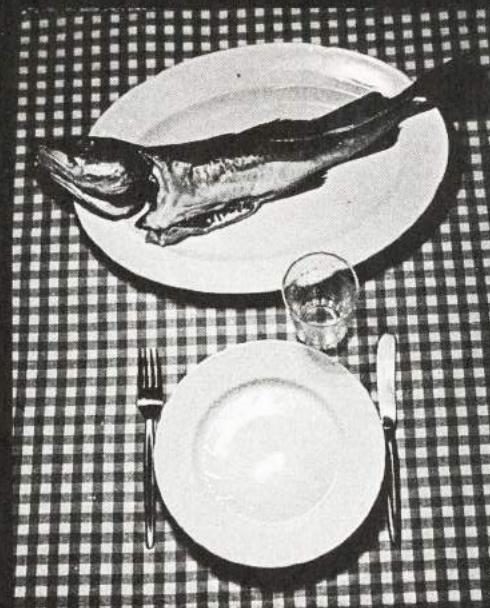
De optages i bitte små mængder i fødekædernes første led og udskilles næsten ikke.

1 kg torsk har ophobet miljøgifte fra 10 tons planteplankton.

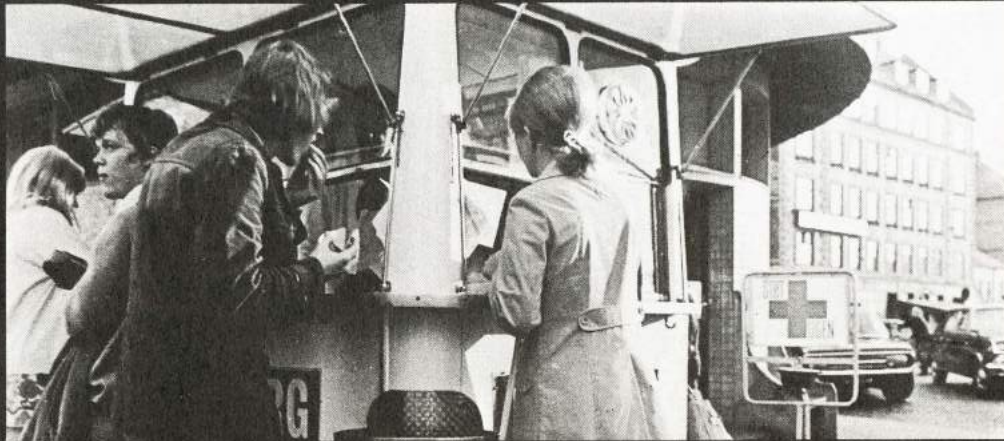
Du spiser ca. 1 kg mad hver dag. Næsten 400 kg om året, altså meget mere end du selv vejer. På samme måde optager andre organismer i deres liv føde i en mængde, der er mange gange deres egen vægt. Miljøgiftene følger med; det er derfor, de kan findes i store koncentrationer i fødekædernes sidste led.

Havørnen er sidste led i en fødekæde. – Den er ved at uddø på grund af miljøgifte.

Du er også sidste led i en fødekæde.

Fødekædens sidste led.

De tankeløse indgreb i kredsløbet vil måske snart forgifte vores mad. Med meget andet og måske farligere end de stoffer, som vi i dag sætter til vores fødevarer. Alt det, der får maden til at holde sig længere, se »bedre« ud, smage »bedre« og få en »bedre« konsistens.

De fleste stoffer er syntetiske og fremmede for vores legeme. Men da vi får dem i ganske små portioner, mærker vi dem ikke foreløbig. Vi må bare håbe på, at de ikke ophobes i os.

Tænk lidt på fødekæder og på de mærkværdige ting vi sætter til vores føde, næste gang du får dig en rød pølse.

Den er farvet med Crocein Orange (det er forresten forbudt i Tyskland, Sverige og Frankrig).

Og den har fået en portion polyphosphat for at holde på vandet.

Og nitrit for at holde sig bedre.

Med ketchup? Den kan være farvet rød, fordi der er masser af æblemos med benzoesyre i.

Spørg pølsemanden, om han ved hvorfor.

Menu

Morgenmad

Franskbrød

med benzoylperoxid og bromat

Smør

med pesticidrester, antibiotikarester.

Æg

med kviksølv og lindan.

Marmelade

med farve, benzoesyre, aromastoffer (min. 50 % sukker)

Smøreost

med emulgeringsmidler og perborat.

Frokost

Rugbrød

med propionsyre.

Margarine

med farve, antioxidanter og konserveringsmidler.

Marineret sild

med hexamethylentetramin.

Spegepølse

med nitrit.

Gulerødder

med petroleumssmag, endrin og aldrin.

Salt

med anticaking midler.

Sodavand

med roer, farve og aromastoffer.

Mayonnaisesalat

med farve, bakterier, emulgatorer, antioxidanter, aromastoffer og emballagerester.

Middag

Hamburgerryg

med polyphosphat, nitrit, antibiotika- og pesticidrester.

Dåsekartofler

med sulfid.

Vin

med svovldioxid.

Appelsin

med diphenyl eller orthophenylphenol.

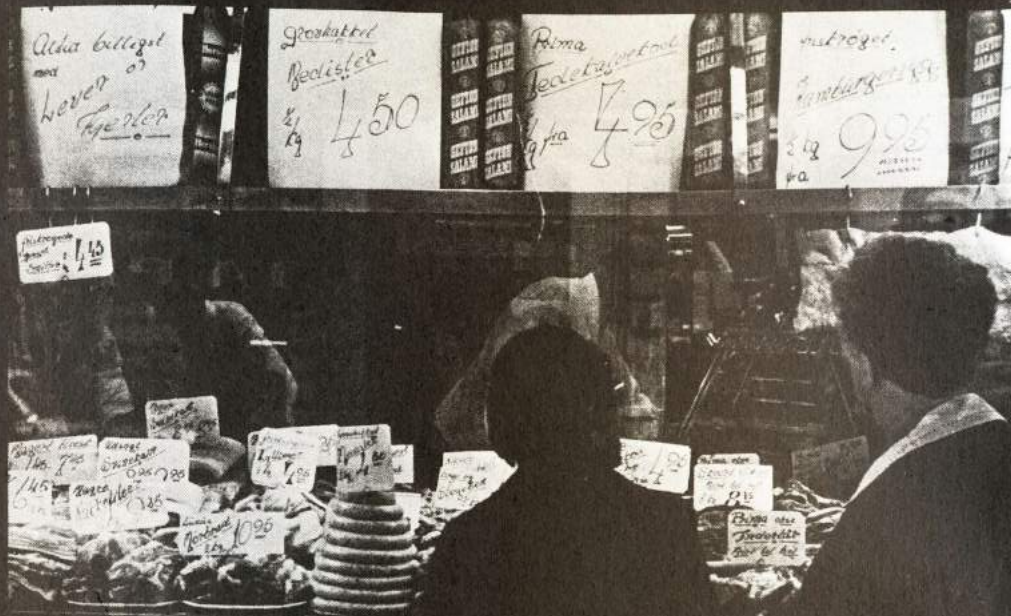
TV hygge

Bisquits

med blegemidler, farve og aromastoffer.

The

med farvestof.

Er vi rigtig kloge?

Mulden bliver forsømt. Havet udpint. Planterne og dyrene bliver forgiftede, og de bliver færre.

I uhygiejniske stalde »klarere« man ofte sygdomsproblemer med antibiotika i foderet.

Rester af det kan vi finde i vores mad.

Sygdomsbakterier kan blive ufølsomme, så for eksempel penicillin ikke kan hjælpe os, når vi er alvorligt syge.

Men ikke nok med det:

Der tilsættes ofte flere forskellige stoffer, inden vi køber maden.

Mange af dem kender videnskabsmændene så dårligt, at de ikke ved, hvilken virkning den daglige dosis har på os igennem lang tid.

Nogle af stofferne er allerede forbudt.

De var for skadelige selv i små mængder.

Sund mad.

Ekspertene siger, at situationen med kemikalier og sprøjterester i maden er nogenlunde i Danmark – sammenlignet med andre lande.

Men er det godt nok?

De love, som skulle beskytte vores mad, er håbløst forældede. F. eks. er det stadig tilladt at bruge nitrit, selv om det er helt unødvendigt og meget betænkeligt. Der må laves nye love, og der skal være meget bedre kontrol.

Vi må indføre:

- lister over nøje undersøgte kemikalier, det er tilladt at bruge i bestemte varer, og kun i nødvendige mængder.
- obligatorisk varedeklaration på alle fødevarer. De skal også give oplysninger om alle tilsatte stoffer – så man kender risikoen.

Og så må vi en gang til gennemtænke, om vi ikke kan regulere kredsløbet på andre og mere betryggende måder end hidtil.

De biodynamiske landmænd prøver på det, og de bliver heldigvis flere og flere.

Foderblanding til høns

Til dem til at æde mest
i pasende foder.

20,00 % majs	2,50 % dicalciumfosfat
25,00 % hvede	2,50 % foderirisk
17,50 % byg	0,25 % foderaest
8,00 % græsmal	0,50 % mineralblanding**
5,00 % silikornel	0,75 % Avitren 2000***)
18,00 % soyatrø	

Inholdsgaranti

17 % fordøjeligt råprotein
87 almind. foderenheder pr. 100 kg
(beregnet som til større husdyr)
15 int. enheder A-vitamin pr. gram
5 int. enheder D₃-vitamin pr. gram
6 mikrogram B₁₂-vitamin pr. gram

*) Mineralblanding bestående af:
0,25 % kobber
1,25 % manganoxid
3,25 % kobberoxid

2,00 % zinkoxid
1,25 % jernsulfid
0,25 % koboltacetat

**) AVITREN 2000 indeholder ovennævnte vitaminer opløst
i 100 % hvedefodermel og 70 % fine hvedeklid.
*) AVITREN 2000 indeholder ovennævnte vitaminer opløst
i 7 måneder fra tr...

En rigtig varedeklaration.

Du skal ikke bare overleve. Du skal opleve.

Foringelse af vores luft, mad og vand er let at påvise og måle. Og advare mod og stoppe. Hvis bare vi vil. Det er straks vanskeligere med forureningen af vores indtryk. Omverdenens pres imod dine sanser. De er dine eneste forbindelsesled med omverdenen. Det vi ser, hører, lugter, smager og føler er vigtigt. Det er med til at gøre vores liv rigt – eller fattigt. Ad lovgivningens vej vil der blive sørget for, at vore fysiske livsbetingelser sikres. At forureningen af luft, mad og vand standses.

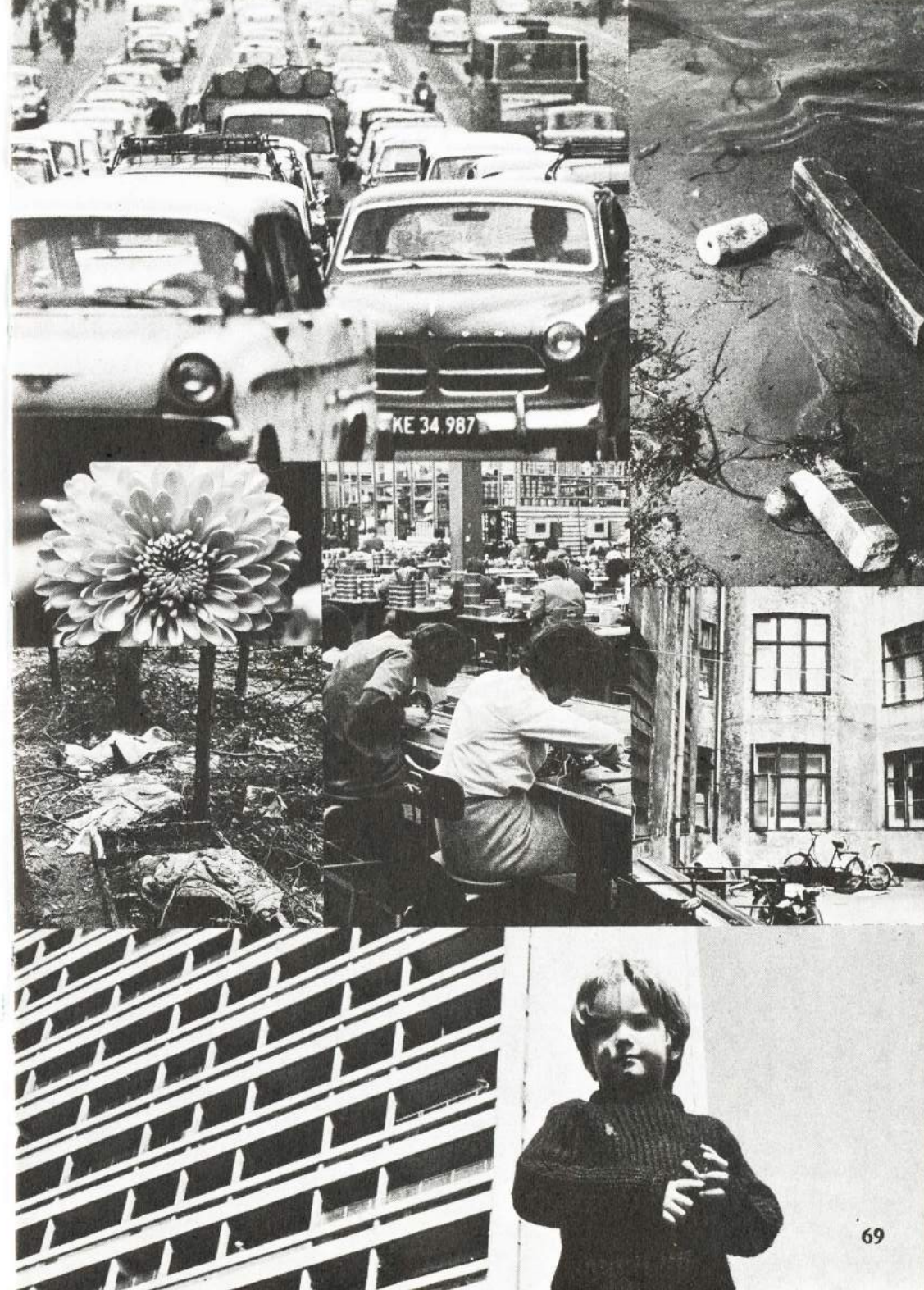
Det stoler vi i hvert fald på.

Og det bliver garantien for at vi overlever.

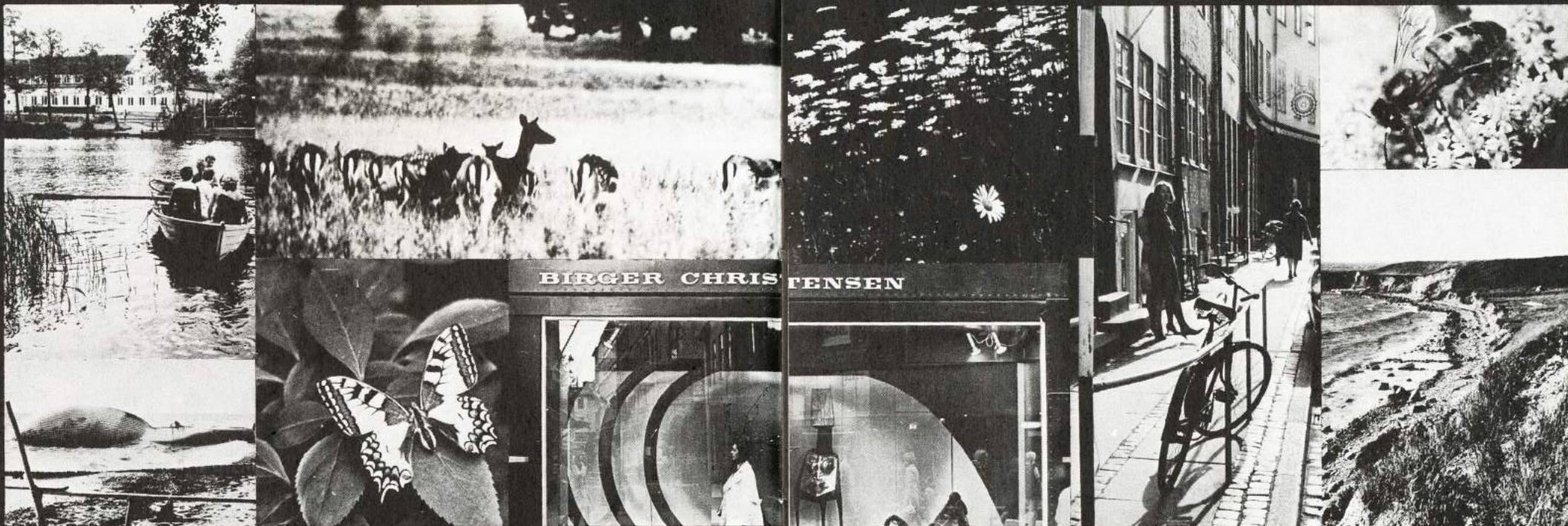
Men vi vil meget mere end bare overleve.

Derfor er forurening ikke kun et spørgsmål om tal, eksperter og fysisk død. Det er også et spørgsmål om kvaliteten af dit miljø. Uden modbydelig stank og nervenedbrydende støj.

Det er et spørgsmål om, hvad du føler og sanser.

Du ser hele dagen.

Der er mange smukke ting, som dine børn og børnebørn aldrig får at se.

Kan du li' dyr?

I de sidste 100 år har menneskets rovdrift og ødelæggelse af dyrenes livsforudsætninger udryddet ca. 70 typer pattedyr og ca. 70 slags fugle.

Det bliver spændende at gå i Zoo – hvis vi ikke stopper disse systematiske drab på vore medskabninger.

Grøftekanterne og markens blomster forsvinder.

Det gør bierne også.

Hvornår så du sidst en sommerfugl?

Engang var nogle af de smukkeste områder i Danmark at finde omkring Utterslev mose, Gudenåen, Skjern å.

Engang var et bad i Øresund en skøn oplevelse.

Spørg din far eller bedstefar, hvad han husker af smuk natur. Se, hvordan den ser ud i dag.

Og gem så denne bog, så du kan vise dine børn eller børnebørn, hvad der var tilbage af smuk natur og dyreliv – dengang – i de gode gamle 70'ere.

Støj kan være helt skøn.

Støj kan ødelægge dit humør.

Et gennemtrængende signal fra et bilhorn kan redde en fodgænger. Det er et signal om fare.

Adrenalin pumpes rundt i dig.

Det er fordelen ved at støj rammer vores nervesystem.

Overlydsfly, trafik, transistorradio, drejebænk, speedbåde.

Hvis du flere timer om dagen opholder dig, hvor støjen er for høj, ødelægges dit humør.

Støj kan ødelægge din hørelse.

For altid.

Støj over 85 decibell (dB) kan være skadelig.

Hvis du bor i København og passerer hjørnet Blågårdsgade-Nørrebrogade i den trafikerede tid er støjen her på: 90 dB,

krydset Strandgade-Torvegade: 97 dB,

Kompagnistræde-Rådhusstræde: 102.

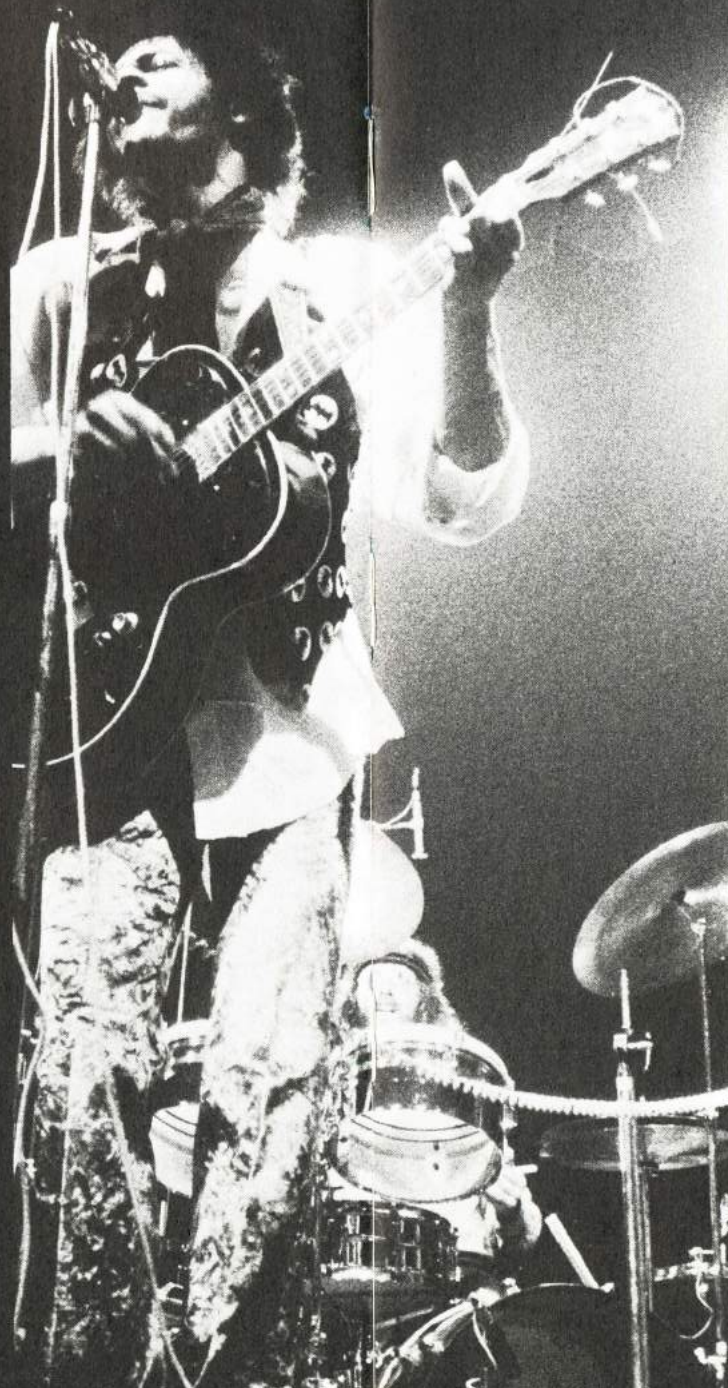
Du gør alt for at få et behageligt hjem.

Et behageligt arbejde.

Uden ubehagelig støj.

Men du accepterer en trafikstøj, der nogen steder ligger over risikogrænsen.

Efter hvad vi har hørt . . .

Og hvad sker der så i en verden, hvor støjen er over risikogrænsen?

Først lidt statistik.

Næsten $\frac{3}{4}$ af de arbejdere, hvis arbejdsmiljø er forbundet med et støjniveau over risikogrænsen, har kroniske høreskader.

Der høreskades årligt 50.000 mennesker på 6000 danske virksomheder.

Hvert år får 1400 fra disse uforsvarlige arbejdspladser høreapparat.

Før det bliver din tur, skal du vide lidt om dit indre øre. I det indre øre har du en mængde små »hår«.

De fortæller din hjerne, hvor høj en lyd er. Hvis støjen bliver for kraftig brækker disse »hår«.

Man kan sige, at din hørelse bliver glatbarberet lidt efter lidt.

Og disse »hår« vokser ikke ud mere.

Støj er ikke noget man værner sig til.

Man bliver bare mere og mere døv.

Støj kan ødelægge ørerne -og hvad mere?

Støj aktiviserer dig, gør dig ked af det,
gør dig irriteret og gør dig glad,
stimulerer dig og piner dig.

God musik kan gøre en grå dag lettere at bære.

Chopin kan give dig fred i sjælen.

Dylan – andet at tænke over.

Desværre er det den støj, som du ikke selv vælger,
der har mest effekt på dig. Og det er den støj,
der er forurening.

Det er eksprestotog, der tordner forbi, bilernes stadige
larm, fabrikker og jettfly omkring din bolig.

Din nabo.

Selv fra 20 km's højde vil overlydsfly trække et
80–100 km bredt støjbælte hen over jorden.

Fisk, mink og andre dyr skræmmes,
så de ikke yngler.

Og du i din bolig?

Støj kan ændre dig.

Den kan gøre dig irriteret, utilfreds med dit miljø,
nervøs. Efter længere tids intens påvirkning er du
altid træt og alligevel søvnløs.

Mange mennesker vågner op om morgenen –
dødtrætte.

Deres hjerner har kæmpet med larmen fra tog,
fabrikker og lastvogne. Hele natten.

Nogle irriteres, når de endelig en dag møder stilheden.

Så tager de en transistor med ud i naturen.

Det eneste sted, hvor vi endnu kan opleve,
hvad stilhed er.

Kan man tænke sig en verden uden unødvendig støj?

Måske. Men ikke nok med det.

Det er nødvendigt.

I første omgang kan vi

isolere støjilden fra mennesker –

Adskille trafikken fra vores boliger
med volde og tunneller.

Undgå vejudvidelser, der fører trafik nærmere
vore soveværelser –

Lydisolere støjende maskiner på arbejdspladser.

Forbyde overflyvning med overlydsmaskiner.

(Det er gjort i Sverige)

Og ørepropper – men svarer det ikke til
at gå med gasmaske?

På længere sigt må vi udvikle maskiner og
transportmidler, der er lydløse.

Selvfølgelig kan det lade sig gøre.

Støj er miljøforringelse.

Føler du, at dit miljø bliver forringet af støj?

Så kan du måske ligesom andre få op til
5 % huslejenedsættelse.

Hvis vi ikke hurtigst muligt får løst disse opgaver,
får vi et andet stort problem at slås med:

storbyggeri af statshospitaler.

Med isolation?

Hvad vil du være når du bli'r stor?

Lykkelig?

Lykkelig.

Var det ikke det ord, der lå og summede et eller andet sted i hovedet, når man blev spurgt om, hvad man ville med sig selv og sit liv?

Jeg vil være lykkelig!

Naturligvis blev det gemt bag en mængde mere jordnære svar på spørgsmålet om fremtidsplanerne.

Og siden blev det glemt.

Indtil den dag du blev forelsket.

Pludselig levede du. Helt ud i lilletåen.

Blev revet ud af mætheden. Blev mindre selvtilfreds.

Tilværelsen var ikke længere blokeret med men'er, hvis'er og fordi'er.

Du kravlede ud af dig selv.

Drømmen. Mulighederne. Gennem uvishedens tåge.

Noget om jordens dejligste pige. Den skønneste mand.

Et fælles hjem med frække unger. Og masser af gode venner, der kom og gik.

Et arbejde, der var stopfyldt med mening og også var til glæde for andre mennesker.

Glæden over at være i live.

Lykken.

Er du forvirret?

Hvorfor disse dyre ord og barnagtige fantasier i en bog om forurening?

Det er fordi forureningen ikke nøjes med at spolere luft, vand, jord og miljø.

Din livssituation bliver forurennet.

Men før vi begynder at forklare hvordan, vil vi have dig til at huske drømmen om, hvordan det hele burde være.

Så er det nemlig lettere for os at skrive om »det at leve«.

Det sværeste.

Nu kan du selv erstatte vores tanker med dine, når de ikke er ens. Og lægge dine visioner til, hvor vores hører op.

At leve er også at være kritisk.

Hvordan har du det med dine omgivelser?

Dit forhold til dine omgivelser og til dig selv betyder, om du har overskud til at gøre noget ved problemerne.

Dit liv skulle være fyldt med dejlige oplevelser, spændende opgaver og produktiv udvikling.

Dit liv med dit arbejde, dine venner, dit hjem, din by, din fritid – og med din samvittighed.

Men mange af os lever de spildte muligheders liv.

Drømmene nedbrydes af stress, kedsomhed, afmagt og ensomhed.

Vi bestemmer selv over vores liv!

Det lyder rigtigt. Men er det rigtigt?

Vi binder os til en række ting.

Nogle af disse bånd har vi selv valgt.

Andre er bare kommet til lidt efter lidt.

De fleste af os ved, hvordan det hele burde være.

Vi har mange undskyldninger for ikke at gøre noget:

»Jeg har alt for travlt til at gøre noget nu.

Når jeg har betalt mine lån tilbage og er ude af afbetalingskontrakterne og har fundet et ordentligt sted at bo og . . .«

»Jeg er ikke korsridder. Det må være et problem for den næste generation.«

Ja, hvis der bliver en næste generation.

Det er ikke kun et ungdomsoprør vi har brug for.

Måske er det et menneskeoprør.

Det gælder os alle.

Vi er alt for langt væk fra hinanden i vores samfund.

Derfor må vi råbe så højt for at blive hørt.

Eller flygte væk fra hinanden i overarbejde, piller og lyserøde drømmeverdener.

Sådan er det.

Elendighed er afmagt over for den situation, hvori man lever. Det er, når du giver op.

Vores behov for ømhed, varme og forståelse har ikke lette vilkår i et stresset konkurrence samfund.

Stimulanser kan være krydderi på tilværelsen og de kan være farvel til et halvt liv.

Nogle søger trøst i ugeblade, Hollywood, dyr, penge, mad, slik, alkohol, kaffe, tobak, hash, nervepiller . . . og enkelte går til grunde af overforbrug.

I 1968 trøstede vi os i Danmark med:

Ca. 50 millioner ugeblade ● 40.900 tons slik ● 10,9 millioner liter spiritus ● 21,5 millioner liter vin ● 406,5 millioner liter stærkt øl ● ca. 250.000 danskere må betegnes som alkoholskadet ● 60.000 tons kaffe ● 6 milliarder cigaretter ● 18.000 tons tobak ialt ● ca. 2 tons hash ● medicin for ialt 700 millioner kroner ● ca. 1 milliard stk. nervepiller ● ca. 10 % af den voksne befolkning fik stærke psykopharmaka (nervepiller) ●

Man taler om narkoproblemer.

På grund af de ca. 1300 narkomaner i Danmark.

Men hvad med alle pillerne?

Sundhedsstyrelsen vil ikke offentliggøre statistikker over forbruget af de enkelte grupper nervepiller.

Man ved, det drejer sig om store tal.

Underholdning, lægemidler og stimulanser anvendes idag som erstatning for et velafbalanceret nervesystem.

Fanget i en håbløs social situation er flugt, sløvhed eller kamp naturlige udveje.

De stærkeste, dem med examenspapirer, de smukke og »rigtige« mennesker vil få det sjovere, mere spændende, blive mere engageret i fremtiden, hvis vi fortsætter den nuværende udvikling efter Perspektivplanen.

Hvordan vil det gå de følsomme, dem uden papirer, de »menneskelige« og dem, der ønsker at gå egne veje?

I England brugte man i gamle dage en kanarieugl som barometer, når man brød nye kulminiegange. Når kanarieuglen holdt op med at synge, sløvede hen og måske døde, vidste man, at det var tid at styre i en anden retning.

Den måde vi behandler vores sociale tabere på, svarer stort set til, at man giver kanarieuglen en indsprøjtning, nogle piller, gør buret lidt pænere – og så glemmer vi helst problemet. Indtil turen kommer til dig eller dine nærmeste.

Når et samfund ikke mere evner at dække de mest elementære behov for ømhed, tryghed og spænding, har det glemt mennesket.

Er din ven din ven?

Alle mennesker ønsker at være noget for sig selv. En af måderne er at eje noget, som naboen og vennerne ikke har.

F. eks.

En barnevogn er en barnevogn. Den gør det let at komme omkring med den lille – og den er lun og herlig at ligge i. Du kan købe over 100 forskellige barnevogne. Til forskellige priser. I forskellige farver. Med forskellige forkromninger, stafferinger og pynt.

Pynt? Gør det barnevognen lettere at trille?

Holder det barnet mere varmt og beskyttet?

Vi kan sige det samme om biler, fjernsyn, køleskabe, opvaskemaskiner . . .

Køber vi virkelig bare en ting, der ikke har andet formål end at være flottere, dyrere, større o.s.v.

Køber vi bare for at imponere naboer og venner?

Er det hvad menneskers samvær, venskab er blevet til?

Er det samfundets logik?

Der er mange mennesker, der ingen venner har.

Statistikken fortæller, at 10 % af den danske befolkning aldrig får gæster og aldrig besøger nogen.

Det samme gælder for hver fjerde mand over 70 år.

Når du er 40 år gammel, har du, statistisk set,

kun 1½ ven tilbage. Der dør 40.000 mennesker hvert år – de 1.000 begår selvmord. På grund af ensomhed?

Har vi ikke længere tid til at tage os af andre mennesker? Er venskab da ikke simpelthen at give sig tid til at bekymre sig lige så meget for andre menneskers problemer som for sine egne?

Hvad mener du . . . ven?

Hører dit arbejde til dine bedste oplevelser?

Det burde det gøre.

Så meningsfyldt og vedkommende skulle alt arbejde være.

Også arbejdet er din frie udfoldelse. Gennem det kan du udvikle de muligheder, der er i dig.

Sådan er dit arbejde måske ikke?

Lever du halvdelen af dit vågne liv som en robot?

Ved du, hvad du producerer – til hvad og hvorfor?

Er du stolt af din indsats?

Eller har du ingen indflydelse på, hvad du laver, og hvad det bruges til?

Føler du afmagt? Føler du ansvar?

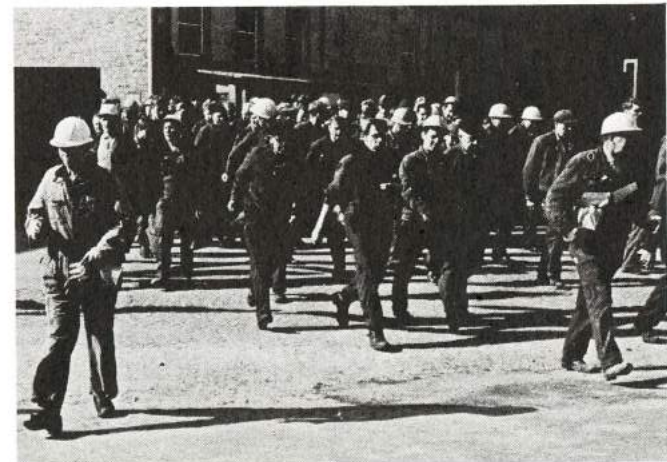
Eller har du givet ansvaret overfor dit arbejde videre til nogle andre?

En mængde spørgsmål, der skal få dig til at tænke på, om du er blevet til en maskine. Måske bare et tandhjul i et stort apparat, der kører uden at du ved hvorhen og hvorfor.

Selvfølgelig!

Du arbejder for at skabe en fremtid for dig selv og din familie.

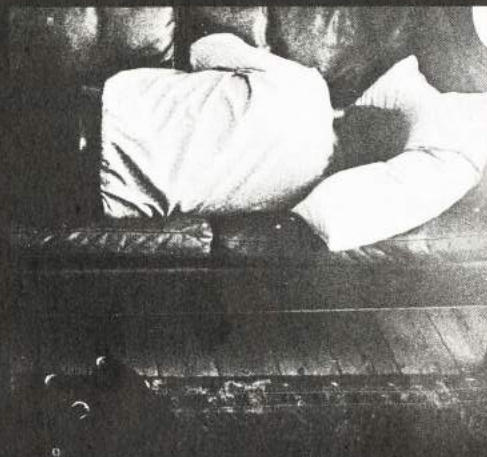
Men hvilken fremtid?

Men hjemme kan du slappe af.

Et hjem er, hvad man gør det til.
Siger man.

Men en slumbolig bliver aldrig til et slot.
Og fantasi er ikke nok, når fugten driver ned ad væggene og vinden piver gennem et iskoldt køkken.

I 1965 boede 160.000 københavnere i usunde boliger. 52.000 boliger manglede eget toilet (274.000 i hele Danmark), 195.000 boliger manglede bad (578.000 uden adgang til bad i hele Danmark), og 180.000 boliger manglede centralvarme (526.000 i hele Danmark).

Børnesygdomme forekommer 4 gange så hyppigt i dårlige som i gode boliger.

Af de lejligheder, man byggede fra 1900-1930 var 36 % 1-2 værelses. Fra 1930-1960 var det 42 %.

Halvdelen af børnene i København og Århus bor i sådanne lejligheder.

En lejlighed på 100 m² i socialt boligbyggeri, påbegyndt i 1970 koster 25.000 kr. om året i leje.

Lejen i socialt boligbyggeri udgjorde i 1939 24 % af en arbejders gennemsnitløns.

I 1969 udgjorde den 37 % (samme størrelse lejlighed).

Miljøerne bestemmer menneskers liv, på samme måde som det sker for planterne.

Ca. 80 % af børnene får deres forældres livsvilkår.

Ønsker du også det for dine børn?

Og det moderne boligbyggeri.

Kasser af beton. Tidsindstillet slum.

Dårlig lydisolering, der ødelægger humøret, nerverne og nattesøvnen. Uinspirerende omgivelser. Manglende udfoldelsesmuligheder. Trøstesløst gråt.

En bolig skal ikke være en kasse til mennesker, der ligger brak indtil arbejdet kan begynde igen.

Vores bolig skal være udgangspunktet for hele vores liv og rammen om alle de aktiviteter, vi drømmer om at have. Helt alene. Med familien. Med vennerne.

Det kræver plads. Harmoniske omgivelser. Fred og ro.

En god bolig må være den vigtigste menneskerettighed i et moderne samfund.

I Danmark har vi bolignød.

Her har du dit liv.

Du bruger de første 20 år af dit liv til at blive fyldt op med indtryk, opdragelse, dannelse, lærdom, uddannelse, træning, reglementer, disciplin, orden, system.

De næste 30-40 år bruger det effektive konkurrence- og produktionssamfund til at presse dig for alt, hvad du har i dig.

Hvis du overlever og har nogle rester af livsglæde og energi tilbage, har samfundet komfortable lossepladser - pleje- og alderdomshjem, institutioner.

Smil!

Et livs slid.

Hvad er belønningen for et livs arbejdsindsats?

Der gøres fra nogle sider meget for at livets eftermiddag bliver menneskeværdig.

Men andre steder:

»Det, jeg har set, har været temmelig koldt, miljøet snævert, stemningen halvdød, uinspirerende og uengagerende. Som forholdene er, presses beboerne ind i en sygerolle, hvor det er den syge del af personen, man beskæftiger sig med. Beboerne lever efter den sygerolle de får påduttet. Der er hos personalet en vis tendens til en lidt overlegen, nedladende bedreviden om, hvad der tjener de pågældende bedst.«

År 1970 var der 602.000 over 65 år.

År 2000 bliver vi ca. 810.000.

Et livs slid.

Vores vrag ribber vi for alt af værdi.

Når de ikke længere yder en »rimelig« arbejdsindsats anbringes de på udvalgte steder.

Dér opbevares de til de går i opløsning.

Hvad er det for en mentalitet, der får os til at behandle ting som mennesker?

De små ting.

Der er små ting, der kan gøre livet interessant.
Hvis du bare prøver.

Din fantasi skal stimuleres.

Start nu.

Se på denne side i bogen.

Se på alle disse bogstaver, tegn, der er sat sammen
i kombinationer, der giver en eller anden mening.

Tænk på os, der skrev ordene.

Tænk på bogtrykkeren, der mangfoldiggjorde dem.

Tænk på de mange, der har læst disse ord.

Tænk på dig selv.

Se på billedet. Hvad får det dig til at tænke på?

Læg bogen væk.

Se dig omkring.

Gå ud.

Se.

Tænk.

De små ting.

Der er små ting, der kan gøre livet interessant.
Hvis du bare prøver.

Din fantasi skal stimuleres.
Start nu.
Se på denne side i bogen.
Se på alle disse bogstaver, tegn, der er sat sammen
i kombinationer, der giver en eller anden mening.
Tænk på os, der skrev ordene.
Tænk på bogtrykkeren, der mangfoldiggjorde dem.
Tænk på de mange, der har læst disse ord.
Tænk på dig selv.
Se på billedet. Hvad får det dig til at tænke på?
Læg bogen væk.
Se dig omkring.
Gå ud.
Se.
Tænk.

Også i en blomst findes mange muligheder.

82

Også i en blomst findes mange muligheder.

Det kan være svært at se mange verdener i hver ting.
Og hvert ansigt, man møder.
Det kræver, at man giver sig god tid til at opdage
og udforske igen.

Måske er det derfor, vi foretrækker mange ting?

Også andre mennesker elsker livet.

Langt over halvdelen af vore medmennesker lever på et eksistensminimum. Hele befolkninger sulter. Hæmmes af sygdom. Udryddes – eller lever som flygtninge. Mens vi klemmer den sidste småkage ned foran fjernsynsskærmen. Vi har bygget vores velfærdssamfund på den tredje verden. Vores velstand er for en stor del et resultat af en systematisk udplyndring af de fattige lande. I århundreder har de trællet for os. Nu må vi give tilbage, hvad vi skylder. Indse, at vi alle skal leve sammen på denne klode. Og at vi alle er ansvarlige for hinandens liv.

Vi ved det godt. Alligevel bruges der lige så mange penge på et enkelt rumforsøg, som UNICEF får til et helt års hjælpeprogram for syge og sultende børn i u-landene. Det er modbydeligt at tænke på det her. Man føler en rasende afmagt. Ord og tanker bliver så fattige. Skal vi virkelig demonstrere. Skrige harmen og uretfærdigheden ud. Skal vi gribe til vold, ødelæggelse og brosten for at få magthaverne til at forstå den enkle sandhed: at også andre mennesker elsker livet?

Et mislykket forsøg på at skrive det hele på 27 linier.

Har du hørt nogen sige, at de ikke stiller mennesket i centrum?
Eller at de ikke arbejder efter »menneskelige mål«?
Vi må vist mene noget forskelligt med det.
Udgangspunktet er dit liv, der består af en masse øjeblikke som bliver til timer, dage, år.
De leves kun een gang.
Og deres indhold bestemmer levestandarden.

Det er rart at have et godt sted at bo, grønne træer og liv omkring sig, trygt arbejde, ... ikke at mangle noget.

Rammen om dit liv må være et miljø med mange oplevelsesmuligheder og stor udfoldelsesfrihed. Med ren luft i lungerne, rent vand, en natur, der ikke er forgiftet.

Høj levestandard er at glæde sig til at tage fat på en meningsfyldt dag – hver morgen.
Høj levestandard er at glæde sig over sig selv og den situation man fungerer i, sammen med andre.
Selvfølgelig er det en betingelse for høj levestandard at have frihed for sult, bomber, social uretfærdighed, pres på nerverne. Afmagt.
– Men det er de færreste der har det.

Derfor er høj levestandard også at undgå at hæmme andre, eller andre landes livsforudsætninger og frihed.

Det kræver nye mål for vores samfund.

Mod nye mål.

Levestandarden er dalende i størstedelen af U-landene.

Endnu stiger den i de rige lande, men heller ikke de vil kunne forblive upåvirkede af den store hungersnød, som efter forudsigelserne vil være en realitet om 15 år.

Den rige trediedel af verden har i dag en højtudviklet industri, stor viden og tekniske muligheder for at kunne gøre snart sagt enhver drøm til virkelighed.

Men hvad drømmer vi om at gøre til morgendagens virkelighed?

Vi er nået langt.

Betragter vi Jorden som en helhed, lever vi midt i optakten til en meget kritisk periode.

Nogle vil måske ønske sig tilbage til gamle dage, nedlægge industrien eller indlede korstog mod maskinerne.

Men der må også være en vej fremad – over løsningen af nogle store problemer:

- vi bliver flere og flere i et forrygende tempo.
- $\frac{2}{3}$ af os får ikke de mest elementære menneskerettigheder tilfredsstillende: mad, bolig, uddannelse, et sted at høre til, frihed fra sygdomme og en tryk alderdom.
- $\frac{1}{3}$ af os er i velstand og overflod direkte afhængig af rigdomme, råstoffer og arbejdskraft i de nødlidende lande.
- og vi er selv ved at blive forjaget, kvalt og forgiftet af vores jagt på det materielle forbrugerparadis.

Vores viden, energi, teknik og forbrugsønsker skal vi indrette efter Jordens behov, hvis vi stadig uden skam vil kalde os medmennesker.

Det som slipper op.

Det har taget ca. 400 millioner år at opbygge vores store lagre af kul, olie, gas, uran og thorium.

Hvis alle brugte som de rige industrilande gør nu, var der nok til endnu 10 år.

I øjeblikket forbruger vi 80 % af verdensproduktionen.

Det er 77 % af kullene, 81 % af råolien, 95 % af naturgassen. Og energien i råstofferne udnyttes kun 20 %.

Det er sløseri.

Med det nuværende energiforbrug i verden tømmes energilagrene over 200 gange hurtigere, end de dannes. Optimister regner med, at der er olie nok til år 2000.

Det er ikke alene til varme og energi vi bruger olie og kul. De er også værdifulde råstoffer til fremstilling af en lang række produkter, som medicin, protein, smøremidler, regntøj, byggematerialer, og en forudsætning for industrier, der skal bruge koncentreret energi. For eksempel jernværker. Futter vi det hele af nu – hvor skal vores børnebørn så finde grundlaget for deres nødvendige produktion?

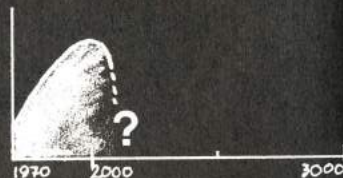
Og overalt på jorden vil de fattige lande opbygge deres egen industri – hvor skal de få olie og kul fra?

OLIE

KUL

URAN

Kan atomkraften skaffe os energien?

I en almindelig termisk atomreaktor udnytter man kun 1 % af den energi, der ligger bundet i råstofferne uran og thorium.

Skulle Danmarks nuværende energiforbrug dækkes af atomkraft, skulle vi have 28 atomkraftværker à 1000 MW.

Allerede inden 1980 bliver der mangel på beriget uran – og reserveerne strækker ikke længere end olien.

Selvom vi vælger at bruge de langt mere effektive breeder-reaktorer, vil kernebrændselsreserverne være spændt hårdt for før år 2050.

Og breederne er ikke færdigudviklede, vi ved ikke om de overhovedet kan gøres anvendelige.

De vil være en endnu større forbrydelse at tage i brug, fordi de under alle omstændigheder indebærer endnu flere faremomenter end de termiske reaktorer.

Fremtiden ligger måske i brintenergi. Men videnskabsmændene ved endnu ikke, om det overhovedet er teknisk muligt.

Under alle omstændigheder ligger det meget langt forude.

Overgang til atomkraft giver ikke mindre afhængighed af udlandet end olien indebærer.

Atomkraft betyder en omfattende centralisering i samfundet.

Atomkraft kræver investeringer som en Storebæltsbro for hvert værk, og energien bliver ikke billigere. Atomkraft vil yderligere øge inflation og dårlig valutabalace.

Atomkraft øger mulighederne for terroraktioner.

Atomkraft er forarbejdet til atombombeproduktion.

– Vi behøver ikke atomkraft.

Terroristerne i Stockholm vil henrette et gidsel i timen

Panik og død på den tyske ambassade

Det som bliver ved.

Den energimængde, solen til stadighed sender gennem forskellige omsætninger som planter, dyr . . . på jorden er over 20.000 gange større end energiforbruget i samfundene.

Energiforbruget i Danmark skal lægges radikalt om. For det første kan vi klare os med det halve forbrug ved at bruge energien bedre og isolere. For det andet skal vi skaffe den nødvendige energi fra de naturlige energikilder.

Omlægningen vil kræve investeringer, men færre per energieffekt end atomkraft. Omlægningen kan gennemføres med danske produkter og dansk arbejdskraft – det giver færre arbejdsløse. Omlægningen betyder, at forureningsbekæmpelsen er indbygget – det giver mindre ødelæggelse og sparer forureningsbekæmpelse. Omlægningen betyder uafhængighed af energikriser og energifirmaer. Omlægningen giver fremtidssikring. Danmark bliver billigere i drift, det giver mindre inflation, forbedret valutabalace og realløn. Omlægningen er samfundsmæssig fornuft i samarbejde med naturen.

Sol, vind, biogas, jordvarme . . .

Vi kan nøjes med halvdelen af det nuværende forbrug af energi, uden at Danmark blev dårligere at leve i. Det vil betyde, at vi skal skaffe så megen energi, som 8,5 mio tons olie kan give om året.

Når vi bruger olie, er det ikke al energien i den, vi får nytte af, et godt oliefyr kan udnytte ca. 75 %, en dieselmotor 35 %, et varmekraftværk 75 %.

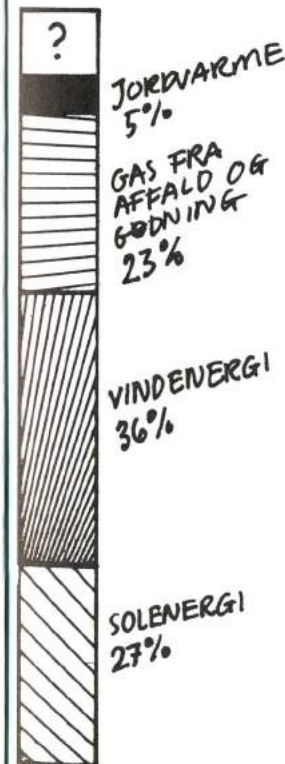
Den nytteeffekt, vi skal skaffe, er derfor maksimalt 75 % af 8,5 mio tons olie = 6,4 mio tons olie netto.

I dag er der ca. 75 m² bygningsareal per dansker. Havde vi 10 m² solfanger per dansker, ville de kunne give en nettoeffekt svarende til 1,7 mio tons olie om året, eller 27 % af det reducerede energibehov.

I dag er der ca. 50.000 højspændingsmaster i Danmark. Var hver af dem en vindmølle med 30 meters diameter, svarede det til 7 m² vindmølle per dansker. De ville lavt sat kunne yde, hvad der svarer til 2,3 mio tons olie om året = 36 % af det reducerede behov. Placeret på udvalgte steder ville de samme møller kunne give 2–4 gange mere. Halm, affald og gødning kan bruges til gasproduktion, nutidens mængde vil svare til ca. 1,5 mio tons olie, eller ca. 23 % af det reducerede forbrug. Koldt vand, sendt ned i undergrunden, varmes op. I Jylland kan dette varme nogle boligområder op. Vi kunne stile efter at udvinde svarende til ca. 0,3 mio tons olie, eller ca. 5 % af det reducerede forbrug.

Disse taleksempler svarer til, at ca. 90 % af Danmarks reducerede energibehov blev dækket af naturlig energi. Der er elementære tekniske problemer at løse, men det tager tid at gennemføre.

Og det kræver politisk aktivitet at få udviklingen drejet i den retning.

Alting kommer et sted fra.

Vores maskiner, huse, veje – alle ting, laver vi af noget. Råstoffer er forudsætningen for at vi overhovedet har noget at producere med og noget at forbruge. I 1880 brugte hvert menneske ca. 50 tons råstof pr. år. 1967 var det ca. 300 tons pr. år.

Og tallet stiger hvert år.

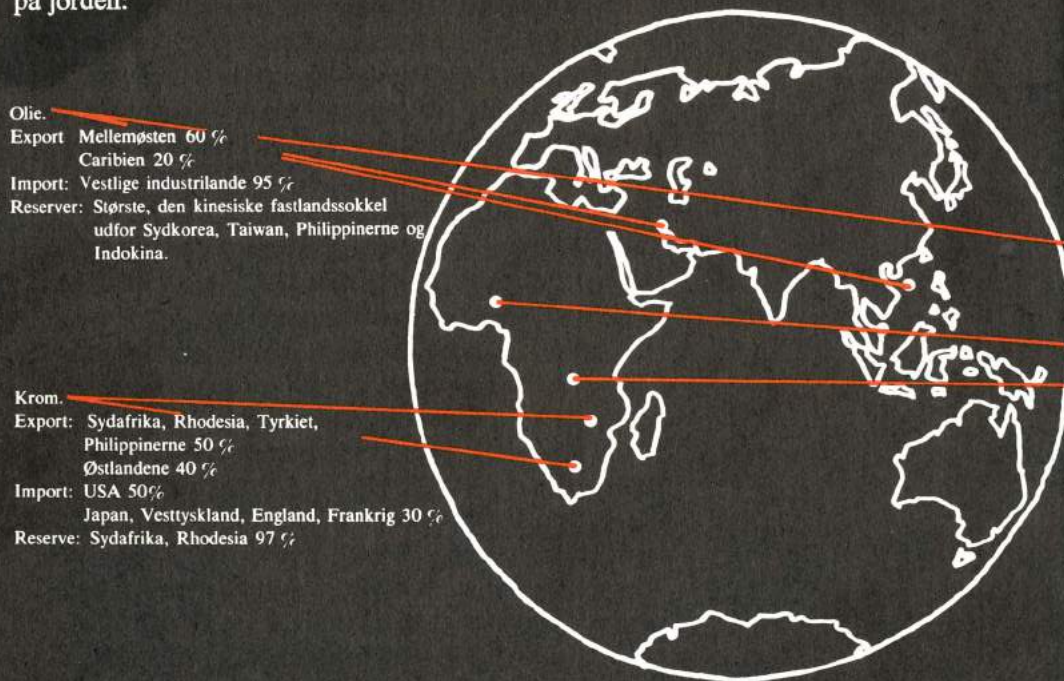
Men ser vi på, hvem der især bruger løs af disse råstoffer, ser det således ud:

De industrialiserede lande har 80–90 % af forbruget af stål, tin, kobber, aluminium

USA alene har 40 % af verdens ressourceforbrug.

Amerikanerne udgør 6,4 % af jordens befolkning.

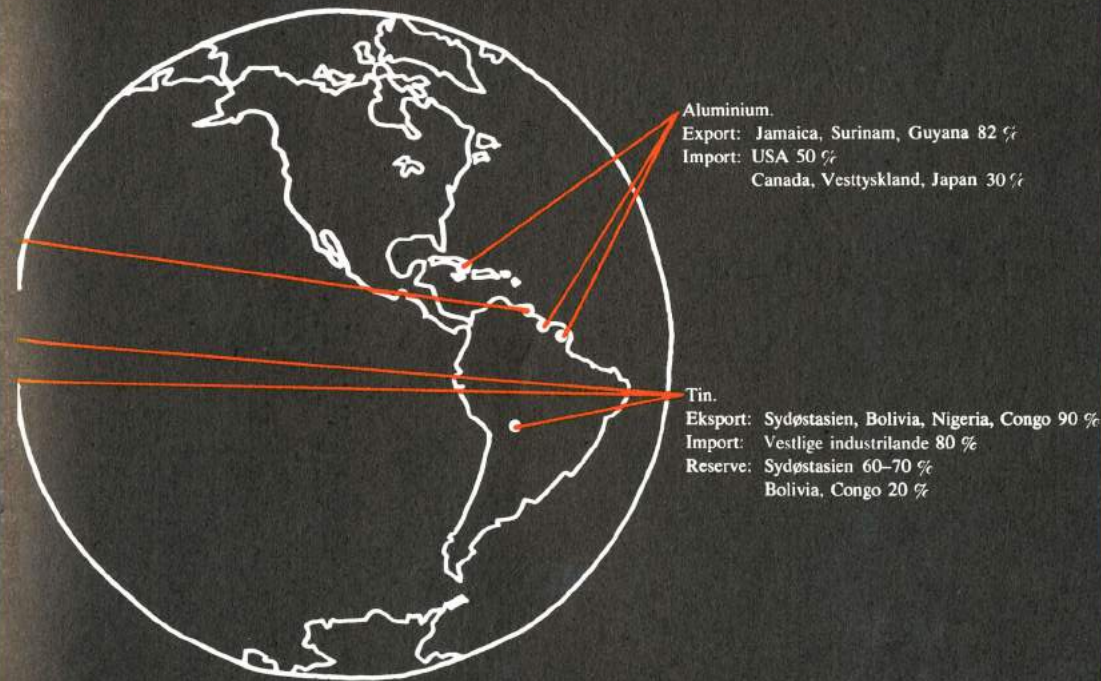
De industrialiserede landes produktion og forbrug er i høj grad afhængig af råstoflagre rundt omkring på jorden:

Områder, som før var glemte og upåagtede, er eller bliver centrum for stormagtsstridigheder og kriser.

Man bruger ord som »demokrati«, »den gule fare«, »den frie verdens forpost«, »selvbestemmelse«, »albuerum«

Det er mærkeligt, at man så ofte skjuler kampen om råstofferne bag sådanne følelsesladede politiske ord.

For at leve, må vi producere:

Produktion kræver viden, vilje, arbejdskraft, energi, råstoffer og investeringskapital.

I dag producerer vi efter noget, der kaldes den frie konkurrences love – »naturens lov«, »den stærkes ret«
»den enes nød, den andens brød«.

»den kloge narrer den mindre kloge«,
En form for konkurrence, der betyder at skaffe sig fordele på andres bekostning.

Udgangspunktet kan være økonomiske hensyn eller dine behov.

Mennesket kan være midlet eller målet.

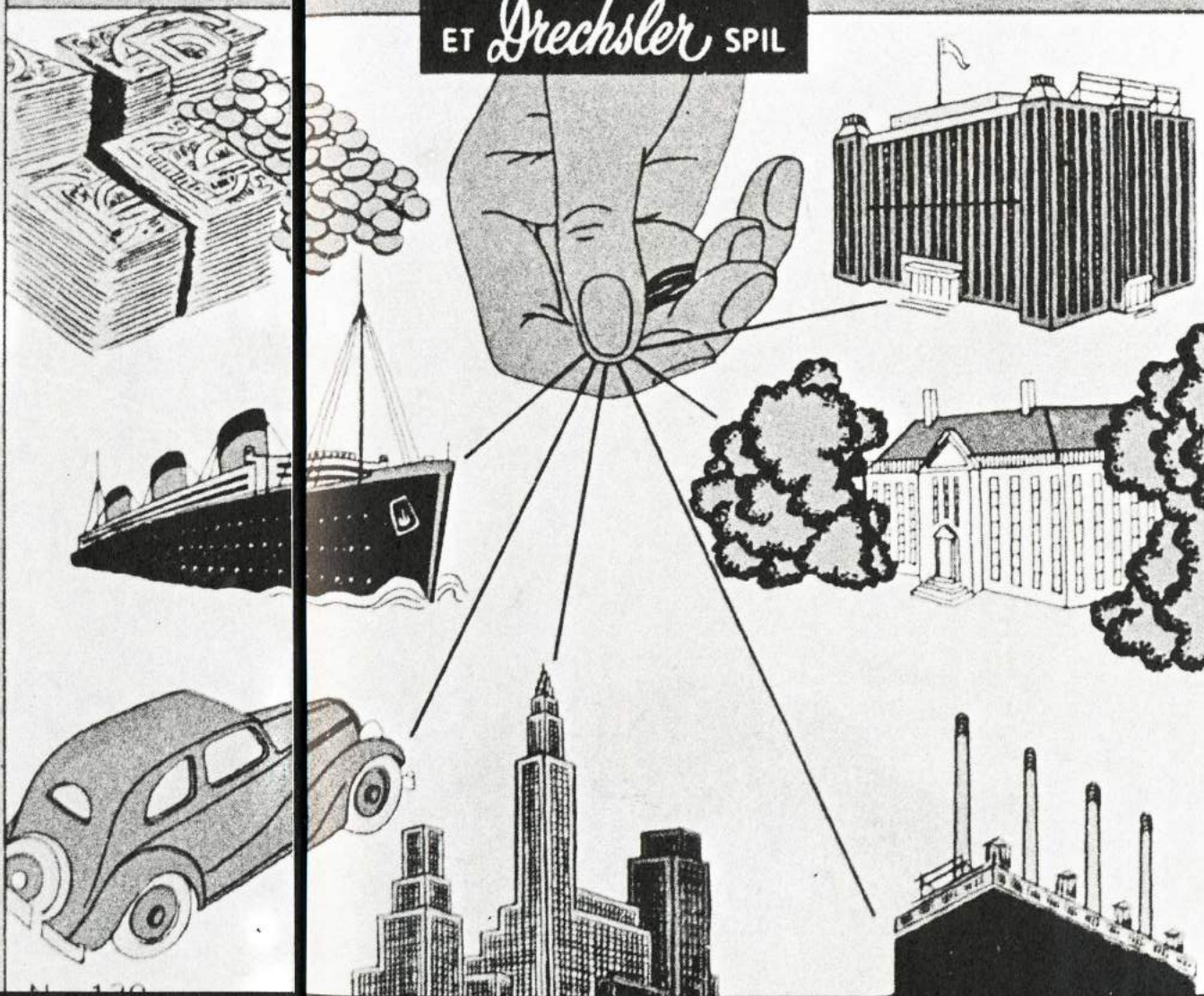
Pengene kan være målet eller midlet.

Hvilke krav stiller du til dit liv?

Disse krav bør styre produktionen.

MATADOR

ET *Drechsler* SPIL

Det går godt - hos os.

Derfor råder vi de sultende til at følge vores eksempel.

Men de har ikke de samme betingelser, som vi havde.

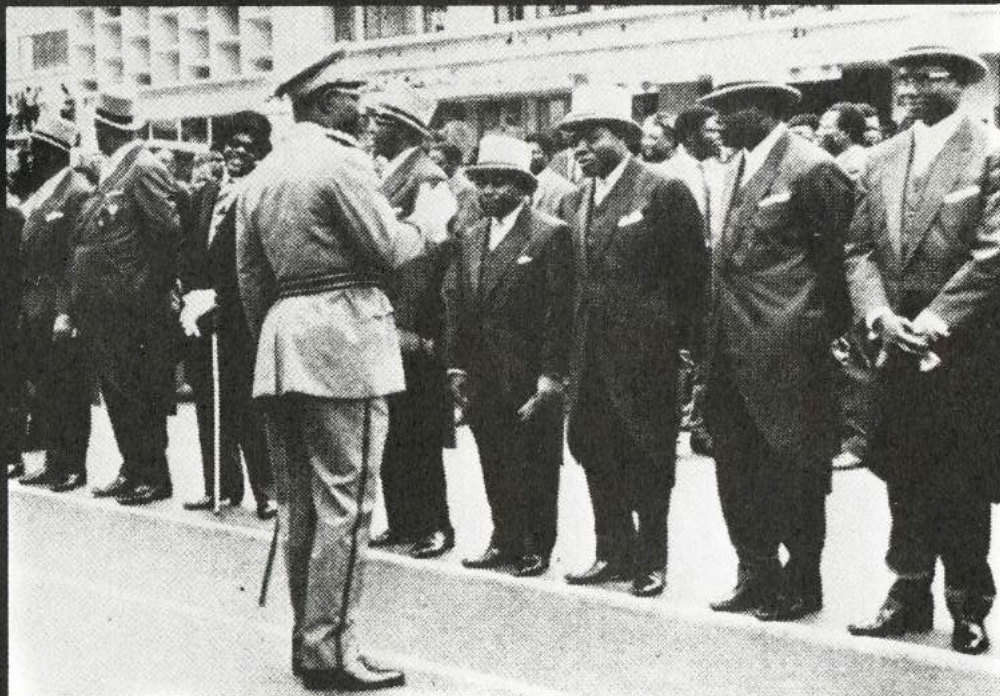
– fordi vi uddanner deres elite i vores billede, så de kan tjene vores interesser i deres lande.

På den måde bliver de ligeså ligeglade med de sultende, som vi er det.

– fordi vi udvinder råstof- og energikilder i deres lande – til vores produktion.

– fordi vi dominerer økonomien og har magten til at forsvare vores interesser.

Det er noget andet, end dengang vi samlede rigdomme ved handel og plyndring i de gamle kulturer.

Maskinslaver.

I 1850'erne begyndte maskinerne at erstatte menneskers arbejdskraft.

Det antal mennesker en maskine erstatter, måler vi i »maskinslaver«. De svarer hver til det legemlige arbejde en mand udfører på en normal dag.

I 1911 havde England ca. 4 maskinslaver per indbygger. Siden er der kommet mange maskiner til verden.

De har givet os mulighed for at overleve.

I 1960 regnede man ud, at der nu var 33 maskinslaver for hvert menneske på jorden.

Hver amerikaner havde i gennemsnit 185 maskinslaver.

Hver europæer 81, hver asiat 3.

Den industrielle del af verden havde 89 % af maskinslaverne.

Siden er det gået fremad. Udviklingen stormer afsted.

1969 havde hver amerikaner 208, hver asiat 0,9.

Så er det kun et spørgsmål, hvordan man måler udvikling.

Vi har brug for maskinslaver, rigtigt fordelt og rigtigt anvendt.

Historien om saltkringlen.

En dag fik en mand en god ide; han ville lave saltkringler. Han ville opbygge et firma. Bankdirektøren mente nok, at han kunne tjene på det, så manden fik lov at låne pengene i banken.

Han fik bygget sig en fin fabrik, og fandt nogle maskiner. De var meget smarte og arbejdsbesparende, de kunne det meget svære for en maskine, at dreje kringler.

Det havde taget lang tid at finde ud af at lave dem, men videnskabsmændene havde fine uddannelser og var meget dygtige.

Han lavede annoncer, og det gik godt. Han var glad, bankdirektøren var glad, alle var glade for de fine kringler. Men en dag var de ikke på mode længere. Nu skulle det være stænger.

Han blev bange, og lavede mange annoncer for at få folk til at købe dem igen. Pyh ha det gik. –

Men så fandt folketinget ud af, at folk fik ondt i maven af alle de saltkringler. Manden blev bange, sagde det hele ville være spildt, pengene, videnskabsmændene, uddannelserne . . .

Staten måtte betale ham.

Der sad nogle almindelige skatteydere på gaden med mavepine. De manglede en bolig, og der var pengemangel i banken.

De var aldrig blevet spurgt.

Se opmærksomt på dette billede. Disse genstande kaldes penge.

I et samfund som vort, lever de efter nogle regler, for økonomi og effektivitet.

Vi havde brug for udvikling og produktion af metoder mod ukrudt og skadedyr. Nogle, der ikke forgifter vort land og ødelægger os selv – på langt sigt. Men pengene ville hellere have hurtig og stor fortjeneste med mindre forskningsudgifter. Derfor fik vi kemiske bekæmpelsesmidler, selvom vi også dengang kendte de biologiske – og konsekvenserne af de kemiske.

Penge vil helst have så små omkostninger som muligt; derfor forurenes der, indtil vi begynder at gøre vrøvl. Og så prøver de at lade os betale.

Rensning kan lægges oveni priserne.

Men det sker kun så længe konkurrenceevnen ikke forringes.

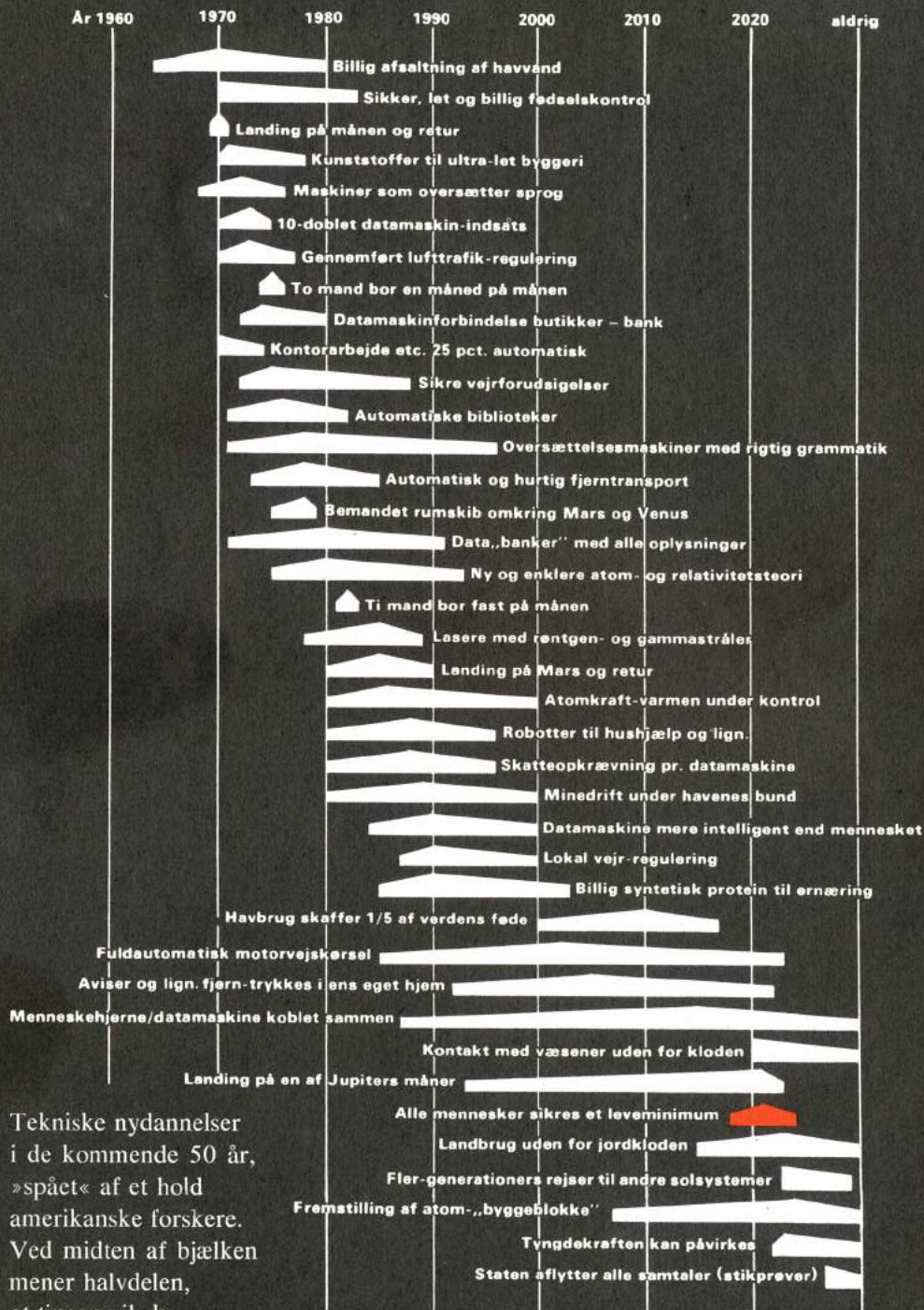
Det gør den jo let.

Så vil de have os til at betale deres regning over skattebilletten, for noget vi ikke har været med til at bestemme skulle produceres.

Penge er ligeglade med, hvad der produceres: våben, varer med indbygget begrænset levetid, korttidsvarer, ligegyldige produkter, spekulation. Det giver hurtig omsætning, større fortjeneste, større kontrol, afhængige forbrugere – og en ansvarsløs verden.

Et spil, der gør dem mægtige og os afmægtige.

Tekniske nydannelser i de kommende 50 år, »spået« af et hold amerikanske forskere. Ved midten af bjælken mener halvdelen, at tingen vil ske.

Fremtiden.

Nogle mener den skal se sådan ud.

Vore »experter« har taget bladet fra munden.

Vi har valgt og betalt dem for at løse menneskelige problemer.

Men de har tilsyneladende mere lyst til at løse teknikkens og deres egne. Måske er de pengenes experter?

Størstedelen af al forskning, teknisk udvikling og produktion er rettet imod specielle og luksusprægede problemer. Rum- og våbenforskning, overlydsfly og luksusvarer.

Hvor længe kan vi fortsætte med at arbejde for et mindretal?

Uddannelser skal virkelig demokratiseres.

Indtil nu har vi nøjedes med at diskutere, hvem der skal styre uddannelserne.

Men hvad skal uddannelserne bruges til?

Hvem skal bestemme det?

Det drejer sig ikke om at stoppe udviklingen eller gå tilbage.

Det drejer sig om at udvikle os frem imod mere menneskelige mål.

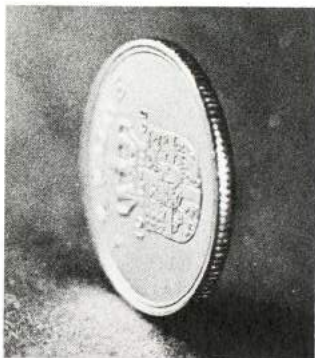
Vi må føle ansvar overfor os selv, og det vi går med til at producere.

Det gælder ikke bare dem under uddannelse.

Det er os allesammen, ikke pengene, der må skabe fremtiden.

De er bare lavet af papir; deres repræsentanter fægter højtideligt med armene – og leder og fordeler arbejdet.

Men det er vort arbejde, vor fremtid, vore børn . . .

»Demokrati er at lære mennesker at regere sig selv – ved at lade dem regere sig selv.«

Thomas Jefferson.

Vi har lov til at være kritiske med hvem og hvad, der bestemmer indholdet af vores livstimer – også på arbejdspladsen.

Traditionelt er det at regere og beslutte i en virksomhed knyttet til ejerskabet.

Skal mennesket tillægges en større værdi end kronen, må ejerskabet forbindes med det menneske, som bruger sit liv på virksomheden, og ikke det pengeinstitut eller den person, som blot bruger sin kapital på virksomheden.

Det er investeringen af livstimer, der giver dig ret til medbestemmelse og medejerskab.

Mange arbejder hårdt hver dag-og nat.

F. eks. er det ikke let at være politimand. Dels kommer mange fra provinsen og kender kun få i storbyen, og dels arbejder mange på skiftehold.

I en undersøgelse blev 444 gifte politibetjente spurgt om, hvorvidt skifteholdsarbejdet havde nogen indflydelse på deres seksuelle trivsel. 35 % mærkede ingen forandringer, men hos 54 % var samleje-antallet mindre i nat- og eftermiddagsugen. Der var ingen påviselig sammenhæng med alderen.

66 % af skifteholdsarbejdere har søvnbesvær imod 11 % med dagarbejde. 65 % klagede over psykisk besvær imod 26 % med dagarbejde.

Der blev i 1967 brugt 30 tons Restenil i Danmark. I 1971: ?? tons.

Det er ikke let at være arbejdskraft og skulle sørge for at produktionen holdes igang.

Vejledning

og

gode råd

af

Ellis Tardini

FORNYELSER SKAL DER TIL

Bliv ikke forskrækket, når jeg tør vove at påstå, at tingene ikke skal vare evigt. I fremtiden bliver levetiden endda kortere og kortere. Det er simpelthen en samfundsøkonomisk nødvendighed, da produktionen skal holdes i gang. Hvorfor skal et komfur eller en vaskemaskine kunne holde længere end bilen? Udskiftes den ikke tit, fordi der er kommet en ny type med flere raffinementer, større tophastighed o.s.v.? Hvorfor så ikke udskifte husholdningsapparaterne, når nye opfindelser gør dem mere velegnede i brug?

Kendte mennesker fortæller os, hvad vi har behov for.

Er du osse gået over til SNIRP?

På den måde skabes behov for den planlagte masseproduktion.

I Danmark bliver der anvendt 1,3 milliarder kr. på reklame. Den søger at foregøgle os personlig succes og status, og giver os frit valg mellem ens varer.

Vi bliver en smidig og homogen forbrugermasse, der følger pengenes søgen efter produkter med hurtig fortjeneste. Vi bliver afhængige forbrugere.

Har du måske været med til at bestemme? At der skulle overproduceres f. eks. køleskabe i stedet for hårdt tiltrængte boliger?

Lillebæltsbroen kostede det samme som en jumbojet.

For nyligt bestilte SAS to jumbojets.

Skulle industrien fremstille produkter, der er nyttigst for det store flertal og samfundet som helhed, må den rette sig efter menneskelige mål.

Først da får vi løst boligproblemet, miljøproblemet, og forureningen.

Først da kan vi ændre vor levestandard og begynde at tage hensyn til kredsløb, råstoffer og medmennesker.

Vores gode ven.

Vore biler koster os:

Valuta, motorveje, politi, administration, vedligeholdelse, reservedele og reparationer, benzin, hospitaler . . .

ialt 8-10 milliarder kroner om året.

Og dominerende vejssystemer, menneskefjendtlige byer, sygdom og svaghed af luftforurening, støj som breder sig, 1200 dræbte og 26.000 sårede.

1967-75 forventes en stigning i antallet af biler på ca. 60 % og en stigning i kollektiv transport på ca. 3 %.

Egnsplanrådet kræver:

En egnsplan, der opstiller muligheder for valg mellem transportformer, som ikke alene er motiveret af økonomiske hensyn, men også ud fra sikkerheds- og miljømæssige krav.

For 8-10 milliarder kunne vi få et dejligt, sikkert og rent transportsystem – til alle.

Mange lydløse tog, rene systembiler med møntindkast til nærtrafik og cykler for dem, som vil spare.

Alle kunne bruge det og tage hensyn til det, som var det deres – det kunne det være.

Ting holder ikke evigt.

Ting holder ikke evigt.

Men de kunne godt holde længere ud, end de gør.

De er ofte beregnet til ikke at kunne repareres, at slides hurtigt op eller gå i stykker.

Men selvfølgelig er det muligt at genindføre egenskaber som kvalitet og holdbarhed.

Slid, nye modeller og dårlig kvalitet er med til at holde produktionen i gang – og tømme vores pengepung.

Det er i produktionens interesse, at der findes smidige og homogene befolkningsgrupper med økonomisk overskud. Det muliggør et højt forbrug. Vi købte i 1968 389.000 køleskabe, fryse- og kølebokse til 248 millioner kroner.

Spild optræder også for at holde »markedsprisen«.

For et par år siden var der for meget smør. En pukkel. Heldigvis kunne noget af den bruges til sæbe.

Hvor der handles, dér spildes.

Vietnamkrigen koster over 1000 \$ i sekundet.
– for amerikanerne altså.

Rationalisering.

Det er lettere med papmælk.
Men lad det ikke være sagt med det.
Papmælken har sundhedsmæssigt dobbelt så mange
dårlige prøver som mælk på brun flaske.
Den brune flaske er nu gået ud af produktion.
Emballagen er dyrere end den danske glasflaske.
Og licensen til maskiner og produktion går ud
af landet.
Den koster mere i skrald, afhentning og destruering.
Den ligger i vor natur.
Og for at fremstille den kræves energi, råstoffer
– det var jo det vi skulle spare på.
Men det er mere rationelt, sparer tilbagetransport,
sparer rengøring af flasker – for mejerierne.
Mælkehandlerne sparer at holde regnskab med de
tomme flasker og det giver større fortjeneste.
Hele rationaliseringsgevinsten bliver betalt
af dig.

Måske er din bekvemmelighed ubetænksom.

Emballage.

Vi kan måske ikke gøre det lige så genialt
som en banan – men vi kunne jo prøve.

Det er på vej. F. eks. kan man få en suppe, hvor
posen koges med og opløses.

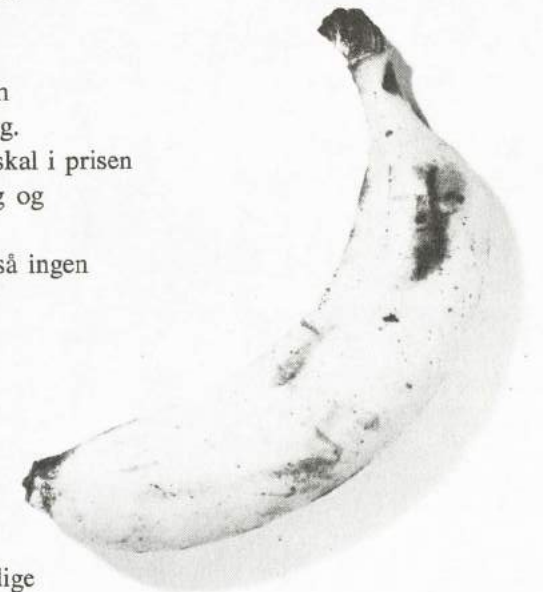
Istedet for alle de forskellige dåser og engangsglas
kunne vi måske som en begyndelse indføre
et fælles emballagesystem.

Forskellige glas med store og små åbninger.
Fremstillet af god kvalitet og med hensigtsmæssig
udformning.

Standardstørrelser vil gøre det lettere at sammenligne
indholdet og priser.

En pant på 1 krone vil ikke skade den fornuftige
forbruger. De, der alligevel smider væk,
har betalt for at andre rydder op efter dem.
Den der forurener kommer til at betale.

Og så er der alt det andet emballage.
Meget af det kan direkte udnyttes igen
eller gå gennem et komposteringsanlæg.
Det, der ikke kan indgå i kredsløbet, skal i prisen
have indbygget udgiften ved sortering og
destruktion.
En vare skal koste sin virkelige pris, så ingen
omkostninger er »glemt«.

P.S. Hvis du også leverer den overflødige
emballage tilbage, forstår de måske,
at der er behov for et mere »moderne« emballagesystem.

Det hele ender som skrald.

»Overflodssamfundet«'s forbrug giver mere og mere skrald.

I øjeblikket smider vi hver 400 kg væk om året.

Skrald er madrester, kasserede ting og emballage.

Emballageandelen stiger mest.

Engangsting er jo tidens løsen, siger man.

Hvis danskeren brugte som en gennemsnitsamerikaner,

ville der i Danmarks årlige affald bl. a. være:

175.000 biler.

½ million tons papir.

2½ million dæk.

3½ million tons røg og giftige dampe.

75 millioner tons mineralaffald.

650 millioner flasker og krukker.

1,2 milliard dåser.

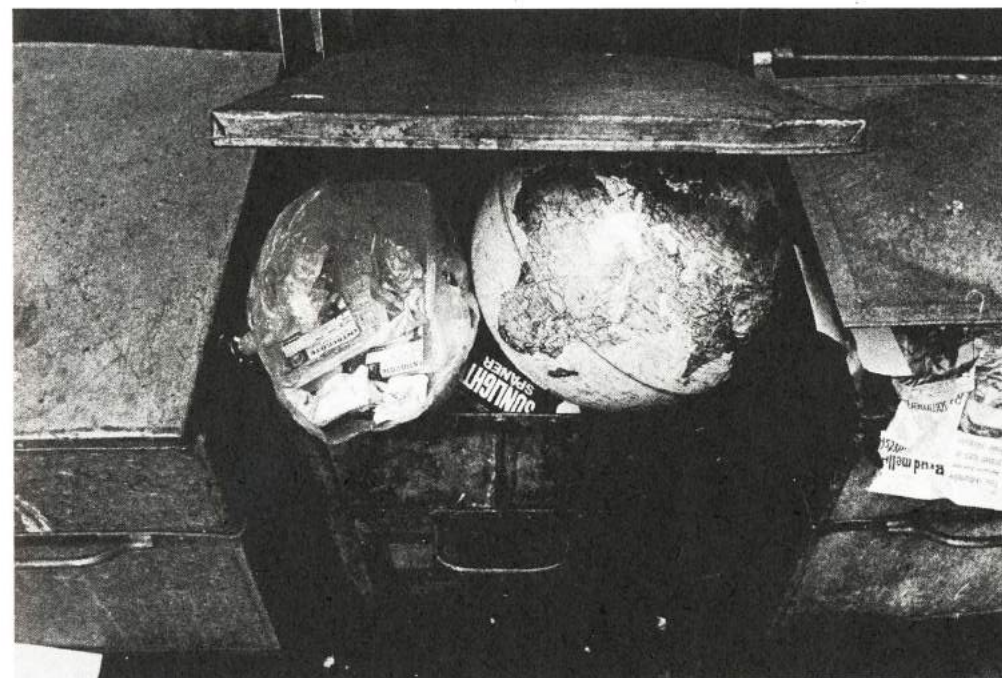
Så »udviklede« er vi endnu ikke.

I øjeblikket bruger vi 4 milliarder flasker øl og læskedrikke.

Sikken et held de ikke er på engangs-flasker, -dåser, -kasser, -æsker, -poser, -krukker.

Vi kan ikke klare os som vore forfædre og blot flytte fra østersskallebjerget, når det er blevet for stort og stinkende.

Skrald er ikke kun skrald.

Affald kan behandles i komposteringsanlæg

og dér blandes med slam fra vandrensning.

Det giver gødning, løser en del af losseplads-problemerne og bringer affaldet i kredsløb.

Metaldeler og glasskår skal genanvendes.

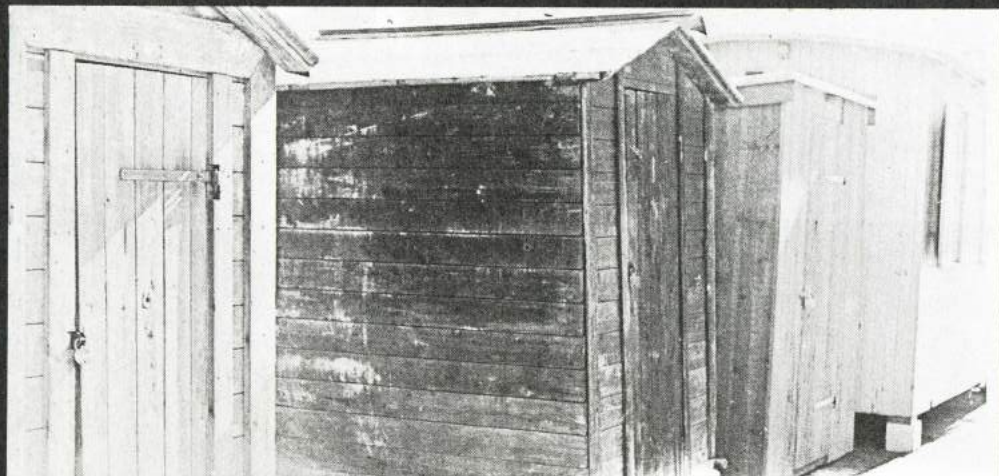
Glas og sten kan knuses og bruges i byggemateriale.

Metaller og legeringer skal nummereres, så de kan sorteres og smeltes om.

Det gør man allerede i flyindustrien.

Industrien ved bedst selv, hvad dens affald indeholder, og må have interesse i genanvendelse.

Byerne og vort samfund må arbejde for at være en del af et levende kredsløb.

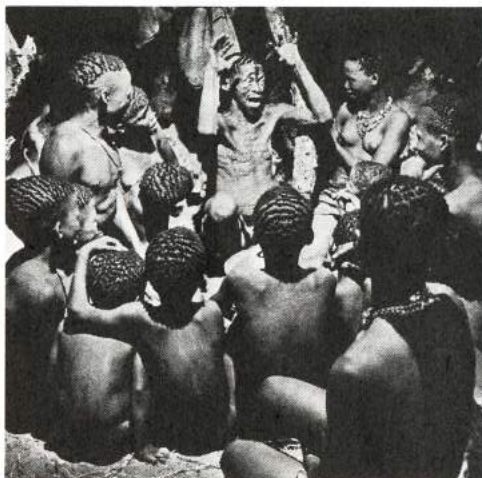

At leve i et u-land.

1. Flyt ind i redskabsskuret og møblér det med et bord, en stol og nogle tæpper.
2. Behold kun en gammel dragt eller et sæt tøj, en skjorte eller bluse til hvert familiemedlem – plus et par sko til far.
3. Lad alt blive inde i køleskabet i det rigtige hus. Tag kun lidt mel, sukker og salt, kartofler, en håndfuld løg og en skål bønner med.
4. Sig alle abonnementer på aviser og blade op – familien kan hverken læse eller skrive.
5. Ødelæg alle radioer undtagen én – den skal hele nabolaget også bruge.
6. Flyt nærmeste sygehus og lægekonsultation mindst 10 km væk og lad en jordemoder være chef på det.
7. Destruer alle værdipapirer – behold kun 25 kr. i kontante penge.
8. Lad familiefaderen få 2½ tønne land i forpagtning. Af de 1500 kr., han får ud af det om året, skal han betale de 500 kr. i forpagtning og 10 % til den lokale pengeudlåner.
9. Stryg 25–30 år af din levetid.

Der er ca. 220 nationer i verden ● Halvdelen af dødsfaldene i de fattige lande rammer børn under 6 år ● Hvis man slagtede Indiens Hellige køer, kunne 100–250.000 børn reddes fra sultedøden ● Der er 170 millioner børn i Indien ● Det var bedre at slagte nogle af vores egne »hellige køer ● 60 % af alle dødsfald skyldes sult; det er 60–70.000 om dagen ● 2 ud af 3 børn bliver aldrig voksne. Deres liv er en døds-kamp ● Store dele af u-landenes føde er sygdomsbefængt, når den spises ● I Nordøst-Brazilien dør 48 % af børnene i det første leveår; 68 % inden de er blevet 4 år ● I USA når 1/3 af befolkningen at blive 60 år, i Danmark at blive 80 år ● 60 % af Indiens kvinder lider af anæmi ● I Indien er mindst 1 million blinde på grund af A-vitaminmangel ● Det anslås at 100 millioner i Asien lider af let Beri-beri (B-vitaminmangel) ● Over 100 millioner menes at have den dødbringende leversygdom Bilharziasis ● I Ecuador er børnedødeligheden som følge af mæslinger 300 gange større end i USA ● Der går en større strøm af læger, teknikere osv fra de fattige lande til de rige end omvendt ● Hvis hvert barn i skolealderen skulle have en skolebog, og hver familie en daglig avis, ville verdens skovarealer ikke slå til ● 1 søndagsoplag af New York Times kræver 65 ha canadisk skov ● Stigningen i leveomkostninger er sket 70 gange så hurtigt i Brazilien som i Danmark ● 67 % af Braziliens eksport er kaffe ● Brazilien bruger 5 millioner hektar landbrugsjord til kaffedyrking. Efter kaffedyrking i 1 generation er marken udpint og udtørret. ● Brazilien må importere hvede fra 3 millioner hektar i andre lande ● På 7 år er Brazilien blevet nødt til at eksportere dobbelt så meget kaffe for at kunne købe en traktor hos os ● En jeep kostede i 1950 17 sække colombiansk kaffe ● I 1967 var prisen 54 sække ● Danmark importerer 60.000 tons kaffe om året ● De fattige landes eksport består næsten udelukkende af landbrugsvarer og råstoffer ● Man regner med, at hver 4'ede familie i verden vil være ramt af arbejdsløshed i 1980 ● General Motors fortjenester er 3 gange så store i Syd- som i Nordamerika ● Den sultende del af verden har siden 1948 øget sin eksport af landbrugsprodukter med 33 %; men da priserne er sunket, har de kun fået 4 % mere valuta for den ● I perioden 1957–67 tjente Norge over 550 millioner kroner på u-landenes bekostning ● 3/4 million kreaturer eksporteres årligt fra Mexico til USA ● Mexico lider af kronisk kødmangel ● Ud for Peru og Chile fiskes mere end hele Europas fangst ● Over 90 % af børnene i Perus hovedstadslum har varige hjerneskader på grund af proteinmangel ● 9/10 af Latinamerikas fiskefangst og 2/3 af Afrikas går til vestlandenes grise, høns og andre husdyr ● To kontinenter, hvor manglen på protein er størst ● Inkaerne havde engang organiseret en mønsterværdig distribution af saltet fisk ● Nu er det ikke så indbringende for landets overklasse at sælge til landets sultende som til vores husdyr ● Ved brug af plante- og fiskeprotein som dyrefoder går 70 % af proteinen tabt ● USA er verdens største importør af fisk og skaldyr ● USA's katte æder 1/3 af fiskekonservesproduktionen ● De velstående landes markeder er beskyttet af toldgrænser mod forarbejdede varer fra de fattige ● De står ikke jævnbrydigt i en handelsforhandling ● På trods af indbyggerstigningen er der 14 lande hvis bruttonationalprodukt synker ● Så længe råvarepriserne er synkende og svingende er det meget vanskeligt for u-landene at planlægge deres økonomi på længere sigt ● Det gør dem meget følsomme over for svingningerne på verdensmarkedspriserne på børserne i London, New York, Bonn . . . ● At leve i et U-land.

De har noget, du har brug for.

Vi skal bruge al vor energi, naturens kraftkilder og råstoffer til at redde mennesket. De fleste mennesker skal reddes fra at dø af sult. Og vi i de rige lande skal reddes fra at dø af forgiftning.

I de højtudviklede industrilande har vi vænnet os til at leve for at forbruge. Og vi øger og øger dette forbrug uden et øjeblik at tænke på vore medmennesker i andre og fattigere dele af vor fælles verden.

Det er denne hensynsløse overproduktion af overflødige produkter, der er med til at forurene vore omgivelser. De dyrebare råvarer ender som skrald i naturen og på lossepladser. Fabrikationen af dem forgifter luft, vand og jord. Vi overser naturens kredsløb. Glemmer, at jordens råstoffer ikke findes i uendelige mængder.

Og at vi snart har udpint de vigtigste forudsætninger for vor eksistens.

Den måde vi lever på er baseret på et økonomisk system.

Et samvittighedsløst penge- og magtbegær, der skal sikre **dig** en problemfri tilværelse på bekostning af alle jordens fattige mennesker.

Dette system må ændres.

Vi kan ikke leve ret længe med det.

Det 20. århundredes slaveri må ophæves.

De rige landes handelssystemer holder de fattige lande nede på et middelalderstade.

Vi vil gerne handle med u-landene. Men det skal være os, der dikterer vilkårene. Vi bestemmer hvilke varer, der skal produceres. Og hvilke priser de skal sælges til.

Vi presser råvarer ud af de fattige lande og producerer industriprodukter, som vi kan sælge med fortjeneste på de nye markeder, som vi har skabt – u-landene. Og nu bilder vi os ind, at vi kan bevare vort samfunds »levestandard«, mens vi løser forureningsproblemerne. Det vil kræve yderligere tilførsel af ressourcer.

Et øget forbrug – en øget udbytning.

Skal antiforureningskampagnen resultere i beskyttelsesrum for de rige og ragnarok for alle de fattige?

Vi kommer til at vælge mellem at dele eller dræbe.

»Vi« er de rige i de rige lande.

Vi bør give u-landene mulighed for selv at udnytte og forædle deres råvarer. Og vi skal hjælpe med uddannelse og økonomisk støtte.

Men på de fattige landes egne vilkår.

Vi skal ikke udnytte vor viden og økonomiske magt til at presse andre folkeslag ind i vort livsmønster.

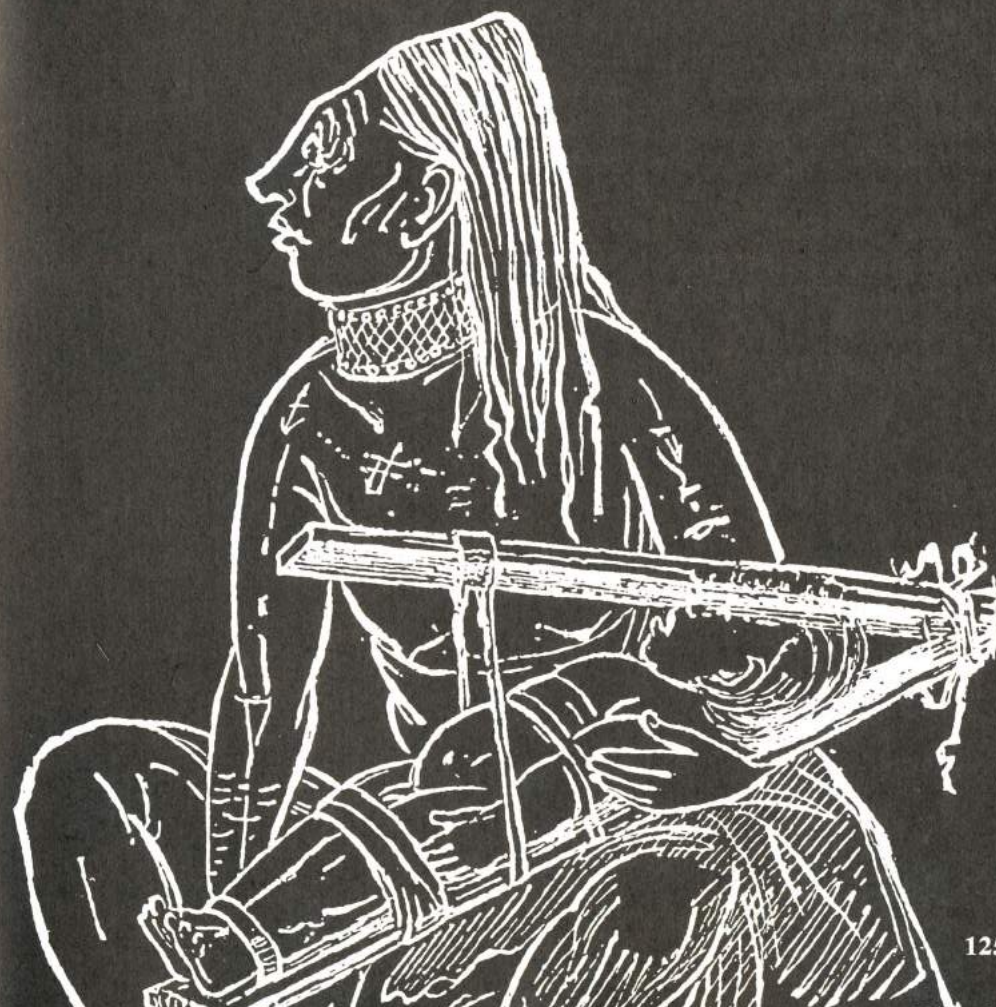
Vi skal acceptere de sociale og økonomiske forandringer, som vor indsats vil føre til.

Og ikke, som nu, værne vore økonomiske og magtpolitiske interesser med våbenmagt.

Hvis du er med til at ændre denne egoistiske indstilling, kan du måske en dag fortælle dine børnebørn om den gang, der var noget, der hed underudviklede lande.

Og glæde dig, fordi dine efterkommere ikke forstår, hvad du taler om.

I årtusinder har vi opdraget børn i vores eget billede.
Fortsætter vi, når de måske ikke vores alder.

Dit samfund er skabt af mennesker. Et samfund skaber mennesker.

Vort samfund har mange lyse sider. Trods alt er vi jo ret fredelige, og der er mange rare mennesker. Vi kan idag oftere end før glæde os over tilværelsen. Vi er jo mellem de rigeste lande i verden. Men med en øget viden om jorden, og hvordan den fungerer. Og med vor kolossale tekniske dygtighed har vi endnu muligheden for at styre udviklingen.

De nye mål kræver, at vi indretter forholdet imellem mennesker, og produktion og forbrug på en ny måde. Det hedder politik.

Frihed og menneskelighed.

Frihed er vor menneskeret til at leve livet helt ud. Ud over de grænser, der stopper os i dag. Det er på tide, at du overvejer, hvad det er, der står i vejen for at din tilværelse kan blive, som du ønsker det.

Hvis du føler dig som en fremmed for dig selv og dine omgivelser, kan det skyldes, at du ikke bestemmer over dig selv og din placering i samfundet.

Men vi kunne hjælpe hinanden.

Huske hinanden på, at penge og materielle goder ikke er det eneste eksisterende grundlag for et samfund.

Der findes et ord, som er ved at miste sin betydning: Menneskelighed.

Det er kun **menneskelighed**, der kan skabe et menneskeværdigt samfund.

Politikerne skal sørge for samfundets udvikling.

– De må jo tænke på vælgerne.

Derfor støtter regeringerne erhvervslivet, dets vækst, eksportmuligheder og krav til veje og transportsystemer.

– Ellers bliver vælgerne arbejdsløse.

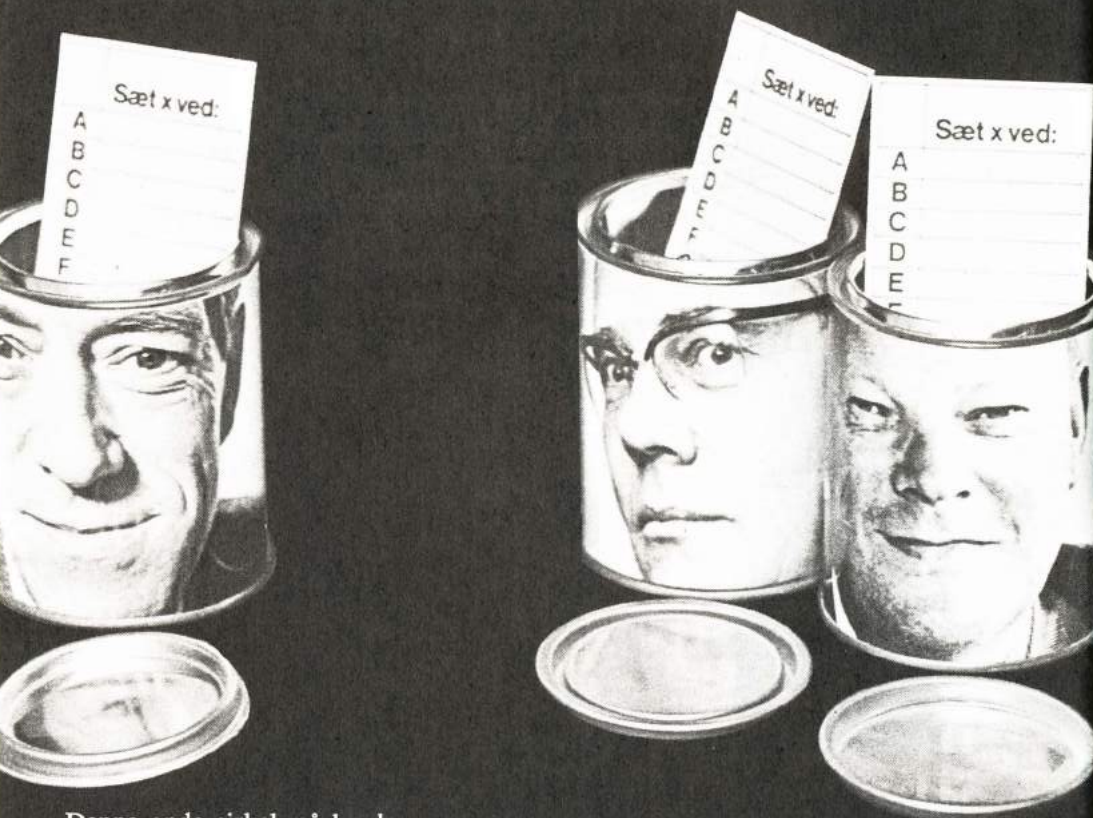
Men der er desværre visse bivirkninger:

– at vores miljø bliver mere og mere ødelagt.

– at vi glemmer at sætte pris på hinanden.

– at vi vænnes til øget forbrug med øget spild.

– at vi må føre krig for at kunne kontrollere råstofferne.

Denne onde cirkel må brydes.

Det er dig, der bestemmer.

Over politikerne.

Derfor skal du vejlede og hjælpe dem, så de rigtigt kan bestemme, hvad du vil.

Uden dig er de blot »politikere«.

Stop forureningen.

Der er forskellige måder at angribe problemerne på. Den ene bedre end den anden.

Skrald-stadiet

Noget er galt. Olie på stranden. Glasskår i skoven. Sulfo på vandet. Sod fra luften. Vi samler skidt og smider det væk. Men væk findes ikke.

»Væk« er lossepladsen, længere ud i havet, længere op i luften, over til andre lande . . .

Hvis vi vil gøre mere, må vi rense.

Filter-stadiet

Vi kan rense spildevandet. Sætte filter på skorstene og bilernes udstødning. Vi kan fjerne meget af ubehaget. Men det koster mere energi og flere råstoffer at rense. Og det bringer ikke råstofferne i kredsløb.

Økologi-stadiet

Vi må genskabe de truede kredsløb.

Vi må tvinge samfundet til at sortere vores affald.

At bruge papir, glas, metal, plastic i ny produktion.

Sørge for at spildevandsslam og køkkenaffald behandles i komposteringsanlæg. Og anvende muld og gødningsstoffer fra det.

Så tærer vi knap så meget på Jordens sparsomme ressourcer.

Men det er ikke nok at genanvende vores affald.

Forbrugspolitik

Det kræver energi at finde råstofferne. Energi at udnytte dem, og få dem tilbage i kredsløb igen.

Og alle råstoffer er begrænsede.

Vi må alle have nytte af dem.

Derfor kan vi ikke give de fattige vores voksende materielle levestandard. Det er os, der må skære i forbruget. Vi må begrænse og fordele produktionen. Det, der er nødvendigt at producere.

Hvis vi ønsker alle nok at spise, sunde omgivelser, et sted at bo . . .

Og det gør vi jo (Menneskerettighedserklæring § 25).

Vi må bruge demokratiet.

demokra'ti (-et) folkestyre, statsform, hvor folket har den polit. magt; **demo-kra'tisere** gøre demokratisk; **demo-kra'tisering**; **demo'kratisk** vedrørende demokratiet; folkelig; **demokra'tisme** demokratisk tænkemåde; stræben efter at gennemføre demokratiet.
demo'tere (1) at vedrive, ned-

Den største fare for demokratiet er, at vi ikke har overskud til at tage stilling til problemer, der vedrører vor egen livssituation og fremtid. Derfor må vi have hånd i hanke med, hvad der produceres, hvor der investeres og med omkostningernes fordeling.

Det ville give os tid og overskud til at gøre noget sammen.

Så vi kan sætte ind, hvor der er størst behov.

Derved kan vi alle blive ansvarsbevidste over for vort samfund.

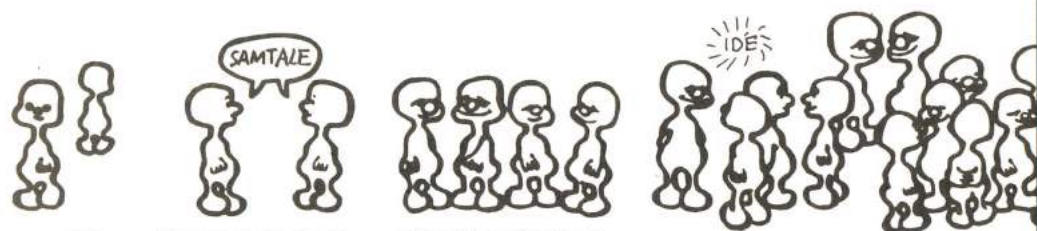
Det kan sætte gang i en udvikling mod et samfund, der er bedre at leve i.

Det ideelle samfund.

Vi har talt og talt og talt om det i århundreder.

Nu må vi finde en praktisk form på det.

Samtale samarbejde ændring samt

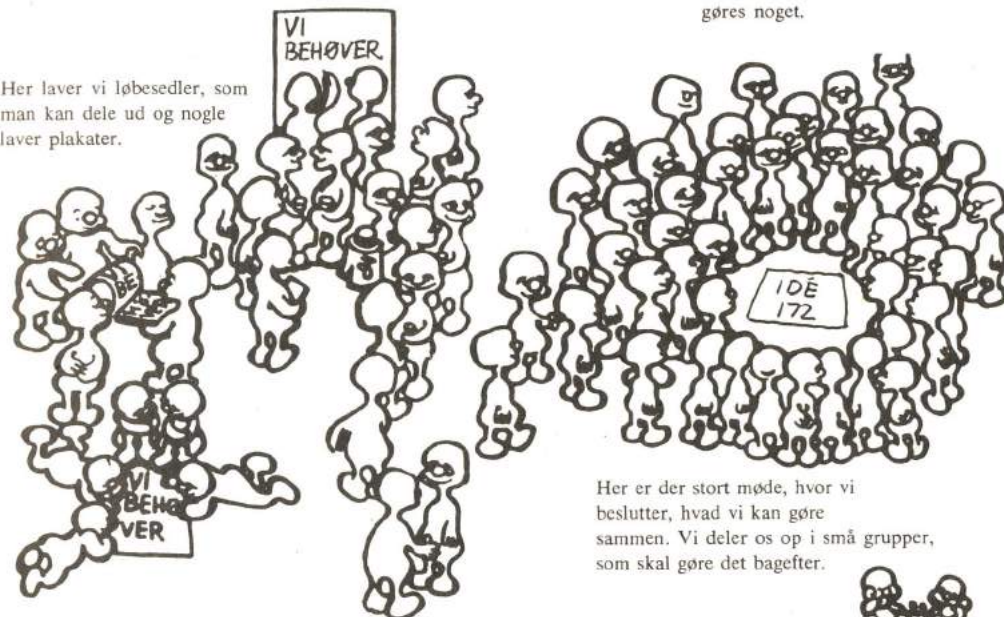
Jeg synes at der er et problem

Vi synes at der er et problem. Mon der er flere der har det sådan?

Mon vi kan blive flere?

Nu er vi blevet mange, der bare er enige om, at der må gøres noget.

Her laver vi løbesedler, som man kan dele ud og nogle laver plakater.

Her er der stort møde, hvor vi beslutter, hvad vi kan gøre sammen. Vi deler os op i små grupper, som skal gøre det bagefter.

Hvis vi valgte en bestyrelse, ville den snart få alt at vide og snart vide mere end os andre. Snart ville vi andre tro, at man skulle være lige så dygtige som bestyrelsen for at kunne gøre noget. Så ville bestyrelsen få mere at gøre og hurtigt kun tid til at tale med hinanden. Og vi andre få endnu mindre at vide og begribe endnu mindre. Og så bliver der ingenting bestilt. Derfor dannede vi små grupper, som gør det, de finder rigtigt efter at have talt med alle os andre og fået ideer og råd fra os.

Hvad er NOAH?

NOAH er mange forskellige mennesker, som har samlet sig i grupper over hele Danmark, for at bekæmpe forureningen og dens årsager.

Mennesker som er blevet trætte af bare at sidde og se til. Som har opdaget, at det er nødvendigt at arbejde sammen, for at lære af hinandens erfaringer, og fordi vi står stærkere, jo flere vi er.

Vil du være med i en lokalgruppe?

NOAH består af lokalgrupper som arbejder sammen. Lokalgrupperne kan have forskellig parti-politisk opfattelse og måde at arbejde på.

Forskellen i måden at tale på, er ikke så vigtig som samarbejdet imod de fælles mål – i praksis. Vil du gerne arbejde med i en gruppe, så send din adresse til NOAH/København. Når der så er flere interesserede i nærheden af dig, får I hinandens adresser.

Så kan I jo altid finde ud af, om I vil danne en lokalgruppe. Hvis der ikke allerede findes en af NOAH's ca. 90 lokalgrupper i din by.

Hvad laver NOAH?

NOAH er med til at holde gang i: forureningsundersøgelser, -undervisning, forbrugskritik, kontrol med forurenere, rejsning af forureningsager, aktioner, demonstrationer, skrivelser.

NOAH laver NOAH-Bladet med artikler og væsentlige oplysninger. Bladet kan du få i abonnement: 10 numre for 45,- kr.

Skriv »Blad« på giroblanketten og send den til NOAH, Rådhusstræde 13, 1466 K.

Giro 5 56 00 39.

Der kan du også få de bøger, pjecer og plakater, som NOAH har lavet og udgivet. Du kan se mere om nogen af dem på side 143.

Sådan fungerer NOAH

NOAH er ingen stiv organisation, og har ingen ledelse som kan købes.

Alle nødvendige fælles beslutninger tages af alle aktive grupper i NOAH. Det sker i NOAHs InternBlad.

Hvis I vil registreres som en lokalgruppe, skal I sende 3 navne til vores InternBlad.

Hvis ingen af de eksisterende grupper protesterer i det næste InternBlad, er I med og deltager i NOAH på lige fod.

InternBladet sendes til alle aktive NOAH-grupper.

InternBladet er NOAH-gruppernes fælles nerve.

Det kommer hver 14 dage. Vores beslutninger sker gennem det. Gennem ideer, opfordringer, spørgsmål og debat bliver vi mere og mere klar over, hvor vi står, og hvad vi skal gøre.

For at kunne arbejde effektivt sammen, har vi fundet frem til nogle enkle principper:

- NOAH er et navn for en aktivitet. Derfor er vi kun med når vi er aktive. (Selvfølgelig holder nogle pauser ind imellem).
- I NOAH er alle lige. Ingen kan beslutte noget hen over hovedet på os.
- For enhver aktivitet hæfter derfor kun de, som har besluttet den. Det gælder moralsk, juridisk, økonomisk og politisk. Derfor må man angive hvilke dele af NOAH, der laver hvad.
- Alle beslutninger skal ske gennem InternBladet.

Vil du vide mere om, hvordan vi arbejder, skal du blot sende et en-krones frimærke med – til NOAH, Rådhusstræde 13, 1466 K.

NOAH's formål:

NOAH arbejder for at forbedre det levende miljø ved aktivt at bekæmpe miljødødelæggelsen og dens årsager – og anvise alternativer.

Lapperier.

For at vi skal kunne løse forureningsproblemerne, må vi behandle dem i sammenhæng.

Det er ikke nok med lapperier, men de kan være et skridt på vejen. Nedenfor har vi skrevet nogle.

Tag folk med til og fra arbejdet, så du ikke sidder alene i bilen som så mange andre Indstil bilen til bedst mulig forbrænding Brug din cykel og kræve bilerne ud af byen Kræv et ordentligt offentligt transportsystem Tænk på, at for hver km du kører bil, kunne der af benzinen laves protein nok til at dække et menneskes dagsbehov Kræv blyet fjernet fra benzinen Køb benzin og olie hos de billige danske selskaber Spar på olien: isoler huset godt Indstil dit oliefyr rigtigt Kræv svovlfattig olie Lad være med at bruge el-varme før el-værkerne går over til brændselsceller Lad være med at ryge, hvis det generer andre Spar på vandet Brug kun de nødvendige mængder opvaske- og vaskemidler Og kun dem, der er 100 % nedbrydelige Køb vaskemidler uden optisk hvidt Prøv at bruge sæbespånere, brun sæbe og soda Skriv til sæbefabrikterne og kræve fuldstændig varedeklaration på hver enkelt pakke, så du også kan se, hvor meget fyldstof der er i Anmeld søer og vandløb som du ser bliver forurenede Send din brugte fotovæske tilbage til forhandleren – der er en del forurenende sølv i den Besøg dit vandværk – er der overbelastning – bruger de klor? Lad være med at spille penge på en opvaskemaskine Befri København for undtagelsestilstanden m.h.t. spildevandsrensning Grav din gamle olietank op Forlang rent vand fra hanen – køb det ikke på flaske Kræv rent kystvand i stedet for swimmingpools Forlang Salmonella-tal i stedet for de usikre Coli-tal Sæt dit forbrug af kaffe, tobak og bananer ned, så de fattige lande kan dyrke noget de selv har brug for Dyrk persille i vindueskarmen Dyrk spiselige planter og blomster i din have i stedet for græs Sprøjt meget mindre i din have og kun med letnedbrydelige gifte Undersøg, hvilke tilsætningsstoffer der er i den mad, du spiser Forlang fuldstændig varedeklaration – både indhold og næringsværdi Støt det sunde biodynamiske landbrug Køb flere af deres produkter Kræv at Danmark ophører med at producere DDT, selvom det er forbudt at bruge hos os selv Klag til de polske og østtyske myndigheder over at de producerer og exporterer så meget DDT Klag til den svenske, finske, russiske, polske og tyske ambassade og til de danske myndigheder over ødelæggelsen af Østersøen Spis danske frugter Stop halmafbrændingen Brug mindre kunstgødning Lav din egen kompostbunke Brug biologiske bekæmpelsesmidler og kræve, at der forskes mere i sådanne metoder Kræv at der bliver installeret komposteringsanlæg i stedet for forbrændingsanstalter Lad være med at genere andre med din selvvalgte støj Køb ikke skind og pelse af dyr, der ikke er avlsdyr Pas på sommerfugle, bier og andre sjældne dyr Brug høreværn på farlige arbejdspladser indtil de bliver ufarlige. Kræv en ordentlig behandling frem for at blive spist af med en pille Prøv at gøre de ting, du siger du vil gøre eller bare drømmer om, for »det kan man ikke« Søg oplysning og indtryk Fat mod Kræv boligen ud af markedsmekanismen ligesom f. eks. sygekasserne Vi har brug for flere boliger og færre banker Få ældre mennesker til at fortælle om, hvordan naturen og luften var, da de var unge Find ud af, hvad du vil med dit liv Tag ikke overarbejde uden det betyder noget for dig – din familie har også brug for dig Tal med og lyt til aktivister, prokurister, direktører, debattører – dem der har noget på hjertet Lad være med at forkaste alle skøre ideer uden først at tænke over dem Utopier kan være morgendagens virkelighed Se på dine børn og forældre som søstre og brødre Tal med din politibetjent Besøg din moster og din bedstefar Hjælp den, der ikke selv kan Tag en tur i skoven Besøg et alderdomshjem og tænk på hvordan det er at blive gammel idag Husk at selv en stor og stærk mand kan græde indeni, når han bliver ked af det Lad være med at få pakket ting ind, når de allerede er det Undgå engangsemballage og hvis du alligevel tvinges til det, så send det tilbage og bed om at få pengene igen Undgå afbetaling – det låser din fremtid Læs Information – det tyndeste dagblad Tænk over hvad du køber, så kasserer du mindre Læs forbrugerblade Forlang genindførelse af returemballage Prøv at kigge bag reklamen Decentraliser fagforeningerne og kæmp for indflydelse og trivsel Motorplæneklippere er støjende, bruger brændstof og giver dårlig motion Tænk på hvad du producerer Hvad er meningen med dit arbejde Oplev mennesker frem for ting Saml aviser, pap, glas, flasker, søm, skruer og træ og kræve genanvendelse Spar på brændslet Vær kritisk over for, hvad offentlige personer og aviser fortæller Følg med og styr udviklingen Vis næstekærlighed Skriv til TV, radio og aviser og kræve bedre information Tænk over hvad og hvem du stemmer på Kræv fri abort Opdrag dine forældre – de er også mennesker Brug demokratiet Sammenlign partiprogrammerne og sammenlign løfterne med konkret handling Stil politikerne spørgsmål Læs og søg viden ved at rejse – på landkortet eller i virkeligheden Vær opmærksom på de danske problemer i u-landene – og på u-landsproblemerne i Danmark Sig din mening Snak med dem du er uenig med Gør noget sammen med andre Skaf dig erfaring ved handling Tag et standpunkt og tag konsekvenserne af dine standpunkter Bekæmp dogmatisme og racisme Forsøg at leve som du synes du bør Lav revolution i hverdagen Brug fantasien Tænk Fortsæt selv

ras på sommerfugle, bier og andre sjældne dyr Brug høreværn på farlige arbejdspladser indtil de bliver ufarlige. Kræv en ordentlig behandling frem for at blive spist af med en pille Prøv at gøre de ting, du siger du vil gøre eller bare drømmer om, for »det kan man ikke« Søg oplysning og indtryk Fat mod Kræv boligen ud af markedsmekanismen ligesom f. eks. sygekasserne Vi har brug for flere boliger og færre banker Få ældre mennesker til at fortælle om, hvordan naturen og luften var, da de var unge Find ud af, hvad du vil med dit liv Tag ikke overarbejde uden det betyder noget for dig – din familie har også brug for dig Tal med og lyt til aktivister, prokurister, direktører, debattører – dem der har noget på hjertet Lad være med at forkaste alle skøre ideer uden først at tænke over dem Utopier kan være morgendagens virkelighed Se på dine børn og forældre som søstre og brødre Tal med din politibetjent Besøg din moster og din bedstefar Hjælp den, der ikke selv kan Tag en tur i skoven Besøg et alderdomshjem og tænk på hvordan det er at blive gammel idag Husk at selv en stor og stærk mand kan græde indeni, når han bliver ked af det Lad være med at få pakket ting ind, når de allerede er det Undgå engangsemballage og hvis du alligevel tvinges til det, så send det tilbage og bed om at få pengene igen Undgå afbetaling – det låser din fremtid Læs Information – det tyndeste dagblad Tænk over hvad du køber, så kasserer du mindre Læs forbrugerblade Forlang genindførelse af returemballage Prøv at kigge bag reklamen Decentraliser fagforeningerne og kæmp for indflydelse og trivsel Motorplæneklippere er støjende, bruger brændstof og giver dårlig motion Tænk på hvad du producerer Hvad er meningen med dit arbejde Oplev mennesker frem for ting Saml aviser, pap, glas, flasker, søm, skruer og træ og kræve genanvendelse Spar på brændslet Vær kritisk over for, hvad offentlige personer og aviser fortæller Følg med og styr udviklingen Vis næstekærlighed Skriv til TV, radio og aviser og kræve bedre information Tænk over hvad og hvem du stemmer på Kræv fri abort Opdrag dine forældre – de er også mennesker Brug demokratiet Sammenlign partiprogrammerne og sammenlign løfterne med konkret handling Stil politikerne spørgsmål Læs og søg viden ved at rejse – på landkortet eller i virkeligheden Vær opmærksom på de danske problemer i u-landene – og på u-landsproblemerne i Danmark Sig din mening Snak med dem du er uenig med Gør noget sammen med andre Skaf dig erfaring ved handling Tag et standpunkt og tag konsekvenserne af dine standpunkter Bekæmp dogmatisme og racisme Forsøg at leve som du synes du bør Lav revolution i hverdagen Brug fantasien Tænk Fortsæt selv

Det allervigtigste er, at du tænker over, hvad du gør.

At du forstår, hvordan kredsløbene hænger sammen.

Og hvorfor de ikke må brydes.

Du indgår selv i en række kredsløb.

Du er medansvarlig.

Vi er medansvarlige.

Siger man.

Og nogen mener: Vi er skyldige:

At samfundets rammer bestemmes af samfundets borgere. At vi derfor må lave borgerne om i stedet for rammerne.

De få udvalgte kender truslerne, der fører os den rette vej:

Dommedag
Kommunisterne
Den gule fare
Overbefolkning
Atomfaren
Den globale forurening
Dommedag

Alle slagord skal gøre os afmægtige.

Få os til at holde kæft.

Tvinge os til at adlyde uden at forstå.

Så vi alle bliver ens – og ikke enere.

I et gennemkontrolleret ensrettet samfund bliver lykken dikteret.

Og de magtesløse får stærke ledere, ro og orden.

Syndebukke, som kan skaffe afløb for frygt og vrede.

Med hårde straffe til de ulydige.

De, der ud fra et racesynspunkt er bedst, skaber mest og skal derfor også eje mere end de andre.

Men Nazismen er ubrydeligt forbundet med den private ejendoms idé og er uløseligt forbundet med overbevisningen om menneskers forskellige art og forskellige værdi.

A. Hitler.

Der lurder farer i fremtiden.

At forureningsdebatten bliver brugt som en trussel, der gør os afmægtige, fordi vi ikke forstår, hvad der bliver talt om.

Men du er medansvarlig.

Vi er medansvarlige.

For at vi ikke ender i fascismen.

Samarbejde og viden er demokratiets forudsætninger.

Samarbejde.

Hvis nogen ejede den luft, du indånder, ville du finde det forkert.

Hvorfor undrer det os så ikke at andre bestemmer over vor tid, vor arbejdsplads, vor bolig, vort miljø, vor udvikling, vort samfunds forhold til andre?

For at kunne samarbejde må mennesker stå lige overfor hinanden.

Det gør de ikke, hvis de ejer hinandens forudsætninger for at leve.

Viden

For at handle må man have viden.

Viden om vor situation og dens sammenhæng med andres.

Viden om vort samfund og dets sammenhæng med andre.

Viden om mulige fremtider.

For at få viden må man have tid, muligheder og lyst.

For at kunne bruge denne viden må man have selvtillid og føle ansvar.

Du må i samfundet arbejde på at fjerne det, der hindrer dig i at kunne samarbejde og skaffe dig viden.

Og det der gør, at du føler afmagt – og ikke ansvarlighed.

Ellers er det en illusion, at dette samfund er demokratisk.

Vi har et forråd.

VAND
- SOM VI FORGIFTER

SAMFUND
- SOM VI GØR
UMENNESKELIGE

LUFT
- SOM VI BRUGER
SOM LOSSEPLADS

LEVENDE MULD
- SOM VI
ØDELÆGGER

MILJØ
- SOM VI
FORRINGER

PLANTER OG DYR
- SOM VI UDRYDDER

RÅSTOFFER OG ENERGI
- SOM VI SLØSER MED

MEDMENNESKER
- SOM VI UDSULTEIR

INITIATIV OG GLÆDE
- SOM VI VENDER TIL
AFMAGTSFØLELSE

PRODUKTION
- SOM VI BRUGER
HENSYNSLØST

VIDEN
- SOM VI UDNYTTET
FOR DE FÅ

MASKINER
- SOM VI FORDELER
ULIGE

PRODUKTER
- SOM VI LEVER
FOR

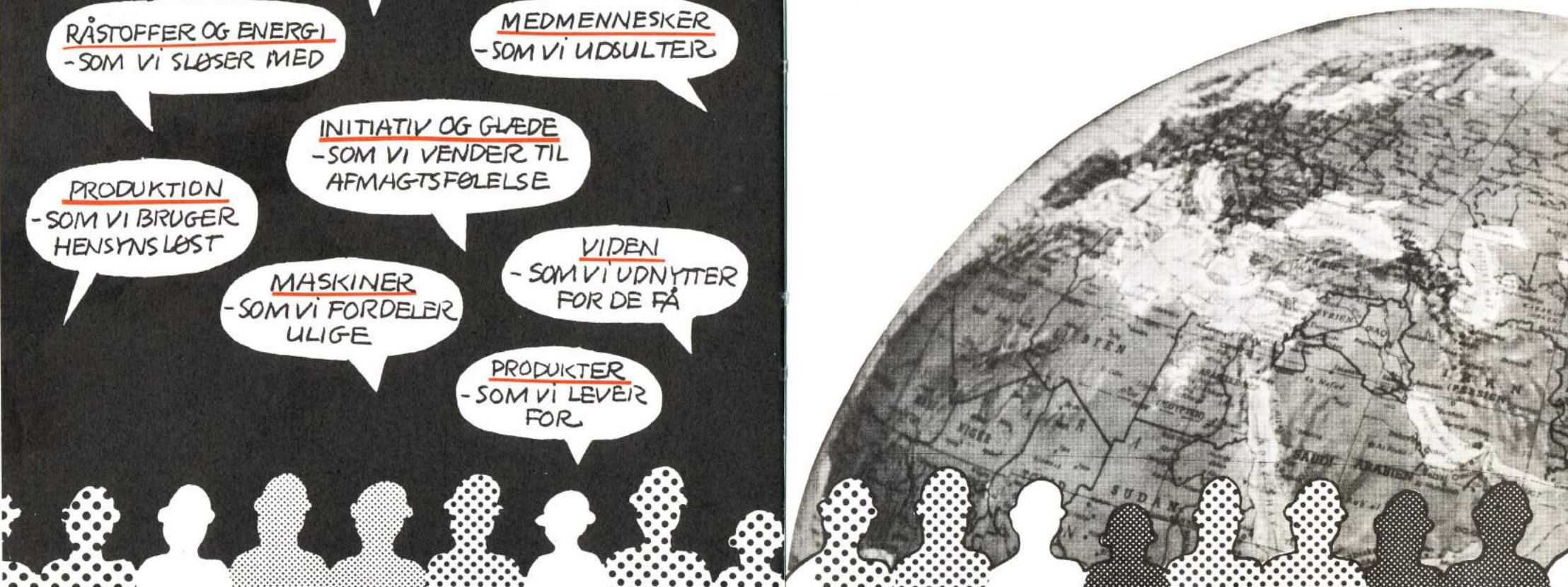
Politik er ikke kun at ville. Politik er at gøre.

Alle de forhold og problemer, der hænger sammen med jordens tilstand; forrådernes mængde og fordeling og menneskers måde at være på, giver sig udslag i en række begivenheder.

Vi begynder at forstå, at de ikke er isolerede forstyrrelser, men tråde i et katastrofe- og udryddelsesmønster.

For at overleve, må vi aktivt kæmpe for en ændring af verdens udvikling.

Mere sammenhængende bevægelser er begyndt at dukke op. Resultatet af denne konfrontation vil være afgørende for, om vi overhovedet får en fremtid.

Der er mange bøger, du kan tage med på rejsen. Her er et par eksempler.

Plyndring, sult og forgiftning. (132 s.)

Hans Palmstjerne. Det danske forlag 1968, 10 kr.

En af de første bøger om den globale sammenhæng. Den er god, klar og igangsættende.

Derfor angreb de. (200 s.)

Bagge Olsen. FAC forlaget 1968. 25 kr.

Fås hos DSR Forlag-Boghandel, tlf. 21 96 27, Bülowvej 13, 1870 Kbh. V.

En spændende beskrivelse af de nære biologiske kredsløb. Inspirerende præcis sammenhængsbeskrivelse.

Før-efter. (135 s.)

Gösta Ehrensvärd. Forums fagbibliotek 1972.

29,75 kr.

En biolog beskriver den nuværende udviklings idioti og farer, og søger at påpege andre måder at tænke og handle på.

Ondets rod. (64 s.)

NOAH-gruppe. Høsts Debatbog 1972. 16,75 kr.
Om jordens begrænsede ressourcer. Forurening og den grundlæggende årsag til tilstandene i dag.

Det sunde samfund. (260 s.)

Erich Fromm. Hans Reitzel. 34 kr.

En analyse af det syge samfund og nogle eksempler på sunde måder, det kunne fungere på.

Velstand uden velfærd. (210 s.)

Bent Hansen. Fremads focusbøger 1969. 19 kr.

En bog om Danmark, der fortæller om velstand for de få. En veldokumenteret bog – tågerne letter.

Kravet om lighed. (200 s.)

Fremad 1973. 22,75 kr.

Et udvalg har samlet oplysninger om tilstandene i samfundet. Trods den gode reformvilje hos Socialdemokratiet er intet nået – der skal anderledes radikale ændringer til.

Kunsten at dressere mennesker. (199 s.)

Christiansen et al. Hans Reitzel. 27 kr.

Hvordan man får folk til at gøre som man vil, uden at de gør modstand.

Dansk boligpolitik, forbrydelse eller dumhed? (135 s.)

Preben Wilhelm. Røde hane 1970. 15 kr.

På en almindelig forståelig måde fortælles om boligproblemerne, bagom »eksperternes« sludder.

Historiebogen (151 s.)

Demos 1971. 15 kr.

En billedbog om undertrykkerne og de undertrykte. Og det nødvendige oprør.

Du er et uvidende fjols. (158 s.)

C. C. Mulligan. Fremads focusbøger 1971.

21 kr.

En bog, der kan tage de mest almindelige vrangforestillinger fra os. En bog der kan gøre os friere.

Kapitalismens udviklingssystem. En lærebog om i- og u-lande. (292 s.)

Ellen Brun, Jaques Hersh. Gyldendals Logbøger 1972. 38,50 kr.

En bog om samfundenes udvikling og årsagerne til de forskellige kriser – også den økologiske.

Vad kan man göra? (150 s.)

Göran Palm. Pan 1969. 21 kr.

En livsbekræftende, åben holdning kan være vores mulighed for sammen at gøre noget ved vores udvikling.

Imperialismens epoke. (196 s.)

Harry Magdoff. Demos 1970. 19 kr.

En dokumentation af de økonomiske magthaveres kontrol og udnyttelse af verden.

Det andra samhället. Studier i kapitalistisk mytologi och socialistisk nödvändighet. (206 s.)

Lars Anell. Pan 1969. 26 kr.

Om forestillinger og virkelighed. De politiske magtmidlers demokratiske utilstrækkelighed. Giver et muligt alternativ.

Om økologi. (242 s.)

Peder Agger og Jesper Brandt.

Hans Reitzel. 63 kr.

En omfangsrig og grundig bog om økologi, og hvordan denne viden kan anvendes.

Energi Oplysnings Udvalget

Følgende 6 bøger er udgivet i 1975.

De koster 16 kr. pr. stk.

Alle seks bøger kan fås for 84 kr.

Energipolitik. (158 s.)

En række indlæg om sammenhængen mellem økonomisk vækst, væksten i energiforbruget og samfundets velfærd.

Atomkraft? (196 s.)

En tilhænger og en modstander af atomkraften vurderer vigtige forhold og problemer om indførelse af atomkraft i Danmark. Kommenteret af Elsam, Risø, OOA, Industrien, Fagbevægelsen.

Energiøkonomi og – planlægning. (168 s.)

Hvad er energi og hvordan bruger vi den i Danmark? Spændende perspektiver om hvordan vi kan spare energi. Hvis vi får en planlægning.

Energibrug og miljøproblemer. (196 s.)

Hvordan påvirker og ødelægger det voksende energiforbrug vigtige kredsløb i naturen. Mulighederne for at løse miljøproblemerne indenfor vores politisk-økonomiske system trækkes op.

Energiressourcer, økonomi og politik (190 s.)

Om energiressourcerne. Deres størrelse og mulige anvendelse. Lettilgængelig redegørelse af forholdet mellem energikildernes tekniske udnyttelsesmuligheder og den økonomi/politik der styrer den aktuelle udnyttelse.

Alternative energikilder/energipolitik.

(168 s.)

Populærtekniske artikler om sol, vind, naturgas, varmepumper. Og en nødvendig dansk energiforskningspolitik – hvis disse alternativer skal få betydning.

Fra NOAHs forlag

Om mad

Mad og lov

88 sider, pris kr. 30,-
Levnedsmiddeloven set fra forbrugernes synsvinkel — med eksempler på huller og overtrædelser af lovens bestemmelser.

Madproblemer

(Revideret temahæfte 23/24)
36 sider, pris kr. 15,-
Fødevareproduktionen — set i forbindelse med verdens sultproblemer, med anvendelsen af giftstoffer i landbruget, mad med brug af tilsætningsstoffer ved bearbejdelsen o.m.a.

Du er hvad du spiser

(Temahæfte 63/64)
36 sider, pris kr. 15,-
Flere artikler om fødevareproduktionen, tilsætningsstoffer, forringet madkvalitet, ADI-værdier og om positivlisten.

Lidt om mad

24 sider, pris kr. 7,-
Lidt om ernæringslære og madforurening — og opskrifter på sundere retter.

Rapport om tilsætningsstoffer

54 sider, pris kr. 30,-
Forbrugerkomiteen i Århus. Grundlæggende viden om de forskellige grupper af tilsætningsstoffer og formålet med at anvende dem.
Desuden et kort overblik over myndigheder og lovgivning på området.

Svin i Danmark

48 sider, pris kr. 15,-
Forbrugerkomiteen i Århus. Bogen behandler i lettilgængelig form moderne svineproduktion og nogle af de problemer, den rejser. Rummer bl.a. et overblik over debatten om dansk svineproduktions kvalitet.

Trafik og byplanlægning

Børn, Biler, Byer

72 sider, pris kr. 30,-
Børn er de mest truede i trafikken og tillægges ofte skylden for trafikuheld. Bogen beskriver byer, hvor trafikken er tilpasset efter menneskenes behov og ikke omvendt og viser, hvordan børn som gruppe kan være med til at ændre forholdene.

Beboeraktioner — Bolig og miljøkampe i København. Eksempler, vilkår og perspektiver.

320 sider, pris kr. 60,-
11 miljø- og boligaktioner beskrevet af deltagerne selv. Desuden mere generelle afsnit om boligforhold, organisationsformer, lovgivning osv. Bogen er et oplagt redskab for aktive i miljø- og beboerbevægelsen.

Ressourcer — byplanlægning

24 sider, pris kr. 8,-
Artikelsamling om planlægning og beboeraktioner.

Genbrug, ressourcer mv.

Genbrug!

114 sider, pris kr. 15,-
Et konkret eksempel på, at et kommunalt genbrugssystem (i Hvidovre) kan øge beskæftigelsen og få 90% af affaldsmængden til at indgå i et genbrugs-kredsløb.

Temahæfte 41/42: Genbrug

32 sider, pris kr. 8,-
Hæftet behandler genbrug som modsætning til brug-og-smid-væk-samfundet og ser på mulighederne for genbrug i forskellige dele af samfundet.

Produktion-forbrug-genbrug

Elevhæfte. 16 sider, pris kr. 5,-
Ved bestilling af over 25 stk. kr. 4,- stk.
Om naturens kredsløb, hvad vi kan gøre, hvad vi gør og hvem der styrer. Desuden forslag til gruppearbejde om emnet.

Om grænser for vækst

48 sider, pris kr. 7,-
Et uddrag af en politisk diskussion, der drejer sig om virkningerne af den form for økonomisk vækst, det kapitalistiske samfund og visse socialistiske samfund er underlagt.

Arbejds miljø

Arbejds miljø 1:

Samfund og arbejdsmiljø
112 sider, pris kr. 26,40
Skyldes det dårlige arbejdsmiljø tekniske problemer, eller er årsagen den måde, vores samfund er indrettet på? Og hvad kan arbejderne gøre for at forbedre deres arbejdsmiljø?

Arbejds miljø 2:

Sundhedsfarer i arbejdsmiljøet
120 sider, pris kr. 26,40
En opslagsbog om arbejdsmiljøproblemer: Ulykker, støj, luftforurening, nedslidning, tempoarbejde, skiftehold, lys, lovgivning, grænseværdier mv.

Noget om indeklima

24 sider, pris kr. 9,-
Behandler problemerne med det dårlige arbejdsmiljø i beton-, plast- og nålefiltomgivelserne. Et redskab for dem, der — sammen med andre — ønsker at ændre på forholdene.

Vandforurening

Vandforurening

48 sider, pris kr. 12,-
Om ferskvandsforurening, og om hvordan man selv kan lave en forureningsundersøgelse.

Vandet løber rundt

28 sider i farver, pris kr. 26,-
Om vandet i kredsløb, vandforurening og vandforbrug fortalt for mindre børn.

Bly- og luftforurening

Luftforurening

(Temahæfte 54)
16 sider, pris kr. 7,-
Hæftet beskæftiger sig med konkrete eksempler på luftforurening fra forskellige virksomheder i hovedstadsområdet — og ser derefter nærmere på specielt forurening af luften med svovl. Ser sluttelig på den menneskelige krops forsvarsmuligheder over for luftforurening.

Bly, ressourcer, forbrug, forurening

232 sider, pris kr. 26,-
Oplysninger om aspekter af blyets omsætning i stort set alle dele af naturen. Om blyets vej ud i samfundet og om blyets skæbne i de naturlige miljøer luft, jord og vand.

Blyforurening

(Temahæfte 56/57)
32 sider, pris kr. 12,-
Mere om blyforurening og om en lokal NOAH-grupes kamp mod blyforureningen i deres kommune (Glostrup).

Økologi

Det industrialiserede landbrug

120 sider, pris kr. 18,-
Industrialiseringen af dansk landbrug fører både til at miljøet forurenes og til at fødevarernes kvalitet falder. Fra en økologisk synsvinkel trækker det industrialiserede landbrug desuden hårdt på både fornyelige og ikke-fornyelige ressourcer.

Økologi

(Temahæfte 14/15)
36 sider, pris kr. 8,-
En grundlæggende indføring i forskellige økologiske sammenhænge og begreber. Menneskets stilling i økosystemerne og risikoen for at det gennem sine indgreb i dem til sidst får dem til at bryde sammen.

Energi og udvikling i økosystemer

185 sider, pris kr. 26,-
Bogen er en indføring i økologien på et overordnet niveau. Beskriver den viden og de teorier, der indtil nu er skabt om biosfæren og økosystemernes udviklingsmekanismer.

Der tages forbehold over for evt. prisstigninger

NOAH i dag: Nørrebrogade 39, 1.tv. 2200 Kbh.N

NOAH-bladet

Telefon: +45 35 36 12 12

En af NOAH's vigtigste opgaver er at informere om miljøproblemer. NOAH udgiver derfor bl.a. et tidsskrift: »NOAH«

NOAH udkommer ca. hver 6. uge og omhandler alle de emner som NOAH arbejder med: Mad, energi, genbrug, byplanlægning, luftforurening mv.
Et abonnement på NOAH 71 -78 koster 65,- kr.

Miljøproblemer og levevilkår

Nogle oplysninger om den jord, vi sammen lever på
144 sider, pris kr. 20,-
En kort præsentation af dagens miljøproblemer på lokalt og globalt plan — i tekst og billeder.

Levevilkår i Danmark

(Temahæfte 61/62)
32 sider, pris kr. 12,-
Giver en række eksempler på områder i dagligdagen, hvor levevilkårene i de senere år er blevet kraftigt forringet.

Andre

NOAH's sanghæfte 2 fra Ruggård Strand

28 sider, pris kr. 8,-
Miljø- og forureningsange med noder og becirfning.

Emneindex NOAH 1 - 37

106 sider, pris kr. 15,-
Et klart og overskueligt register over alle emner og artikler i de første 37 numre af NOAH-bladet.

Mærkat

»Ingen reklamer tak — det er spild af papir«
Til at sætte på døren eller brevkassen.
Pris pr. stk.: kr. 5,-

Bøgerne kan rekvireres fra NOAH ved at indsætte beløbet på giro 5 56 00 39 til:
NOAH, Rådhusstræde 13
1466 København K
Tlf. (01) 15 60 52.
Husk at mærke på talonen til modtager, hvad der ønskes tilsendt.

Mail til NOAH: noah@noah.dk

NOAH på Facebook: <https://da-dk.facebook.com/www.noah.dk>

NOAH's webside: www.noah.dk